

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра міжнародної економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПІ В
УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ**

Студентки II курсу денної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-наукової програми
«Міжнародна економіка»
Григорової Анастасії Олегівни

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доцент
Середа Валентина Іванівна

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Студент _____

Роботу допущено до захисту перед Екзаменаційною комісією рішенням кафедри
міжнародної економіки від « 26 » квітня 2023 р., протокол № 2.

В. о. завідувача кафедри _____ д-р екон. наук, проф. Володимир ВІРЧЕНКО

Київ – 2023 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра містить 126 сторінки, 27 таблиць, 22 рисунків, список літератури з 131 найменувань, 3 додатки.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Об'єктом дослідження виступають стратегії сталого розвитку країн ЄС та України.

Предметом дослідження є трансформація стратегії сталого розвитку ЄС та України в умовах ведення повномасштабної війни з росією.

Мета дипломної роботи полягає в узагальненні теоретичних підходів щодо аналізу стратегії сталого розвитку та розробка практичних рекомендацій щодо трансформації стратегії сталого розвитку в країнах Європи в умовах повномасштабної війни в Україні.

За результатами дослідження сформульована авторська категорія поняття сталий розвиток, запропонована система пріоритизації ЦСР для повоєнного відновлення країни та надані рекомендації щодо удосконалення імплементації ЦСР в програми розвитку України.

Рік виконання дипломної роботи: 2023

Рік захисту дипломної роботи: 2023

ABSTRACT

The master's thesis consists of 126 pages, 27 tables, 22 figures, a list of 131 references and 3 appendices.

TRANSFORMATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY IN EUROPE UNDER CONDITIONS OF FULL-SCALE RUSSIAN AGGRESSION IN UKRAINE

The object of the study is the sustainable development strategies of the EU countries and Ukraine.

The subject of the study is the transformation of the sustainable development strategy of the EU and Ukraine in the context of a full-scale war with Russia.

The purpose of the thesis is to summarize theoretical approaches to the analysis of sustainable development strategies and to develop practical recommendations for the transformation of sustainable development strategies of European countries in the context of a full-scale war in Ukraine.

According to the results of the research, the author's categorical definition of the concept of sustainable development was formulated, a system of prioritizing the SDGs for the post-war reconstruction of the country was proposed, and recommendations were made to improve the implementation of the SDGs in Ukraine's development programs.

Year of completion of the dissertation: 2023

Year of thesis defense: 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	4
1.1 Сутність стратегії сталого розвитку та особливості механізму її впровадження	4
1.2 Пріоритетні напрямки реалізації стратегій сталого розвитку країн ЄС ...	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЄС	23
2.1. Зміна пріоритетів реалізації існуючих цілей стратегій сталого розвитку країн ЄС.....	23
2.2. Оцінка валідності індикаторів та зміна засобів реалізації стратегії сталого розвитку в ЄС.	36
2.3. Міжнародне співробітництво у впровадженні та реалізації стратегій сталого розвитку в ЄС	46
Розділ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РОСІЄЮ	55
3.1. Адаптація наявних цілей сталого розвитку України до умов, пов'язаних із повномасштабним вторгненням	55
3.2. Роль стратегії сталого розвитку у процесах відбудови України наслідків повномасштабного вторгнення.....	71
3.3. Пропозиції щодо оновлення пріоритетів реалізації реформ та програм розвитку України.	83
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	92
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	112

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема забезпечення принципів сталого розвитку набуває своєї значущості в умовах вичерпності невідновлювальних ресурсів, екологічної та глобальної, кризи демографічних та економічних проблем як для світу, так і для національної економіки окремої країни, а поточна російсько-українська війна лише поглиблює і без того недосконало працюючий механізм впровадження принципів сталості. російсько-український збройний конфлікт – подія, що має глобальний вплив на економіку, суспільство, довкілля та досягнення сталості у розвитку в цілому. Цілі сталого розвитку, що були проголошені ООН та включають в себе 17 пунктів, що охоплюються всі зазначені сфери. Війна такого масштабу максимізує ризики зведення нанівець попередніх зусиль щодо переходу країн до сталого розвитку та перешкоджає досягненню поставлених цілей у всіх сферах розвитку, що охоплюють цілі сталого розвитку. Затвердження стратегій сталого розвитку країн ЄС та України, а також визначення принципів і шляхів їх реалізації відбувалось не під час російської агресії, тож не передбачала теперішні умови для її впровадження і виконання. Зважаючи на це, важливість оновлення методів та реформування пріоритетів реалізації стратегій сталого розвитку є необхідністю для досягнення поставлених цілей та можливості переходу до сталого розвитку країн та світу в цілому.

Наукова проблема. Відсутність механізмів впровадження стратегії сталого розвитку в умовах ведення повномасштабної війни з росією та необхідність оновлення існуючих цілей та шляхів реалізації.

Об'єктом дослідження є стратегії сталого розвитку країн ЄС та України.

Предметом дослідження є трансформація стратегії сталого розвитку ЄС та України в умовах ведення повномасштабної війни з росією.

Метою роботи є узагальнення теоретичних підходів щодо аналізу стратегії сталого розвитку та розробка практичних рекомендацій щодо трансформації

стратегії сталого розвитку в країнах Європи в умовах повномасштабної війни в Україні.

Відповідно до мети було визначено ряд завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до аналізу поняття “сталий розвиток” та визначити пріоритетні напрями реалізації стратегій сталого розвитку для країн ЄС та України;
- визначити зміщення акцентів сталого розвитку країн ЄС та України за умов російської агресії;
- виявити проблеми імплементації існуючих цілей сталого розвитку;
- оцінити валідність індикаторів та особливості пріоритетів реалізації стратегії сталого розвитку в Україні
- охарактеризувати рівень міжнародної співпраці у впровадженні принципів сталого розвитку
- запропонувати напрями трансформації стратегії сталого розвитку України в умовах повномасштабної війни.

У процесі дослідження було застосовано емпіричні та теоретичні методи, зокрема порівняльний аналіз, синтез, аналогія, узагальнення, моделювання, опитування та анкетування та індукція. Математичний та економетричний аналіз було використано для оцінки впливу чинників на загальну оцінку досягнення ЦСР Україною, метод систематизації було використано при узагальненні теоретичних підходів.

Інформаційною базою для дослідження є наукові праці зі сталого та економічного розвитку, підручники, наукові статті вітчизняних та зарубіжних дослідників, доповіді, законодавчі акти України та ЄС, аналітичні звіти, статистичні огляди, словники та власні опитування, статистичні дані Державної служби статистики України та міжнародних організацій.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання результатів дослідження під час розробок стратегічних національних та регіональних планів розвитку, а також стратегій та дорожніх карт повоєнного відновлення України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1 Сутність стратегії сталого розвитку та особливості механізму її впровадження

Сутність стратегії сталого розвитку полягає у прагненні до довгострокового економічного зростання, соціальної інтеграції та захисту довкілля, забезпечуючи при цьому справедливість між поколіннями та гарантуючи задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь [40, с. 16]. Вона передбачає комплексний підхід, який збалансовує економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку для «задоволення потреб сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [7, с.12]. Метою сталого розвитку є досягнення гармонійного та справедливого розвитку, який враховує взаємозалежність та взаємодію між економічними, соціальними та екологічними факторами [40, с. 18]. Для визначення поняття «сталий розвиток» було сконструйовано визначення цієї категорії. Було здійснено вибір визначень категорій серед вітчизняної та іноземної наукової літератури. В табл. 1.1 наведений перелік визначень категорії «Сталий розвиток»

Таблиця 1.1

Перелік визначень категорії

Визначення	Автор, рік, праця, поняття
Сталий розвиток – розвиток суспільства, що задовольняє потреби сьогодення, не приносячи при цьому в жертву здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.	Гру Харлем Брунтланд «Наше спільне майбутнє», 1987 р. [40, с. 41]
Сталий розвиток – поліпшення якості життя людини в межах потенційної ємності екологічних систем, що забезпечують умови життєдіяльності людини	«Турбота про Землю» Всесвітнім фондом дикої природи та ООН, 1990 р. [7, с. 12]
Сталий розвиток – зобов'язання суспільства діяти у спосіб, що підтримуватиме життя, і дозволить нашим нащадкам жити комфортно у дружньому, чистому і здоровому світі.	Звіт Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку 1987 р. [39, с. 24]
Сталий розвиток – це розвиток суспільства без зростання, яке призводить до виходу за межі господарської ємності біосфери	Джон Стюарт Міл, «Економічне зростання, екологічний потенціал і довкілля» 1857 р. [9, с. 2]

<p>Сталий розвиток – гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн нашої планети за науково обґрунтованими планами, коли в процесі неухильного інноваційно-інтенсивного економічного розвитку країн одночасно і позитивно вирішується весь комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації бідності, експлуатації та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками.</p>	<p>Герман Дейлі, «Поza зростанням: економічна теорія сталого розвитку». 2002 р. [6, с. 146]</p>
--	---

Джерело: складено автором на основі [40, с. 41; 7 с. 12; 39 с. 24; 9, с. 2; 6, с. 146]

Розклавши кожну категорію на три складові «суть явища», «зміст явища» та «результат явища» (додаток А) та розділивши на 4 підходи: форма розвитку умови, зобов'язання, прогрес було отримано класифікацію існуючих підходів до визначення категорії «Сталий розвиток» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація існуючих підходів до визначення категорії «Сталий розвиток»

№	Автор, рік, вид наукової праці / поняття	Суть явища				Наявність змісту	Наявність результату
		Форма розвитку	Умови	Зобов'язання	Прогрес		
1.	Гру Харлем, 1987; Брунтланд «Наше спільне майбутнє», Сталий розвиток – це	+				+	
2.	«Турбота про Землю» Всесвітнім фондом дикої природи та ООН, 1990; Сталий розвиток – це		+			+	
3.	Всесвітній комітет з питань довкілля і розвитку при ООН; Сталий розвиток – це			+		+	
4.	Джон Стюарт Міл, 1857 «Економічне зростання, екологічний потенціал і довкілля»; Сталий розвиток – це	+				+	
5.	Герман Дейлі, «Поza зростанням: економічна теорія сталого розвитку». 2002 р.; Сталий розвиток – це				+	+	+

Джерело: складено автором на основі даних з табл. 1.1.

Відповідно до більшості підходів «сталий розвиток» визначено як форму розвитку.

Проведено оцінку існуючих підходів до визначення категорії «сталий розвиток». Для оцінки кожної категорії за чотирма критеріями використовується шкала від 1 до 5 балів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Оцінка категорії «сталий розвиток» за 4 критеріями

№	Автор, рік, вид наукової праці / поняття	Оцінка (бали)				
		Наявність компонентів	Поширеність визначення	Теоретична обґрунтованість	Практична доступність	Сумарна оцінка
1.	Гру Харлем, 1987; Брунтланд «Наше спільне майбутнє», Сталий розвиток – це	5	5	5	4	19
2.	«Турбота про Землю» Всесвітнім фондом дикої природи та ООН, 1990; Сталий розвиток – це	3	4	3	4	13
3.	Всесвітній комітет з питань довкілля і розвитку при ООН; Сталий розвиток – це	4	5	4	3	16
4.	Джон Стюарт Міл, 1857 «Економічне зростання, екологічний потенціал і довкілля» ; Сталий розвиток – це	3	3	4	4	13
5.	Герман Дейлі, «Поza зростанням: економічна теорія сталого розвитку». 2002 р. ; Сталий розвиток – це	5	5	5	5	20

Джерело: складено автором на основі даних з табл. 1.1.

З перерахованих визначень категорія Германа Дейлі підходить найкраще, адже має в собі: зміст, результат, теоретичну обґрунтованість та практичну сумісність. В порівнянні з іншими розглянутими категоріями має найбільш детальний опис кордонів функціонування.

Взявши до уваги попередній аналіз категорії «сталий розвиток» сформуємо власне визначення:

Сталий розвиток – це розвиток суспільства, що забезпечує збалансований прогрес як всієї земної цивілізації, так і окремо взяті країни за оптимального

задоволення проблем сьогодення, не завдаючи шкоди майбутнім поколінням задовольняти свої потреби, з ціллю зростання добробуту та розвитку економічних систем.

В сформованій категорії було об'єднано поняття розвитку та прогресу у розгляді питання задоволення потреб та акцентовано на результаті та меті процесу.

Для поглиблення розуміння категорії виокремимо принципи сталого розвитку, які чітко визначаються у відповідних цілях сталого розвитку (ЦСР), які прийняті на Саміті ООН зі сталого розвитку [13, с. 12].

Взаємопов'язаність і неподільність. 17 ЦСР необхідно розглядати в комплексі, вони вимагають високого рівня політичної інтеграції, узгодженості та координації.

Універсальність. Порядок денний до 2030 року застосовується до всіх країн, а отже, вимагає враховувати взаємопов'язаність внутрішньої та зовнішньої політики, спрямованої на реалізацію ЦСР.

Інклюзивність. Ця стратегія закликає до участі всіх верств суспільства та забезпечення того, щоб жоден сегмент суспільства чи навіть окрема людина не залишилася осторонь цього процесу, приділяючи особливу увагу найуразливішим верствам населення.

Партнерство. Порядок денний 2030 наголошує на важливості до створення багатосторонніх партнерств, мобілізації та обміну знаннями, технологіями та іншими ресурсами для підтримки досягнення ЦСР у всіх країнах. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року передбачає багаторівневий організаційний механізм у процесі впровадження Він охоплює глобальний, регіональний, національний та місцевий рівні. Хоча ієрархія може відрізнитися в різних країнах і регіонах, загальна узагальнена структура наведена на рис.1.1.

На глобальному рівні центральну роль у координації глобальних зусиль, спрямованих на досягнення ЦСР відіграють міжнародні організації разом з ООН. ООН забезпечує платформу для політичного діалогу, обміну знаннями та міжнародного співробітництва. Політичний форум високого рівня (HLPF,

скликаний ООН, слугує глобальною платформою для огляду прогресу, обміну досвідом та надання політичних рекомендацій щодо впровадження ЦСР).

Політичний форум високого рівня за заступництва Генеральної Асамблеї і Економічної та Соціальної Ради виконує роль контролю щодо перевірки виконання ЦСР та проведення загального огляду [30, с. 12].

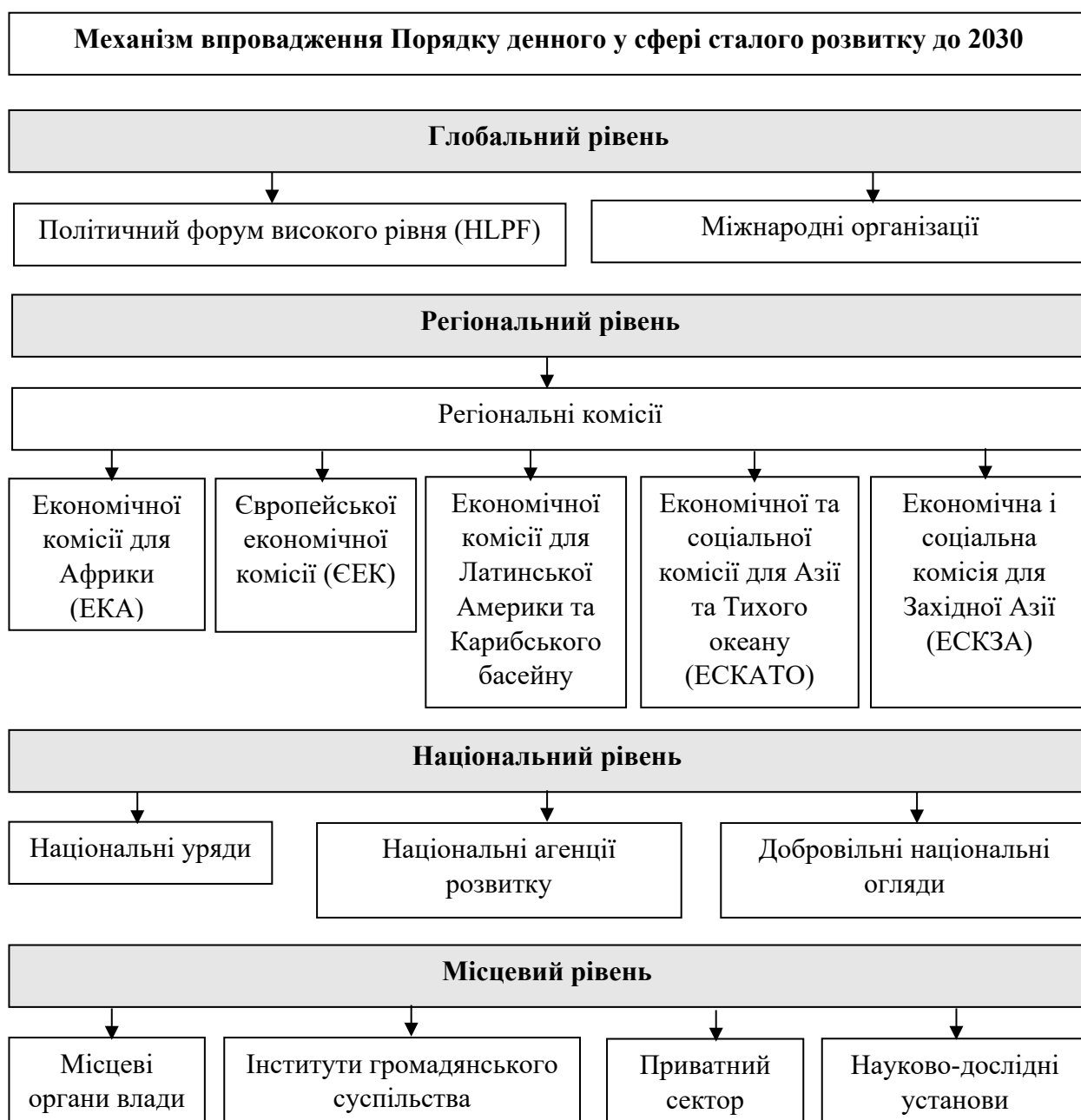

Рис. 1.1. Узагальнений механізм впровадження Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030

Джерело: складено автором на основі [65; 22; 53]

На регіональному рівні функціонують регіональні комісії. Робота Економічної комісії для Африки (ЕКА), Європейської економічної комісії (ЄЕК),

Економічної комісії для Латинської Америки та Карибського басейну (ЕКЛАК), Економічної та соціальної комісії для Азії та Тихого океану (ЕСКАТО) та Економічної та соціальної комісії для Західної Азії (ЕСКЗА) підтримують регіональні зусилля з реалізації ЦСР. Регіональні комісії відповідають за організацію, у співпраці з відповідними партнерами, Регіональних нарад з виконання рішень Комісії зі сталого розвитку. Регіональні наради з виконання рішень поточного циклу відбуваються в кожному регіоні один раз на рік. Обговорення стосуються прогресу та досягнень, викликів та обмежень, а також варіантів політики у всіх сферах ЦСР [74].

На національному рівні уряди несуть основну відповідальність за реалізацію ЦСР у своїх країнах [30, с. 12]. Вони інтегрують цілі та завдання в національні плани розвитку, політику та стратегії. Національні агенції або міністерства розвитку зазвичай відповідають за координацію та нагляд за впровадженням ЦСР на національному рівні. Вони залучають різні зацікавлені сторони, розробляють механізми реалізації та здійснюють моніторинг прогресу [74]. Також держави-члени добровільно представляють свій прогрес та досвід у впровадженні ЦСР через Добровільні національні огляди, які забезпечують платформу для взаємного навчання, обміну кращими практиками та аналізу викликів.

На місцевому рівні місцеве самоврядування (місцеві органи влади, включаючи міста, муніципалітети та регіони) відіграють вирішальну роль у впровадженні ЦСР. Вони узгоджують свої плани та стратегії розвитку з національними цілями, адаптують їх до місцевого контексту та залучають місцеві зацікавлені сторони. Приватний сектор, включно з бізнесом, корпораціями та галузевими асоціаціями, визнається ключовим партнером у досягненні ЦСР [113]. Завдяки відповідальному веденню бізнесу, інноваціям та інвестиціям приватний сектор може сприяти досягненню результатів сталого розвитку.

Механізм моніторингу, як частина механізму впровадження Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030, має важливу функцію та існує на трьох рівнях: глобальний, регіональний та національний (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Механізм моніторингу впровадження ЦСР

Рівні	Функції та план дій
Глобальний	Політичний форум високого рівня ООН зі сталого розвитку (HLPF) слугує центральною платформою для подальшої діяльності та огляду, що підтримується оглядами функціональних комісій ЕКОСОП та іншими міжурядовими форумами.
Регіональний	Регіональні комісії ООН скликають Регіональні форуми зі сталого розвитку для регіонального моніторингу та перегляду Порядку денного до 2030 року, що є складовою частиною HLPF. Регіональні форуми мають багатосторонній характер, включаючи держави-члени, систему ООН, основні групи та інші зацікавлені сторони.
Національний	Кожен уряд має проводити регулярні та інклюзивні огляди прогресу на національному та субнаціональному рівнях, забезпечуючи основу для всіх інших рівнів.

Джерело: складено автором на основі [113, с. 35-39; 49, с. 13-18]

Було проаналізовано та порівняно реальні системи управління, інституції та механізми, запроваджені в державах-членах ЄС та на рівні ЄС для реалізації ЦСР на основі інформації публікацій країн ЄС.

Більшість країн ЄС мають або мали на певному етапі недавньої історії стратегію сталого розвитку. Деякі країни прийняли свою стратегію сталого розвитку в 2002 або 2003 роках в результаті в результаті Всесвітнього саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі у 2002 році. Ними були Німеччина, Франція, Італія, Польща, Австрія, Словаччина, Литва та Нідерланди (остання розробила програму сталого розвитку, а не стратегію). Інші країни наслідували і прийняли стратегії сталого розвитку між 2004 та 2007 роками (Фінляндія, Естонія, Чехія, Мальта, Португалія, Іспанія, Фінляндія, Чехія, Мальта, Португалія, Іспанія) [41, с. 111].

Є кілька держав-членів, які мають найдовший досвід з імплементацією стратегій сталого розвитку. Швеція прийняла першу стратегію сталого розвитку в 1994 році, Ірландія – у 1997 році, Люксембург та Румунія – у 1999 році, а

Бельгія – у 2000 році [43, с. 16; 29; 47; 46, с. 17]. Великобританія однією з перших країн, які прийняли стратегію сталого розвитку в 1994 і 1999 роках [56].

У Порядку денному до 2030 року зазначено, що «кожен уряд також вирішуватиме, яким чином ці амбітні та глобальні цілі мають бути інтегровані в національні процеси планування, політику та стратегії. Важливо визнати зв'язок між сталим розвитком та іншими відповідними поточними процесами в економічній, соціальній та екологічній сферах» [65, с. 11]. Вона також закликає «всі держави-члени якнайшвидше розробити амбітні національні заходи реагування на загальну реалізацію цього Порядку денного. Вони можуть сприяти переходу до Цілей сталого розвитку та спиратися на існуючі інструменти планування, такі як національні стратегії розвитку та сталого розвитку, залежно від обставин» [65, с. 35-36]. Після прийняття ЦСР більшість країн переглянули плани або стратегії, щоб інтегрувати їх у національні політичні документи. Більшість країн інтегрують ЦСР або в оновлену версію своєї стратегії сталого розвитку, або в план розвитку, якщо такі існують. Багато країн інтегрують ЦСР в існуючі стратегії, а не створюють нові.

Однак процеси, в яких держави-члени інтегрують ЦСР, різняться між собою. Є група країн, які пов'язують ЦСР з національними планами розвитку (наприклад, Хорватія) або програмами (зеленого) зростання (наприклад, Греція), і ці плани та програми часто пов'язані зі стратегією ЄС 2020. Більшість країн використовують ЦСР для перегляду своєї стратегії сталого розвитку (наприклад, Фінляндія, Німеччина). Для деяких країн ЦСР стали приводом для розширення підходу до сталого розвитку, який до цього часу був дуже екологічно орієнтованим [64, с. 103]. Близько двадцяти країн переглянули або оновили свої стратегічні цілі та пріоритети сталого розвитку після прийняття ЦСР. Існує практика серед країн також переглядати свою політику міжнародного співробітництва та інтегрувати в неї ЦСР (Словенія) [48].

Загалом близько вісімнадцяти країн Європейського Союзу мають ознаки операціоналізації:

- план дій на додаток до стратегії або бачення;

- чіткі цілі та заходи;
- безпосередньо дії.

Крім того, близько дванадцяти країн пов'язали стратегії, в яких вони інтегрували ЦСР, зі своїм національним бюджетом або іншими фінансовими заходами. Часто такий зв'язок все ще розробляється або тільки планується. Наприклад Данія створила фонд ЦСР, який поєднує державні та приватні ресурси, Словаччина планує створити інвестиційний план для сталого розвитку, а Швеція оголосила про план дій, зокрема щодо ЦСР 10 (зменшення нерівності доходів), у своєму бюджетному законопроекті на 2021 рік [48]. Країни ЄС мають механізм щодо проведення інвестиційного аналізу, для відслідковування кількості коштів, які було витрачено з національного бюджету, фондів ЄС, а також бюджетів місцевих органів влади для досягнення прогресу в реалізації національного плану розвитку. Вони також ранжують річні бюджетні запити міністерств відповідно до їхнього впливу на цілі Національного плану розвитку та результати політики [64].

Наразі впровадження стратегій сталого розвитку в країнах Європи передбачає ряд ключових особливостей, які можуть відрізнятися залежно від конкретного контексту та пріоритетів кожної країни.

Інтеграція політики. Європейські країни наголошують на інтеграції політики як ключовому механізмі реалізації стратегій сталого розвитку. Це передбачає інтеграцію принципів і цілей сталого розвитку в різні сфери політики, такі як енергетика, транспорт, сільське господарство, навколишнє середовище, соціальний захист та освіта, для забезпечення узгодженого і скоординованого підходу до сталого розвитку.

Багаторівневе управління. Країни, як правило, застосовують багаторівневий підхід до управління процесом виконання ЦСР, що передбачає співпрацю та координацію між різними рівнями влади, включаючи національні, регіональні та місцеві органи влади. Це дозволяє узгодити стратегії сталого розвитку з різними рівнями прийняття рішень, а також забезпечує ефективне впровадження та моніторинг цілей сталого розвитку на різних рівнях.

Залучення зацікавлених сторін. Визначається як вирішальний у впровадженні стратегій сталого розвитку в європейських країнах. Це передбачає залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи організації громадянського суспільства, приватний сектор, наукові кола та місцеві громади, до розробки, впровадження та моніторингу стратегій сталого розвитку. Це сприяє підвищенню відповідальності, участі та підзвітності, а також підвищує ефективність і легітимність стратегій.

Моніторинг та звітність. Організовується в європейських країнах для відстеження прогресу та ефективності реалізації стратегій сталого розвитку. Це передбачає встановлення індикаторів, цілей і рамок звітності для оцінки досягнення цілей сталого розвитку та сприяння прийняттю рішень на основі фактичних даних.

Узгодженість політики. Європейські країни наголошують на узгодженості політики як ключовому принципі реалізації стратегій сталого розвитку. Це необхідно для уникнення суперечностей та конфліктів, а також забезпечення взаємного посилення та підтримки цілей сталого розвитку.

Інновації та технології. Відіграють важливу роль у реалізації стратегій сталого розвитку в європейських країнах. Це передбачає сприяння науковим дослідженням і розробкам, інноваціям і впровадженню чистих технологій для підтримки сталого економічного зростання, ресурсоефективності та захисту довкілля.

Міжнародна співпраця. Країни співпрацюють для вирішення глобальних проблем сталого розвитку, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття та викорінення бідності. Це передбачає участь у міжнародних угодах, партнерствах і діалогах для просування глобальних цілей сталого розвитку та обміну знаннями, досвідом і найкращими практиками.

Економічна складова відіграє вирішальну роль у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР). Економічний механізм реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року на глобальному рівні включає низку стратегій та ініціатив, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, сприяння

міжнародному співробітництву та сприяння сталому економічному зростанню. Економічний механізм на глобальному рівні щодо реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року складається головним чином з офіційної допомоги у розвитку (ОДР) та Аддіс-Абебаської програми дій що сприяє економічній адаптації цілей сталого розвитку (рис. 1.2). ОДР відіграє важливу роль у фінансуванні проектів та ініціатив у сфері сталого розвитку. Країни-донори заохочуються до виконання своїх зобов'язань щодо надання ОДР та узгодження її з ЦСР – це пряма державна допомога, яка направлена на економічний розвиток і добробут країн, що розвиваються [34; 8]. Ця допомога була започаткована Комітетом сприяння розвитку ОЕСР у 1969 році і досі залишається найбільшим джерелом зовнішньої допомоги для країн, що розвиваються. Потоки фінансування ОДР надходять до визначеного переліку країн-реципієнтів та до багатосторонніх установ з розвитку [34]. ОДР може мати форму грантів, коли фінансові ресурси надаються країнам, що розвиваються, без відсотків і без умов для повернення, або пільгових позик, які мають бути погашені з відсотками, хоча і за значно нижчою ставкою, ніж у комерційних банків.

Рис. 1.2. Економічний механізм реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року на глобальному рівні

Джерело: складено автором на основі [34; 33]

Аддис-Абебська програма дій, прийнята в 2015 році, забезпечує основу для фінансування сталого розвитку. Відповідно до Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року Аддис-Абебська програма сприяє адаптації засобів здійснення цілей до індивідуальних умов країни, що передбачаються у Порядку денному на період до 2030 року. Вона охоплює такі сфери: внутрішні державні ресурси; вітчизняний та міжнародний приватний бізнес і фінансування; міжнародне співробітництво; міжнародна торгівля; борг і рівень заборгованості; наукова-технічна та інноваційна діяльність; розвиток; моніторинг [3, с. 30].

На національному рівні економічний механізм реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року включає низку стратегій, політик та заходів, які рекомендовані для прийняття урядами для приведення їхньої економічної діяльності у відповідність до ЦСР.

Деякі ключові елементи економічного механізму на національному рівні наведені на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Економічний механізм реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року на національному рівні

Джерело: складено автором на основі [3, с. 7-34]

Уряди розробляють і впроваджують національні плани розвитку, які узгоджуються з ЦСР на національному рівні. Ці плани окреслюють економічні, соціальні та екологічні цілі країни, а також стратегії та дії, необхідні для їх досягнення. Вони є дорожньою картою для інтеграції принципів сталого розвитку в національну політику та програми.

Уряди мають інтегрувати принципи сталого розвитку у свою економічну політику та забезпечити узгодженість між різними сферами. Це передбачає узгодження фіскальної політики, інвестиційних стратегій, торговельної політики та галузевої політики з ЦСР. На національному рівні мають створюватись інституційні рамки для координації та нагляду за реалізацією Порядку денного до 2030 року. Це може передбачати створення спеціальних міністерств, департаментів або агентств, відповідальних за сталий розвиток.

Певні структури управління, які визначаються кожною країною окремо відповідно до її індивідуальних інституціональних та організаційних характеристик, забезпечують узгодженість політики, координацію між різними зацікавленими сторонами та моніторинг прогресу. ЦСР має інтегруватися в бюджетні процеси та визначати пріоритетність розподілу фінансових ресурсів на пріоритети сталого розвитку, але на практиці це завжди існує. Інтегрування включає мобілізацію внутрішніх ресурсів, вивчення інноваційних механізмів фінансування та узгодження державних витрат з ЦСР. Уряди можуть запроваджувати фіскальні стимули, субсидії та гранти для підтримки сталої економічної діяльності [65; 37, с. 3-10].

Національні уряди взаємодіють з приватним сектором через державно-приватні партнерства (ДПП) для залучення ресурсів, досвіду та інновацій приватного сектору для сталого розвитку. ДПП може сприяти інвестиціям у сталу інфраструктуру, відновлювану енергетику та інші сектори, що відповідають ЦСР. Уряди мають створювати сприятливе середовище для залучення приватного сектору за допомогою заохочувальної політики, нормативно-правових актів та стимулів [82, с. 54-61] .

Ці дії на національному рівні мають важливе значення для інтеграції ЦСР в економічний порядок денний країни, сприяння сталому економічному зростанню та забезпечення того, щоб економічна діяльність сприяла соціальному прогресу та природоохоронній діяльності.

1.2 Пріоритетні напрямки реалізації стратегій сталого розвитку країн ЄС

Як було попередньо зазначено, очікується, що країни, інтегруючи глобальні цілі сталого розвитку до національних стратегій сталого розвитку беруть на себе відповідальність у врахування ЦСР у стратегічних та планових документах. Тож виконання стратегічного планування, в яке інтегровані ЦСР має відображати пріоритетність досягненні цілей сталості яку визначає для себе країна на національному рівні через нормативно-правові акти, які далі трансформуються в конкретні дії по обраним напрямкам.

На рівні ЄС орієнтири для досягнення сталості були сформовані Європейською Комісією. Вони включають шість пріоритетів, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату, інновації, економічне зростання та демократію. Ці пріоритети проілюстровані в табл. 1.6 разом із відповідними ЦСР для кожної пріоритетної сфери.

Таблиця 1.6

Пріоритети політики ЄС та їх відповідність ЦСР

Пріоритети ЄС	ЦСР
Зелена угода	2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 9
Економіка, що працює для людей	1, 3, 4, 5, 8, 9, 10
Європа готова до цифрової епохи	4, 9
Європейський спосіб життя	3, 4, 10 ,16
Сильніша Європа в світі	17
Європейська демократія	5, 10, 06

Джерело: складено автором на основі [10]

Відповідно до визначених пріоритетів політики ЄС найбільшого прогресу в досягненні сталості очікується досягти через набір політичних ініціатив зеленої угоди. Вони охоплюють найбільшу кількість цілей сталого розвитку в

соціальної, економічної та екологічної сферах. «Економіка, що працює на людей» є наступним за кількістю охоплення напрямом щодо прагнення досягнути прогресу в ЦСР. Він включає в себе всі економічні цілі та декілька цілей соціальної направленості.

Пріоритетність ЄС у ЦСР чітко проявляється через бюджетні видатки. Бюджетування певних категорій ЄС, які було затверджено до початку повномасштабного російського вторгнення 2022 року, наведено в табл.1.7.

Таблиця 1.7

Категорії бюджетних видатків ЄС

Видатки	<i>Multiannual Financial Framework</i> (багаторічна фінансова програма), млрд. євро	<i>Next Generation EU</i> (ЄС наступного покоління), млрд.євро	Всього
Єдиний ринок, інновації та цифрові технології	149,5	11.5	161.0
Згуртованість, стійкість і цінності	426,7	776.5	1 203.2
Природні ресурси та навколишнє середовище	401	18.9	419.9
Міграція та управління кордонами	25.7	-	25.7
Безпека і оборона	14.9	-	14.9
Сусідство і світ	110.6	-	110.6
Європейське державне управління	82.5	-	82.5
Всього	1 210.9	806.9	2 017.8

Джерело: складено автором на основі [1; 28]

MFF (*Multiannual Financial Framework*) - це періодичний механізм, який функціонує на 7-річній основі [28; 64]. NGEU - це новий інструмент, пакет економічного відновлення Європейського Союзу для підтримки країн-членів ЄС у подоланні наслідків пандемії COVID-19 на 2021-2023 роки [33]. Тож було проаналізовано витрати лише з багаторічної фінансової програми ЄС, що пов'язані з ЦСР. Найменшу кількість коштів отримала категорія «безпека і оборона», що склала 14,9 мільярдів євро. Після 24 лютого 2022 року було виділено суму на цілі безпеки і оборони, більш ніж подвоюючи бюджет від одного бюджетного циклу до іншого, що склала 43,9 мільярда євро. Це на понад

123% більше порівняно з попереднім семирічним бюджетним циклом, в якому на ці ж цілі було виділено 19,7 мільярда євро [15]. Отож бачимо, що фактичне фінансування та плановане змінюється, тож змінився і пріоритет ЄС, що першочергово був закладений в пріоритетних політичних напрямках ЄС. Найбільше зростання порівняно з попереднім бюджетним циклом спостерігається в Європейському оборонному фонді, який замінює свої попередні програми (Підготовчі дії з оборонних досліджень і Європейську програму оборонного промислового розвитку) з величезним збільшенням фінансування на 1256%, до загальної суми майже 8 млрд. євро. Ці гроші вперше будуть використані на дослідження і розробку високотехнологічних військових озброєнь. Європейський фонд миру, збільшить свій бюджет на 119% до 5,7 млрд. євро, а 31% загальних витрат піде на дослідження і розробку військових озброєнь і позабюджетні військові ініціативи [4, с. 7]. Міжнародне співробітництво та співпраця з міжнародними організаціями також відображають пріоритетність цілей досягнення стратегій сталого розвитку країн Європи. (табл. 1.8). ЄЕК ООН підтримує країни у впровадженні Порядку денного до 2030 року та Цілей сталого розвитку та охоплює три основні стратегічні напрямки, що :

- покращення сполучення в регіоні (ЦСР 7, 8, 9, 11, 13);
- зменшення тиску на навколишнє середовище та більш стале використання ресурсів (ЦСР 3, 6, 7, 12, 13, 15);
- сприяння створенню динамічної та стійкої економіки (ЦСР 7 - 9, 11, 13).

Таблиця 1.8

Пріоритетні ЦСР для ЄЕК ООН

Пріоритетні цілі	Сфера впливу та співпраці
3	<ul style="list-style-type: none"> · Боротьба із забрудненням повітря; · Усунення прогалин у доступі до чистої води та санітарії; · Підвищення безпеки дорожнього руху; · Зменшення ризиків для здоров'я від небезпечних матеріалів; · Сприяння доступу до здорового житла; · Підтримка здорової та сталої мобільності; · Забезпечення гідного старіння та зменшення гендерних розривів у старшому віці;

6	<ul style="list-style-type: none"> · Сприяння співпраці щодо спільних водних ресурсів; · Покращення доступу до чистої води; · Покращення управління водними ресурсами в містах; · Збереження лісових екосистем для виробництва та очищення води; · Забезпечення екологічно безпечного судноплавства на внутрішніх водних шляхах;
7	<ul style="list-style-type: none"> · Підтримка сталих енергетичних систем майбутнього; · Підвищення енергоефективності; · Посилення взаємопов'язаних енергетичних систем; · Зменшення впливу викопного палива на навколишнє середовище; · Підтримка зеленої та відновлюваної енергетики; · Сприяння розвитку енергоефективного транспорту;
8	<ul style="list-style-type: none"> · Прискорення зростання через спрощення міжнародної торгівлі; · Усунення нетарифних бар'єрів у торгівлі; · Зниження витрат та відкриття доступу до ринків; · Підвищення сільськогосподарського виробництва; · Розвиток зеленої економіки; · Підтримка зелених робочих місць; · Моніторинг прогресу в досягненні гендерної рівності в регіоні;
9	<ul style="list-style-type: none"> · Сприяння інноваціям та підприємництву; · Розвиток сталих транспортних систем; · Сприяння інвестиціям в інфраструктуру; · Підтримка сталого планування інфраструктури та промисловості;
11	<ul style="list-style-type: none"> · Сприяння сталому плануванню житлового будівництва та землекористування; · Використання нових технологій для «розумних міст» ; · Покращення якості міського повітря; · Сприяння стійкій мобільності в містах; · Заохочення зеленого будівництва;
12	<ul style="list-style-type: none"> · Зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та соціальну сферу; · Сприяння сталому управлінню ресурсами; · Сприяння сталому виробництву та споживанню продуктів харчування;
13	<ul style="list-style-type: none"> · Інтеграція заходів протистояння зміні клімату в національну політику; · Скорочення викидів; · Підвищення енергоефективності та розвиток відновлюваних джерел енергії; · Посилення стійкості та адаптаційної спроможності; · Надання інструментів для вимірювання та адаптації до зміни клімату;
15	<ul style="list-style-type: none"> · Зменшити тиск на довкілля та захистити навколишнє середовище для теперішніх і майбутніх поколінь; · Сприяння сталому використанню та збереженню екосистем; · Посилення екологічного моніторингу;

Джерело: складено автором на основі [64]

Відповідно до даних СЕК ООН, пріоритетними виявились 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 та 15 ЦСР. Було виявлено, що для ЄС пріоритетні ЦСР охоплюють всі

складові: біосфера, суспільство, економіка, та визначаються стратегічними документами Європейської Комісії та окремих міжнародних організацій, як було досліджено на прикладі ЄЕК ООН. Незважаючи на те, що відповідно до 61 пункту Резолюції, прийнятої Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року цілям та завданням має приділятися однакова пріоритетна увага в рамках зусиль із здійснення, стає зрозумілим, що в умовах обмежених ресурсів це не є реальним завданням, тож країни та регіони, що впроваджують ЦСР мають визначати для себе найбільш актуальні цілі та показник для виконання аби найбільш ефективно використовувати свій внутрішній потенціал [65, с. 30].

Висновки до розділу 1.

Отже, було сформульовано авторське визначення категорії «сталий розвиток» та виокремлені принципи. Дослідивши механізми впровадження Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року на глобальному, національному та місцевих рівнях було виявлено, що на національному та місцевому рівнях характеризується високою розгалуженістю на інституціональному та організаційному рівнях.

Дослідивши реальні системи управління, інституції та механізми, запроваджені в державах-членах ЄС та на рівні ЄС для реалізації ЦСР було виявлено, що різний рівень залученості до імплементації та моніторингу досягнення сталості пояснюється різним рівнем економічного розвитку та добровільним характером прийняття ЦСР. Адаптація глобальних ЦСР до національних має індивідуальний характер для всіх країн тож національні механізми впровадження та регулювання варіюються. Механізм моніторингу впровадження ЦСР також функціонує на 3 рівнях: глобальному регіональному та національному та регулюється Політичним форумом високого рівня ООН.

Визначено, що економічне регулювання ЦСР на глобальному рівні базується на діяльності Аддіс-Абебаської програми дій та через ОДР. На національному рівні ключовими елементами економічного механізму реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку стали національні плани розвитку, узгодженість політик, національне бюджетування та планування, стратегії

економічного розвитку та ДПП. Аналізуючи пріоритетні напрямки реалізації стратегії сталого розвитку для країн ЄС з'ясовано, що головним чином пріоритетність визначається через включення ЦСР в певні стратегічні документи. На рівні ЄС пріоритети визначаються через Європейську Комісію та наразі Зелена угода охоплює найбільшу кількість цілей сталого розвитку, для ЄСЕК ООН пріоритетами стали 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 та 15 ЦСР.

Було зроблено висновок, що в умовах економічної стагнації, сповільнення темпів зростання 61 пункт Резолюції щодо сталого розвитку, який визначає всі цілі однаково пріоритетними не може функціонувати в сучасних умовах. Пріоритизація виконання ЦСР є ефективним механізмом досягнення сталості.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЄС

2.1. Зміна пріоритетів реалізації існуючих цілей стратегій сталого розвитку країн ЄС.

За даними Світового банку, через глобальну рецесію та можливу стагфляцію через війну очікується світова рецесія та можлива стагфляція – явище, якого не спостерігалось з 1970 року [17, с. 19]. Вплив на навколишнє середовище, суспільство та економіку все ще вивчаються, а тривалість конфлікту невідома. На початку 2020 року спалах COVID-19 мав величезний вплив. Він зменшив спроможність багатьох країн досягти Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ООН), визначених у Декларації тисячоліття.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну ще сильніше поглибила це сповільнення та відкинула світ назад у досягненні цілей сталого розвитку, щодня продовжуючи завдавати значної шкоди не тільки Україні, але й ставить під загрозу довгостроковий план досягнення сталості у всьому світі. Адаже за сучасного рівня взаємозалежності економік світу, російська агресія спровокувала та продовжує поглиблювати кризи у різних сферах. Відповідно до звіту ООН стосовно глобального впливу війни в Україні, наразі 69 країн із загальним населенням 1,2 мільярди осіб зіштовхнулися з продовольчою, енергетичною та борговою кризами, що унеможливило досягнення цілей сталості на глобальному рівні, а не тільки України [18, с. 12]. Це стало доказом того, що досягнення світової сталості неможливо без миру та безпеки.

Ескалація російсько-українського конфлікту матиме серйозні наслідки щодо успішності в досягненні Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ООН) не лише для України, але й глобально, створюючи ще більший розрив між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

В табл. 2.1 було охарактеризовано масштаб впливу російсько-української війни на біосферні ЦСР, соціальні ЦСР, економічні ЦСР і 17 ціль «Партнерство заради досягнення цілей» (відповідно до моделі Стокгольмського Центру Стійкості) [58].

Таблиця. 2.1

Аналіз масштабу впливу російської агресії на досягнення цілей країн ЄС

Сфера розповсюдження	ЦСР	Вплив
Біосфера	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Регіональний
	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Регіональний
	Ціль 14. Збереження морських ресурсів	Регіональний
	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Регіональний
Суспільство	Ціль 1. Подолання бідності	Глобальний
	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	Глобальний
	Ціль 3. Міцне здоров'я і добробут	Локальний
	Ціль 4. Якісна освіта	Локальний
	Ціль 5. Гендерна рівність	Локальний
	Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Глобальний
	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Регіональний
Економіка	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Глобальний
	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Глобальний
	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Глобальний
	Ціль 10. Скорочення нерівності	Глобальний
	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Глобальний
	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Глобальний

Джерело: складено автором самостійно

Бачимо, що вплив російсько-українського конфлікту на ЦСР є різним. Цілі розвитку біорізноманіття в основному змінюються на регіональному рівні (Україна, сусідні країни та східні країни Європейського Союзу). Цілі розвитку зазнають впливу на локальному (наприклад, ЦСР 3, міцне здоров'я та добробут; ЦСР 4 якісна освіта, ЦСР 5 Гендерна рівність) і глобальному (наприклад, ЦСР 1. Подолання бідності, ЦСР 2, відсутність голоду) рівнях. Нарешті, російсько-український збройний конфлікт має наслідки глобального рівня для всіх

економічних цілей розвитку. Розглянемо детальніше цілі сталого розвитку, які мають глобальний вплив через російське повномасштабне вторгнення. Ними є:

Рис. 2.1 Вплив повномасштабної російської агресії на досягнення цілей країн ЄС на глобальному рівні

Джерело: складено автором на основі табл. 2.1

Перша ціль сталого розвитку стосується подолання бідності. Війна росії проти України не тільки збільшила кількість безробітних в Україні, але й вплинула на рівень безробіття в інших країнах (рис. 2.2).

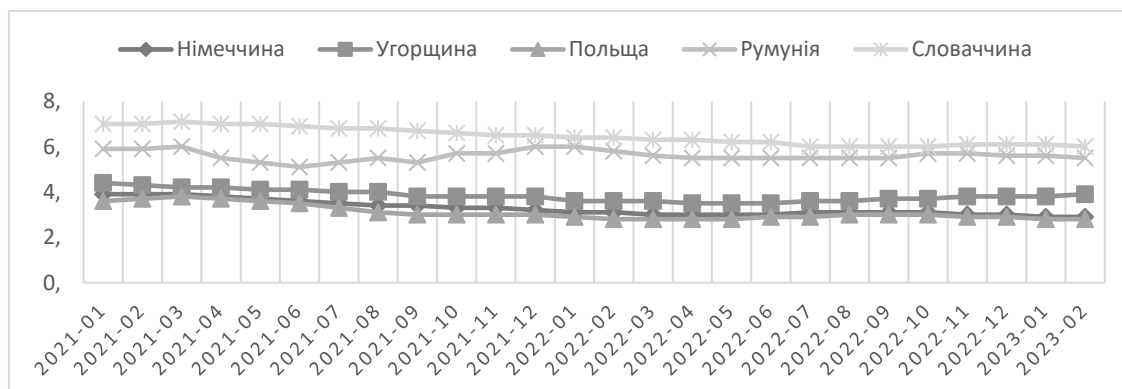

Рис. 2.2 Рівень безробіття в країнах ЄС 2021 – 2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [71]

За оцінками ООН, безробіття збільшилося також в Німеччині, Словаччині, Румунії, Угорщині, Польщі, Молдові, Таджикистані, Казахстані та Узбекистані, як реакція на війну в Україні.

Війна суттєво посилила інфляційний тиск, що наростав у Євросоні під час відновлення після пандемії, та призвела до зростання споживчих цін, особливо на енергоносії та продукти харчування, що видно з рис. 2.3.

Базова інфляція зросла з 2,5% у 2021 році, а потім до 8,05% у 2022 році. Понад дві третини цієї рекордно високої інфляції у 2022 році склали ціни на енергоносії та продукти харчування. Станом на березень 2023 року зростання споживчих цін залишається найвагомим в енергетичній та продовольчих сферах.

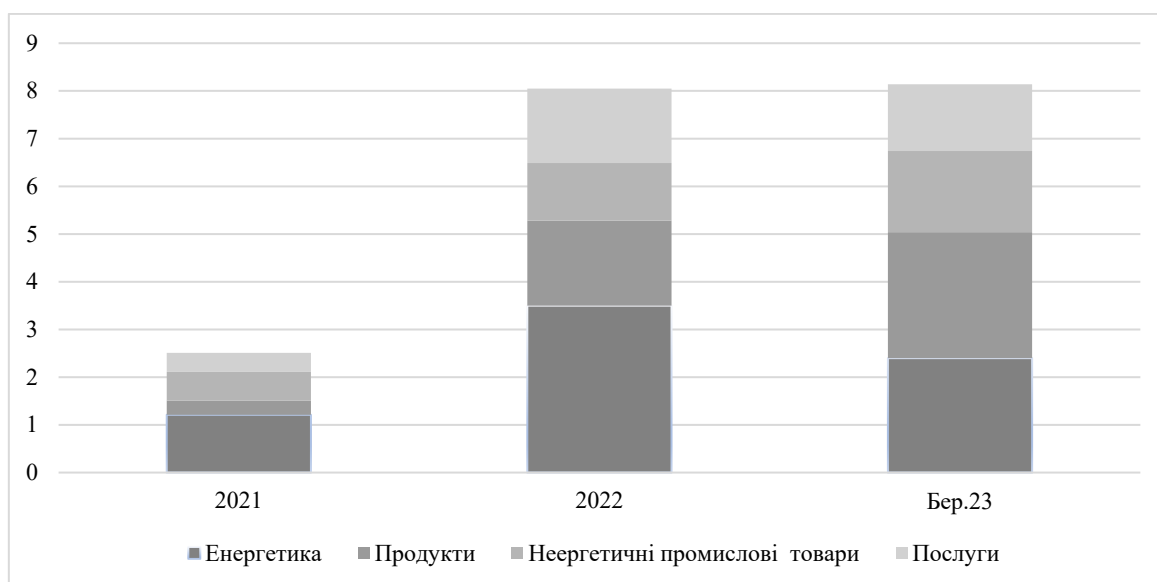

Рис. 2.3. Гармонізований індекс споживчих цін - внесок у річну інфляцію в ЄС (у відсотках) 2021 – 2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [38]

Висока інфляція, значна частина якої припадає на ціни на енергоносії та продукти харчування, має значний негативний вплив на всі сфери економіки та. Особливо це стосується домогосподарств з низькими доходами, в яких продукти харчування та енергоносії становлять значну частку споживання.

Подолання голоду, розвиток сільського господарства. Україна, і росія є великими експортерами сільськогосподарської продукції. Загалом вони

виробляли 78% світової соняшникової олії [63]. Крім того, приблизно 50 країн імпортують щонайменше 30% своєї пшениці з росії чи України [63].

Російська агресія призвела до руйнації елеваторів, банків насіння, сільськогосподарської техніки, знищення та крадіжці врожаїв. Блокування портів та унеможливлення влітку-восени 2022 року збору урожаю також поглибило продовольчу кризу. Крім того, ціни на добрива подвоїлися, що відповідно збільшує вартість продуктів сільського господарства, ще більше впливаючи на продовольчу безпеку (рис. 2.4).

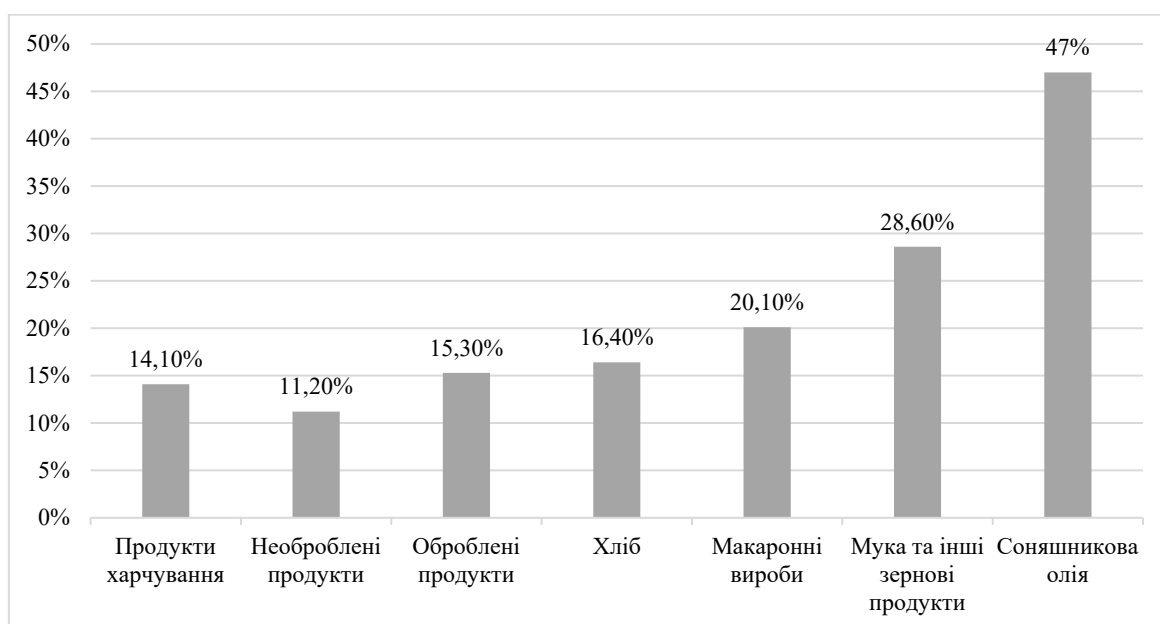

Рис. 2.4 Продовольча інфляція Євросони, %

Джерело: складено автором на основі [20]

Найбільше постраждали країни, що розвиваються, в Африці, Близькому Сході та Південній Америці та мали налагоджені торговельні відносини з Україною або росією у продовольчій сфері. За даними ООН, це може викликати «безпрецедентну хвилю глобального голоду» [18, с.9]. Було підраховано, що під час пандемії Covid-19, кількість людей, постраждалих від харчової незахищеності зросла з 135 до 276 мільйонів. Збройний конфлікт може збільшити цю величину до 323 млн чол. до кінця 2023 року [18, с. 10].

Доступна та чиста енергія. Країни Європи активізують вугільну генерацію та поновлюють інвестування у вугільну енергетику, що йде всупереч програми декарбонізації кліматичного саміту.

Мир, справедливість та сильні інститути. Можливість ведення росією загарбницьку війну в котрий раз підтвердила неспроможність міжнародних інституцій у виконанні своїх функцій та забезпеченні гарантій безпеки. Що підсилює і до цього відкрите питання у необхідності їхньої реформації та оновлення.

Гідна праця та економічне зростання. Війна в Україні поглиблює глобальну рецесію, наслідки якої ми вже відчуваємо в економічній, фінансовій, туристичних сферах (рис. 2.5).

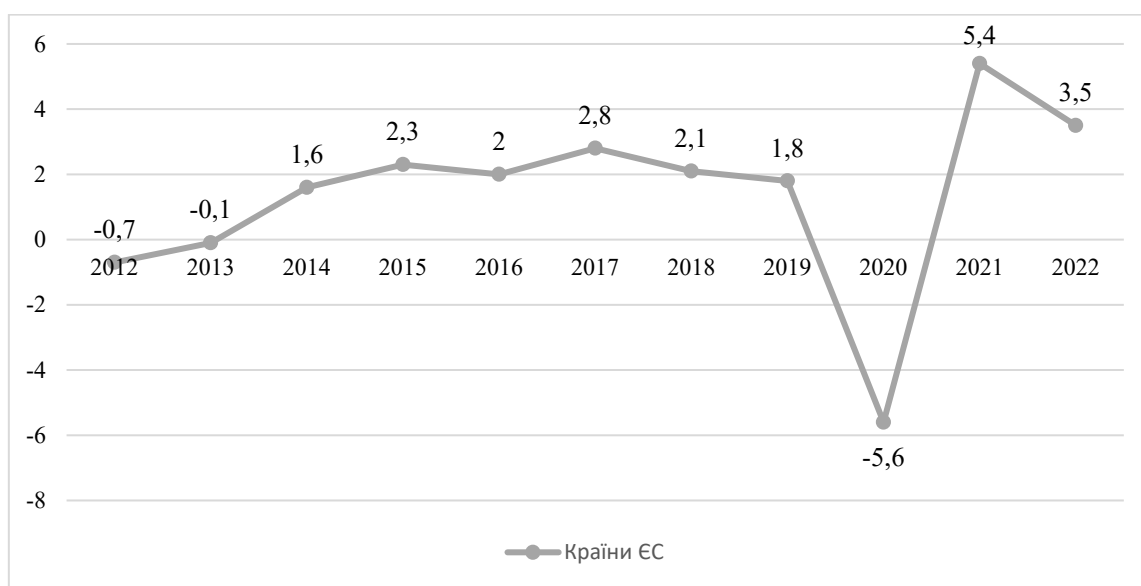

Рис. 2.5 Темп зростання реального ВВП - 2013 – 2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [38]

За попередніми оцінками, очікується скорочення у 3% ВВП країн ЄС [81, с. 27].

Тим не менше, повністю оцінити наслідки поточного конфлікту неможливо, адже війна триває її вплив змінюється та поглиблюється кожного дня. Але стає чітко зрозуміло, що для досягнення цілей розвитку ООН до 2030 року потрібно, перш за все, досягти 16 ЦСР – Мир, справедливість та сильні інститути.

Визначивши, як російське вторгнення впливає на глобальні економічні процеси було виявлено що це також відображається в досягненні цілей сталого розвитку. Економічна стабільність неможлива без безпекових гарантій, а сталий розвиток неможливий без економічного зростання.

З огляду на це, для країн важливо раціонально використовувати внутрішні та зовнішні ресурси в умовах невизначеності. Для цього необхідно пріоритизувати завдання ЦСР. Ця пріоритетність досягнення цілей повинна мати в основі інтереси соціуму на рівні з економічними та екологічними потребами. Пріоритетність має визначатись в умовах відкритої ринкової економіки та враховувати фінансовий потенціал країни та можливі механізми залучення інвестування.

Вважається, що національні стратегії сталого розвитку країн мають містити у собі пріоритети щодо досягнення національних цілей сталого розвитку. Вони також мають включати механізми щодо їхньої реалізації в інституціональній та фінансовій сферах. Глобально ця необхідність пояснюється важливістю забезпечити координацію дій між владою країн, бізнесом, суспільством, науковим сектором та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення сталого економічного зростання і, як наслідок, покращення рівня розвитку країни та рівня життя людей разом із станом екології.

Пріоритизація досягнення цілей сталого розвитку також знаходить своє відображення в адаптації глобальних індикаторів ЦСР з національними. Зважаючи на те, що країни, що імплементують ЦСР враховуючи та спираючись на свій поточний стан розвитку, маючи різний економічний, інвестиційний, інституційний потенціали, індикатори можуть значно відрізнятися від глобальних.

Найважливішим етапом пріоритизації є відображення цих пріоритетів в урядових програмах розвитку та в стратегіях розвитку як всієї країни, так і окремих секторів держави.

На рівні ЄС зміну пріоритетів можна відслідкувати через розмір бюджетування визначених сфер видатків. Вони були сформовані відповідно до пріоритетів політики ЄС та прописані в MFF (Multiannual Financial Framework)

В табл. 2.2 наведені витрати фондів трьох категорій видатків з найбільшими бюджетами ЄС.

Бюджетні витрати ЄС на фонди за трьома категоріями видатків

Категорія видатків бюджету	Фонд	ЦСР	Бюджет (мільярди євро)	Всього
Згуртованість, стійкість і цінності	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР)	1, 3, 4, 8, 10, 13,	226.05	426,7
	Європейський соціальний фонд+	1, 3, 8, 10	99.26	
	Фонд Згуртованості	8,10	48.03	
	Erasmus+	4	24.57	
	Справедливість, громадяни, рівність, права та цінності	16	0.95	
	EU4health	3	2.45	
Природні ресурси та навколишнє середовище	Європейський зелений курс	2, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15		401
	Спільну аграрну політику	3	378.5	
	Європейським фондом сільськогосподарських гарантій (ЄФГ)	3	291	
	Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (ЄСФРТ)	3	87.4	
	Європейський фонд морського, рибного господарства та аквакультури	14	6.11	
	Програма дій з охорони довкілля та клімату (LIFE)	7, 13	5.43	
Єдиний ринок, інновації та цифрові технології	Horizon Europe	3, 8, 9, 11, 13	86.12	149,5
	Поєднуючи Європу	7, 9, 13	20,73	

Джерело: складено автором на основі [1; 28; 60, с. 6 - 8]

Бюджетною категорією, яка отримує найбільше фінансування з довгострокового бюджету, є «згуртованість, стійкість і цінності» (426,69 млрд євро). Вона поділяється на різні фонди, які отримують частину загального обсягу бюджетних асигнувань на цю категорію. В поданій категорії найбільшу кількість ЦСР охоплює Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), що, відповідно, має найбільше фінансування. Його основна мета - зменшити економічну, соціальну та територіальну нерівність (відповідно до ЦСР 1 і 10) шляхом інвестування в проекти з охорони довкілля (відповідно до ЦСР 13), інклюзивної зайнятості (відповідно до ЦСР 8), освіти (відповідно до ЦСР 4) та

доступу до охорони здоров'я (відповідно до ЦСР 3). Цільовий показник кліматичного внеску становить 30% від загальних витрат.

Другою за величиною сферою в довгостроковому бюджеті є природні ресурси та навколишнє середовище з бюджетом 401 млрд євро. Цільовий показник "зелених" витрат становить 30% від загального бюджету ЄС у розмірі 1,8 трлн. євро і буде розподілені у 2021-2027 роках на проекти, пов'язані з кліматом [1].

Інвестиції на проекти в рамках Єдиного ринку, інновацій та цифрової трансформації становлять 149,51 млрд євро. Найбільшим бенефіціаром за цим напрямком є програма «Горизонт Європа» з бюджетом 86,12 млрд євро, який спрямований на посилення досліджень та інновацій в межах "зеленого" і цифрового переходу, рідкісних захворювань та циркулярної економіки. Ця ініціатива має відношення до кількох ЦСР, таких як: здоров'я (ЦСР 3), праця та економічне зростання (ЦСР 8), промисловість, інновації та інфраструктура (ЦСР 9), сталий розвиток міст (ЦСР 11) та клімат (ЦСР 13).

Інші значні бюджетні зростання включають Фонд внутрішньої безпеки, який збільшиться на 90% до 1,9 млрд євро, Фонд інтегрованого управління кордонами - прикордонний і візовий, який збільшиться на 131% до 6,2 млрд євро.

Загалом, збільшення бюджетування безпекової сфери до 43,9 млрд євро, які інвестуються в мілітаризовані ініціативи в сфері безпеки і оборони, фінансування правоохоронних органів, прикордонного контролю, військових досліджень і розробок та операцій зменшує бюджетні витрати на всі інші категорії видатків.

Активною практикою є доручення національним органам огляд та ревізію ефективності витрат та фінансування, які спрямовувалися на виконання цілей сталого розвитку. Іншим рішенням є створення окремого наглядового органу [13, с. 56].

Відповідно до рейтингу, виконання цілей сталого розвитку, що визначається як відсоток виконання поставлених країнами цілей,

найуспішнішими у досягненні сталості є Фінляндія, Данія, Швеція, Норвегія (табл. 2.3).

Таблиця. 2.3

Аналіз встановлених національних пріоритетів виконання ЦСР

№	Країна	% досягнення	Пріоритетність виконання цілей сталого розвитку, що мають глобальний вплив								
			1	2	16	7	8	9	10	12	17
1	Фінляндія	86.51	6,7	86,4	235,5	362,4	185,3	143,1	35,3	82,6	162,3
2	Данія	85.63	45,5	98,4	198,5	301,2	245,8	178,5	65,3	65	263,4
3	Швеція	85.19	15,3	157	89,5	247,6	95,7	173,6	102,3	170,2	185,2
4	Норвегія	82.35	5,8	156,6	158,4	95,4	156,7	258	125,3	156,7	147,5
37	Україна	75.7	154,3	356,5	256,7	562,4	156,2	145,8	214,3	145,6	195,3

Джерело: складено автором на основі [43; 50; 76; 27, с. 4-8]

Цільові показники (індикатори), що містяться у завданнях країн щодо досягнення ЦСР, є необхідними не тільки для перевірки ступеню їхнього виконання, а також для розуміння пріоритетності виконання. Вони мають закладатися як основа для пріоритизації проектів, які пропонуються до реалізації в національних програмах розвитку. Так, судячи з таблиці бачимо, що для досліджуваних країн станом на 2022 рік найпріоритетнішими щодо досягнення були цілі 17, 9 та 7. Ціль 7. Доступна та чиста енергія, Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура, Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку.

Жодна з досліджуваних країн у досягненні ЦСР не прийняла заходи щодо актуалізації пріоритетності цілей за рік після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Також, відповідно до доповіді ООН 2022 р. щодо сталого розвитку, де було досліджено дії держав щодо імплементації плану відновлення після пандемії коронавірусу, тільки Данія та Швеція актуалізували свої національні плани щодо досягнення сталого розвитку відповідно до цього виклику [61, с. 60-62]. Це підтверджує, що національні плани країн щодо досягнення ЦСР не є гнучкими до зовнішніх змін. Хоча кожна країна відповідно до внутрішніх особливостей адаптує глобальні цілі до національних, зі зміною

зовнішніх умов функціонування країни не відбувається переприоритизація акцентів у досягненні викликів.

Проведемо SWOT-аналіз впливу російської агресії на Європу у розрізі сталого розвитку (табл. 2.4).

Незважаючи на те, що ЦРД були запроваджені як незалежні цілі, вони систематично взаємопов'язані між собою. Досягнення ЦСР стане важким викликом для урядів країн ЄС та світу в цілому, оскільки виконання цих цілей вимагає перегляду існуючих пріоритетів та залучення додаткових зусиль для реалізації цілей.

Після кризи Covid-19, російська агресія представила нову проблему для виконання ЦСР на глобальному та місцевому рівнях. Росія запустила ланцюгову реакцію та створила нові широкі виклики для всього цивілізованого світу.

Таблиця 2.4

SWOT-аналіз впливу російської агресії на Європу щодо досягнення цілей сталого розвитку

Сильні сторони	Можливості
<ul style="list-style-type: none"> ● Збільшення інвестицій в оборонну промисловість (ЦСР 16) ● Диверсифікація паливноенергетичного комплексу (ЦСР 7) ● Зниження залежності від російського ринку (ЦСР 8) ● Налагодження нових торговельно-економічних зв'язків (ЦСР 8) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Покращення та реформація міжнародних інституцій (ЦСР 16) ● Розвиток партнерства на світовому рівні (ЦСР 17) ● Посилення безпекової сфери (ЦСР 16) ● Омолодження населення та збільшення людського капіталу в ЄС (ЦСР 7)
Слабкі сторони	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ● Додаткові витрати у бюджеті країн та міжнародних організацій (ЦСР 8) ● Посилення інфляції (ЦСР 8) ● Відновлення вугільної генерації (ЦСР 7) ● Збільшення мігрантів (ЦСР 1) ● Руйнація європейських принципів (ЦСР 16) ● Посилення нерівномірності всередині ЄС (ЦСР 10) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Світова рецесія (ЦСР 8) ● Руйнація міжнародних інституцій та організацій (ЦСР 16, 17) ● Посилення світових інфляційних процесів (ЦСР 3) ● Зниження рівня добробуту у всіх країнах світу (ЦСР 3) ● Можливість поширення війни в Україні на треті країни (ЦСР 16) ● Глобальна криза (ЦСР 8)

Джерело: складено автором самостійно

Та кожна криза породжує також можливості які охоплюють переважно сферу розповсюдження «суспільство»:

- покращення та реформація міжнародних інституцій (ЦСР 16);
- розвиток партнерства на світовому рівні(ЦСР 17);
- посилення безпекової сфери (ЦСР 16);
- омолодження населення та збільшення людського капіталу в ЄС(ЦСР 7).

Їхнє впровадження та поглиблене дослідження допоможуть у розробці механізмів протидії для збільшення рівня готовності світу до нових загроз.

Головні загрози пов'язані з впливом російської агресії на Європу щодо досягнення цілей сталого розвитку охоплюють 8, 7, 16 та 3 ЦСР. Головним чином вони мають у собі такі економічні процеси, як поглиблення світової рецесії, посилення інфляційних процесів, зниження рівня зайнятості і, як наслідок, рівня добробуту. Також російська агресія виявила неспроможність та недієвість існуючих міжнародних організацій та інституцій.

Зважаючи на це, пріоритизація цілей є важливим аспектом для досягнення сталості. Наразі для зміни пріоритетів реалізації існуючих цілей стратегій сталого розвитку країн ЄС відсутній механізм, який би регулював дії або описував методики як на міжнародному, так і на регіональному та національному рівнях. Його відсутність унеможлиблює досягнення ЦСР як для окремо обраної країни, так і для регіону в цілому.

В табл. 2.5 наведено рекомендації щодо актуалізації пріоритетів виконання ЦСР в умовах зовнішніх шоків.

Таблиця 2.5

Напрямки актуалізації пріоритетів виконання ЦСР.

Рекомендація	Функція	Очікуваний результат
Створення міжсекторальної стратегії досягнення ЦСР	Регіональна міжсекторальна стратегія має на меті покращити комунікацію та реалізацію цілей. Впровадження цієї стратегії також може сприяти більш ефективним переговорам, оскільки дозволить країнам чіткіше бачити, де їхні інтереси збігаються, а де розходяться, і як вони можуть узгодити свої розбіжності та скооперувати зусилля для досягнення сталості.	<ul style="list-style-type: none"> • Налагодження комунікаційних зв'язків на регіональному рівні • Виявлення загальних точок інтересу між країнами • Загальна координація змін та виявлення нових пріоритетних завдань

Створення платформ для кооперації та поширення досвіду на регіональному рівні	Платформа сприятиме діалогу та співпраці на регіональному рівні між різними зацікавленими сторонами, включаючи національні та міжнародні інституції, приватний сектор та наукові кола, щоб забезпечити скоординований підхід до реалізації ЦСР.	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення інформаційної бази для зацікавлених сторін у досягненні чи імплементації ЦСР • Об'єднання стейкхолдерів для координації дій
Розробка механізму інтегрування ЦСР в стратегії та політики ЄС	ЄС повинен інтегрувати ЦСР у всі відповідні політики та стратегії. Це передбачає забезпечення того, щоб політики були узгоджені з ЦСР та сприяли їх досягненню.	<ul style="list-style-type: none"> • Покращення узгодженості дій всередині ЄС щодо досягнення ЦСР • Забезпечення організаційної бази для узгодження схвалюваних регіональних стратегій розвитку відповідно до ЦСР

Джерело: складено автором самостійно

Дослідивши особливості реалізації стратегії сталого розвитку країн ЄС було запропоновано наступні дії, які покращать координацію зміни пріоритетів та координації ЦСР на рівні ЄС. Ними є: створення міжсекторальної стратегії досягнення ЦСР, створення платформ для кооперації та поширення досвіду на регіональному рівні, розробка механізму інтегрування ЦСР в стратегії та політики ЄС. За оцінками спеціалістів, очікується, що після впровадження рекомендацій будуть досягнуті наступні результати:

- налагодження комунікаційних зв'язків на регіональному рівні;
- виявлення загальних точок інтересу між країнами;
- загальна координація змін та виявлення нових пріоритетних завдань;
- розширення інформаційної бази для зацікавлених сторін у досягненні чи імплементації ЦСР;
- об'єднання стейкхолдерів для координації дій;
- покращення узгодженості дій всередині ЄС щодо досягнення ЦСР;
- забезпечення організаційної бази для узгодження схвалюваних регіональних стратегій розвитку відповідно до ЦСР посилення.

Надані рекомендації дозволять координувати зміни та узгоджувати пріоритетність виконання цілей на регіональному рівні, а не тільки на національному.

2.2. Оцінка валідності індикаторів та зміна засобів реалізації стратегії сталого розвитку в ЄС.

Надійна система моніторингу та огляду також має вирішальне значення для ефективної та дієвої стратегії. У багатьох країнах ЄС вже існувала система регулярного звітування про прогрес, яку вони продовжують використовувати для відстеження прогресу у впровадженні ЦСР. Для інших країн ЦСР стали нагодою запуснути або відновити динаміку регулярного звітування про прогрес. Контролюючу роль у досягненні цілей сталого розвитку виконує моніторинг, функція якого полягає у виконанні аналізу, щодо прогресу країн світу у досягненні сталості, у виявленні проблем та плануванні заходів щодо їх вирішення.

У 2017 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію, яка стосується діяльності Статистичної комісії щодо реалізації Порядку денного в сфері сталого розвитку до 2030 року [45]. На даний момент Статистична комісія затвердила Глобальне середовище індикаторів (ГСІ), яке включає 232 глобальних індикатори, розроблені Міжсекторальною агенцією та Експертною групою по Індикаторам ЦСР (Inter-agency and Expert Group on SDG Indicators). Ця система індикаторів призначена для моніторингу глобального прогресу в досягненні ЦСР.

Резолюцією також введено щорічні звіти Генерального секретаря ООН щодо реалізації ЦСР та проведення щорічних Політичних форумів високого рівня. Включені до ГСІ показники переважно призначені для огляду глобального прогресу у досягненні ЦСР, але їх формування базується на даних окремих країн. Ці показники мають бути порівняними і стандартизованими, а також надійними [45, с. 1-2].

Було досліджено три звіти щодо досягнення ЦСР, які були підготовлені Мережею рішень для сталого розвитку (Sustainable Development Solutions Network – SDSN), Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та статистичною організацією Європейської Комісії (Євростат) [54;59;52]. В своїх звітах вони мають узагальнену інформацію щодо діяльності ЄС та його держав-членів стосовно 17 ЦСР.

Усі три звіти містять: перелік індикаторів ЦСР, що розглядаються в оцінці; методологію перетворення вихідних даних на практичні висновки (бали); результати, агреговані на рівні цілей. У своїх виданнях за 2020 рік звіти SDSN та Євростату охоплюють усі 27 країн-членів ЄС, тоді як звіт ОЕСР охоплює 23 країни ЄС, які є членами ОЕСР. Багато інших звітів та ініціатив відстежують дії ЄС у сфері сталого розвитку та ЦСР, але вони або зосереджені на конкретних ЦСР, або не генерують агрегованих підсумкових результатів за кожною ціллю (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Складові звітів про досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) в ЄС.

Організація	Назва звіту	Рік останнього випуску	Кількість індикаторів	Кількість країн ЄС що включені до звіту	Статична оцінки	Динаміч на оцінки
SDSN	Sustainable Development Report 2022	2022	114	27	+	+
ОЕСР	The Short and Winding Road to 2030 : Measuring Distance to the SDG Targets	2022	130	23	+	+
Євростат	Sustainable development in the European Union — 2022 monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context	2022	100	27	-	+

Джерело: складено автором на основі [54; 59; 52]

Через обмеженість даних у досліджених звітах не надані агреговані результати за деякими цілями. У звіті SDSN не розраховуються тенденції для деяких ЦСР. Звіт Євростату не містить узагальнених тенденцій для більшості цілей, що покриваються сферу «біосфера». ОЕСР охоплює всі цілі у своїй статичній та динамічній оцінці, але має окремий розділ, присвячений прогалинам та обмеженням у даних.

Таблиця 2.7

Прогрес виконання ЦСР на основі звітів SDSN, ОЕСР та Євростату

Місце	Прогрес виконання ЦСР		
	SDSN	ОЕСР	Євростат
1	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя
2	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Ціль 1. Подолання бідності
3	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	Ціль 5. Гендерна рівність	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання
4	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Ціль 14. Збереження морських ресурсів	Ціль 4. Якісна освіта
5	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад
6	Ціль 1. Подолання бідності	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку
7	Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств
8	Ціль 4. Якісна освіта	Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Ціль 5. Гендерна рівність
9	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Ціль 10. Скорочення нерівності
10	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Ціль 7. Доступна та чиста енергія
11	Ціль 5. Гендерна рівність	Ціль 4. Якісна освіта	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші
12	Ціль 14. Збереження морських ресурсів	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату
13	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура

14	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Ціль 10. Скорочення нерівності	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови
15	Ціль 10. Скорочення нерівності	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництв
16	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	Ціль 1. Подолання бідності	Ціль 14. Збереження морських ресурсів
17	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництв	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути

Джерело: складено автором на основі [54; 59; 52]

Усі три звіти використовують різну методологію та набір індикаторів, що призводить до отримання різних оцінок прогресу виконання ЦСР. В результаті маємо викривлений результат прогресу щодо досягнення ЦСР, що призводить до схвалення необґрунтованих та неефективних управлінських рішень на глобальних, регіональних та національних рівнях.

SDSN використовує власну методологію, яка базується на лінії екстраполяції даних про минулі тенденції [54, с. 54]. ОЕСР визначає цільові показники для оцінки базового рівня країн, але не оцінює, чи є темпи прогресу достатніми або недостатніми для досягнення цільових показників для досягнення цілей [59, с.103]. Євростат використовує поріг за замовчуванням (+/- 1% збільшення або зменшення), щоб оцінити, чи досягає ЄС хорошого або низького прогресу в досягненні відповідної ЦСР [52, с.98].

Отже, методології відстеження прогресу країн на шляху до досягнення ЦСР можна згрупувати у дві категорії: ті, що мають на меті оцінити, чи перебувають країни на шляху до досягнення цілей, чи відхиляються від нього цілей (SDSN і частково Євростат), ті, що спрямовані на визначення ЦСР, за якими країни досягають найбільшого прогресу (ОЕСР та частково Євростат).

Отже, три досліджені організації показують три кардинально різні результати прогресу у досягненні сталості серед країн ЄС.

Іншою проблемою, яка була визначена під час дослідження трьох звітів, це прогалини у даних, на основі яких формуються звіти. В кожному звіті зазначені

індикатори, за якими не вистачає інформації для дослідження або вона повністю відсутня. Забезпечення можливості відстежувати прогрес у досягненні ЦСР всіма країнами, має вирішальне значення для загального успіху досягнення сталості, а також для забезпечення того, щоб заходи зі стратегічного планування в цілому відповідали ЦСР.

Відсутність даних впливає на те, як оцінюється прогрес у виконанні Порядку денного до 2030 року, що також призводить до упереджених управлінських висновків. Наприклад, якщо система звітності щодо ЦСР є неповною, неактуальною або не репрезентує всі верстви населення, існує ймовірність, що будь-які висновки щодо ефективності політики можуть бути хибними. Те ж саме стосується і випадків, коли діагностичні інструменти не можуть забезпечити всебічну оцінку останніх тенденцій, особливо в часи невизначеності.

Також для моніторингу на регіональному та глобальному рівні виникає необхідність в уніфікації індикаторів та відповідно даних до них. В спеціальному звіті ООН «Прогрес на шляху до Цілей сталого розвитку: На шляху до плану порятунку людей і планети» було проведено оцінку повноти даних з 2015 року [118]. Ця оцінка показує відсоток доступної інформації для вимірювання прогресу по всім 17 цілям сталого розвитку (рис. 2.6).

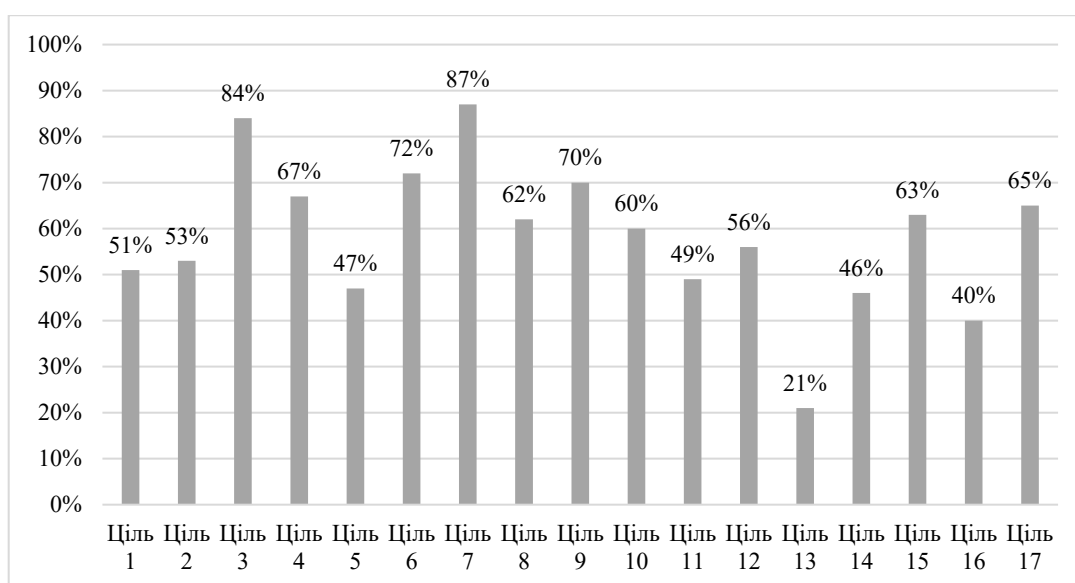

Рис. 2.6 Відсоток доступної інформації для вимірювання прогресу ЦСР.

Джерело: складено автором на основі [118, с.6]

Бачимо, що тільки 12 цілей з 17 мають більше 50% відсотків доступних даних з 2015 року, крім того лише 9 цілей мають міжнародно зіставні дані. 13 та 16 ЦСР мають найменше даних, які б могли відслідковувати прогрес щодо їхнього досягнення. Ціль 16 (Мир, справедливість та сильні інститути) відповідно до індикаторів має лише 40% доступної інформації на рівні ЄС, що в поточних умовах ведення повномасштабної війни з росією є досить критичним. Заповнення відсутніх даних для отримання реальної оцінки та моніторингу має бути пріоритетом для оцінки валідності індикаторів.

Окрім доступності, для розуміння прогресу в реалізації Порядку денного до 2030 року впливають багато інших чинників, таких як своєчасність, або деталізація та зіставність даних. Застосування як показників ГСІ, так і дотримання інших рекомендацій ООН, не є обов'язком для національних урядів, що й створює можливість використання різних механізмів збирання статистичних даних для аналізу. Приєднання до цих ініціатив здійснюється національними урядами на добровільних засадах.

Проте, існує низка причин, які перешкоджають збору інформації. Ці причини можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними. Наприклад, деякі країни можуть не мати належних джерел інформації для збору даних у форматі, необхідному для ГСІ. Також можуть виникати складності з адаптацією системи звітності у цих країнах, або статистичні органи та органи державного та місцевого управління можуть мати низький інституційний потенціал. Брак необхідних фінансових ресурсів для збору відповідних даних також може бути однією з причин.

Згідно з оцінками ООН, одним із основних джерел дезагрегованих даних, необхідних для розробки, впровадження та моніторингу політики та програм у сфері розвитку, є перепис населення та житлового фонду. У Доповіді Генерального Секретаря ООН, представленій під час сесії 8 травня 2019 року, було вказано, що у період з 2008 по 2017 роки 89% країн або територій провели перепис населення та житлового фонду принаймні один раз. Зазначене свідчить

про те, що визначення національних індикаторів досягнення ЦСР є складним завданням для багатьох країн світу, особливо економік, що розвиваються [92].

Відповідно до глобальної система індикаторів для Цілей сталого розвитку та завдань Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року глобальна система показників має щорічно розглядатись Статистичною комісією. Ці щорічні уточнення індикаторів рекомендуються до впровадження на національних рівнях, але з моменту початку повномасштабного вторгнення жодних оновлень на регіональному рівні не відбулось. В табл. 2.5 узагальнено рівень імплементації країнами ЄС ЦСР, та впровадження змін.

Таблиця 2.8

Імплементація ЦСР країнами ЄС та України

Країна	Добровільний національний огляд	ЦСР в стратегічному плануванні	ЦСР в національному бюджеті	Національний моніторинг ЦСР	Оновлення індикаторів ЦСР після 24.04.2022
Австрія	2018	+	+	+	-
Бельгія	2017	+	+	+	-
Чехія	2017/2021	+	-	+	-
Данія	2017/2021	+	+	+	-
Фінляндія	2016-2020	+	+	+	-
Франція	2016	+	-	+	-
Німеччина	2016-2021	+	-	+	-
Греція	2018/2022	+	-	+	-
Угорщина	2018	-	-	+	-
Італія	2017/2022	+	-	+	-
Нідерланди	2017/2022	+	-	+	-
Норвегія	2016/2022	+	+	+	-
Польща	2018	+	-	+	-
Португалія	2017	-	-	+	-
Румунія	2018	+	-	+	-
Словенія	2017/2022	+	-	+	-
Швеція	2017/2021	+	+	+	-
Швейцарія	2016/2018/2022	+	+	+	-
Україна	2020	+	-	+	-

Джерело: складено автором на основі [31; 77; 79; 42; 78; 32; 55]

Відповідно до проаналізованих стратегій та національних оглядів, наведених країнами ЄС та Україною, було виявлено, що всі країни ведуть власний національний моніторинг ЦСР. За поточних умов використання існуючого механізму моніторингу це є причиною похибок у оцінці досягнення

ЦСР. Жодна з країн не оновлювала свої стратегії та індикатори після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Лише 8 країн відображають ЦСР в національному бюджеті, що свідчить про частково слабкий фінансовий інструмент реалізації стратегії сталого розвитку ЄС. Більшість країн (окрім Угорщини та Португалії) мають ЦСР в стратегічному плануванні. Бачимо також, що звіти про прогрес є досить поширеним явищем серед країн ЄС.

Франція, Фінляндія, Німеччина та Норвегія започаткували добровільний національний огляд щодо прогресу в досягненні ЦСР у 2016 році. Ці країни також використовують механізм звітності щодо ЦСР для прогнозування на майбутнє. В процесі дослідження виявлено, що деякі країни провели оцінку або аналіз прогалин у досягненні ЦСР (Швеція, Нідерланди). У деяких країнах цей аналіз був проведений незалежними експертами або із залученням незалежних експертів (Фінляндія, Польща, Італія) [50].

Отож, у Порядку денному до 2030 року та ЦСР значна увага приділяється даним та індикаторам. Більшість країн переглянули або оновили свої показники з урахуванням ЦСР. Порядок денний до 2030 року заохочує країни додавати національні індикатори для відстеження виконання ЦСР, тому країни часто змішують індикатори ООН та індикатори ЄС або національні індикатори. Проблема ініціатив, що створюються країнами і міжнародними організаціями загалом полягає у відсутності нормативної складової ведення звітності. Отже питання про те, як індикатори та дані можуть бути використані для інформування залишається ключовим.

На міжнародному рівні ЦСР не мають механізму експертного оцінювання, що впливає негативно на досягнення ЦСР. Однак експертне оцінювання та інші зовнішні огляди є потужними механізмами підзвітності та ознакою надійної системи моніторингу та оцінювання. З країн ЄС лише Фінляндія та Німеччина мають належний механізм незалежного експертного оцінювання.

Фінляндія має дієву стратегію та надійну систему моніторингу. Вона оновила свою стратегію сталого розвитку, щоб привести її у відповідність до ЦСР, і тепер має національну стратегію сталого розвитку до 2050 року:

«Прогвітаюча Фінляндія з глобальною відповідальністю за сталий розвиток і несучу здатність природи» [50], а також урядовий план реалізації Порядку денного до 2030 року, прийнятий у 2017 році і заснований на цій стратегії. Фінляндія провела незалежний аналіз недоліків і обрала дві основні теми для реалізації ЦСР на національному рівні:

- вуглецево-нейтральна та ресурсоекономна Фінляндія;
- недискримінаційна, рівна та компетентна Фінляндія.

Вони охоплюють ЦСР у комплексний спосіб. План імплементації є оперативним і містить чіткі заходи, а стратегія повністю пов'язана з національним бюджетом на 2023 рік. Завдяки активному керівництву Міністерства фінансів ЦСР використовуються в обґрунтуванні основних статей видатків. Крім того, загальна стратегія та перспективи бюджетування включають розділ, присвячений пріоритетним напрямкам створення вуглецево-нейтральної та ресурсоефективної Фінляндії.

Також було включено оцінку податків і екологічно шкідливих субсидій, що визначаються як «державні програми, які заохочують нестійке виробництво чи споживання, завдаючи шкоди глобальним екосистемам» [50, с. 13]. Система моніторингу стратегії включає новий набір індикаторів, узгоджених з ЦСР, відібраних за участі громадськості, регулярні звіти про прогрес від кожного міністерства, а також незалежний огляд кожні чотири роки. Як зазначалося вище, Фінляндія розпочала процес перегляду стратегії з незалежного аналізу недоліків.

Німеччина інтегрувала ЦСР у свою стратегію національну стратегію сталого розвитку також [16]. Ця стратегія є всеохоплюючою, і Німеччина демонструє високий рівень відповідності щодо чітких цілей та заходів. Однак стратегія не пов'язана з національним бюджетом, і її вплив на вибір конкретних галузевих політик, спрямованих на сталий розвиток, залишається обмеженим. Очевидною перевагою німецької стратегії є її надійна система моніторингу та огляду. Німецька стратегія має тридцять вісім цільових напрямків з більш ніж шістдесятьма завданнями та індикаторами і побудована навколо сімнадцяти ЦСР. Більшість завдань мають кількісну оцінку та часові рамки [16, с. 130-362].

Німеччина також звітує про побічні ефекти, вимірюючи свій глобальний вплив. Прогрес відображається у звітах за допомогою індикаторів кожні два роки. Крім того, кожні чотири роки з'являється звіт федерального уряду про досягнутий прогрес. Німеччина має найдосконаліший механізм експертного оцінювання своєї стратегії. Останнє незалежне експертне оцінювання було проведено у 2020 році з урахуванням ЦСР. Експертна оцінка організована Німецькою радою зі сталого розвитку (RNE), незалежним консультативним органом. Результатом став спільний звіт з рекомендаціями [44].

Загалом моніторинг впровадження ЦСР на рівні ЄС поки що здійснюється за допомогою щорічних звітів Євростату, які формуються більш конкретно як «Сталий розвиток в Європейському Союзі – моніторинговий звіт про прогрес у досягненні ЦСР в контексті ЄС» [52]. Існує також онлайн-база даних з усіма індикаторами, інструментами та звітами. Існують зведення по 5-6 індикаторів для кожної ЦСР для середніх показників по ЄС.

Країни ЄС мають різні відправні точки. Деякі з них мають дуже давні традиції стратегій сталого розвитку, інші приєдналися до них нещодавно. Стратегії сталого розвитку мають стати обов'язковим інструментом для розробки довгострокової всеохоплюючої стратегії країни.

Важливими ознаками більш операційної стратегії є високий рівень і сильне політичне лідерство, конкретні заходи, дії та цілі, а також зв'язок з національним бюджетом і залучення Міністерства фінансів. Такий високий ступінь операціоналізації можна спостерігати лише в меншості країн. У країнах, де є національний план розвитку, і де ЦСР інтегровані в цей план, операціоналізація відбувається природніше. Проте, не завжди зрозуміло, чи ці плани дійсно інтегрують ЦСР у цілісний спосіб, чи просто нечітко відображають зв'язки з ЦСР.

Ми бачимо, що ЦСР вимагають національного перегляду, щоб отримати стратегічне розуміння того, які недоліки існують у конкретній країні. Тому проведення аналізу з незалежними експертами є необхідністю для оцінки поточного стану роботи над впровадженням ЦСР. Вимірюванню побічних

ефектив та недоліків все ще приділяється надто мало уваги в країнах, особливо у процесі моніторингу.

Звіт Євростату щодо ЦСР є корисним для порівняння національних показників із середніми показниками по ЄС. З цією метою було б також корисно, якби в наступній версії звіту Євростат розробив агреговані показники за ЦСР також для всіх країн-членів ЄС.

Загалом, існує простір для вдосконалення у всіх сферах імплементації ЦСР: адаптація цілей, моніторинг, незалежний огляд, зовнішнє оцінювання, фінансування ЦСР, відображення в стратегічних документах. Оскільки на глобальному рівні не запропоновано конкретних механізмів щодо впровадження та контролю ЦСР, міжнародне партнерство та обмін досвідом на прикладі Фінляндії та Німеччини є необхідною ініціативою, яка спрямована на заповнення цієї прогалини та покращення підзвітності за виконання ЦСР.

2.3. Міжнародне співробітництво у впровадженні та реалізації стратегій сталого розвитку в ЄС

Управління та реалізація ЦСР побудовані на фундаментальному принципі, що сталий розвиток є «інтегративним і неподільним» для всіх аспектів життя суспільства. Він виходить на крок за межі моделі сталого розвитку «потрійного П» [2], яка є точкою перетину людей, планети та прибутку.

ЦСР стосуються всіх аспектів людей, всіх аспектів планети і всіх аспектів прибутку і, таким чином, розмивають межі, які раніше сприяли розділенню питань і ізольованому підходу.

Для того, щоб мати дійсно інтегрований і неподільний підхід до сталого розвитку, узгодженість політики має бути наріжним каменем управління сталим розвитком. Двома важливими відправними точками для розуміння, аналізу та оцінки узгодженості політики в державах-членах ЄС є розгляд того, як і де в уряді відбувається лідерство щодо цього порядку денного, а також механізмів горизонтальної координації в уряді.

Лідерство в центрі уряду є необхідним для сталого врядування, як зазначено в звіті ОЕСР щодо координації ЦСР за 2018 рік: «Центр уряду має відігравати важливу роль у вирішенні управлінських проблем з точки зору чіткого керівництва, посилення узгодженості політики та ефективної імплементації та міжнародного співробітництва» [59].

Міжнародне співробітництво відіграє вирішальну роль у впровадженні стратегій сталого розвитку в Європейському Союзі ЄС через транснаціональний характер багатьох проблем сталого розвитку. ЄС визнає, що такі глобальні проблеми, як зміна клімату, втрата біорізноманіття та соціальна нерівність, потребують спільних зусиль між країнами для досягнення значущих і довготривалих рішень. На рис. 2.7 наведено напрямки міжнародної співпраці, що сприяють реалізації стратегій сталого розвитку в ЄС.

Рис. 2.7. Типи міжнародної співпраці для досягнення ЦСР.

Джерело: складено автором на основі [35]

До головних напрямків міжнародної співпраці входить: координація політики; фінансування та мобілізація ресурсів; технічна підтримка та розбудова, партнерства, спільні ініціативи та дипломатія.

Отже, партнерства – є формою міжнародною співпраці. Серед них розрізняють чотири рівні ієрархії: міжнародний, регіональний, національний та місцевий.

До головних типів партнерства включають: міжурядові та міжнародні організації, регіональні уряди, урядові та громадянські організації, наукові спільноти, приватний сектор та благодійні організації (рис 2.8).

Окрім основних ролей: мобілізація ресурсів, створення міжсекторальних зв'язків, консультації, фінансування, адвокація, інвестування, міжнародні партнерства також мають потенціал для просування порядку денного ЦСР шляхом просування позитивних правил, створення міжсекторальних зв'язків на політичному рівні, зміни індивідуальної та організаційної поведінки, а також розширення прав і можливостей маргіналізованих і вразливих груп населення.

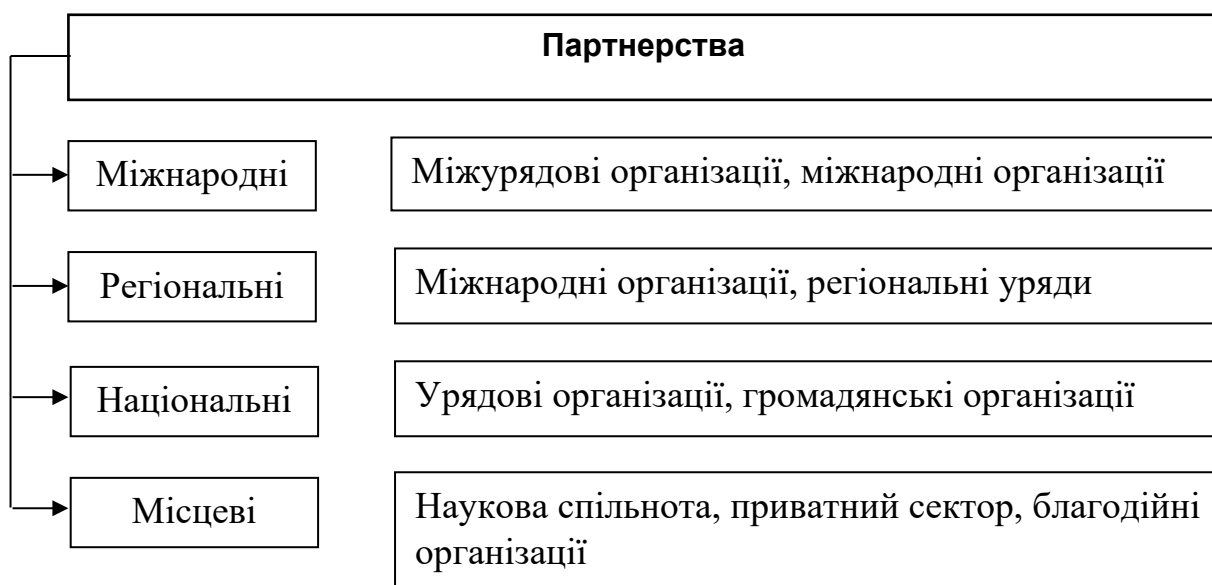

Рис. 2.8. Типи партнерства

Джерело: складено автором на основі [36, с.10]

Посилення інтеграції сталого розвитку в економічну політику ЄС є частиною дорожньої карти на шляху до Порядку денного 2030, що передбачає надання більшого значення включенню ЦСР у процес формування політики ЄС. ЄС реалізував численні програми на тему сталого розвитку. Витрати на певні ініціативи включені до кількох програм ЄС, а також до бюджету ЄС в цілому.

На основі даних Європейської комісії було виявлено, як змінились політики ЄС, що стосуються 17 ЦСР і завдань в до 2019 року та після на основі кількості випущених правових актів та підготовчих документів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Відповідність випущених документів ЄС сформованим ЦСР

Скорочене національне визначення ЦСР	Правові акти		Загальна кількість (з підготовчими документами)	
	2015 - 2019	2019 - 2023	2015 - 2019	2019 - 2023

Продовження табл. 2.9

Ціль 1. Подолання бідності	393	360	2127	1722
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	1917	159	3142	2310
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	716	956	2113	2411
Ціль 4. Якісна освіта	172	159	1386	1178
Ціль 5. Гендерна рівність	43	82	327	416
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	132	112	728	639
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	342	282	1631	1366
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	674	605	3353	2503
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктуру	622	595	2699	2265
Ціль 10. Скорочення нерівності	626	615	2705	2145
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	244	231	1594	1349
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництв	374	325	1600	1411
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	302	193	1256	1208
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	263	218	916	682
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	319	218	1293	1120
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	1062	867	3497	2659
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	502	404	2470	1836

Джерело: складено автором на основі [15]

Отже, 2, 8, 9 та 16 цілі в період з 2015 року до 2023 залишаються найбільш опрацьованими в розрізі міжнародної співпраці та затвердження певних нормативних документів на рівні ЄС. З 2019 року ЦСР 3. Міцне здоров'я і благополуччя потрапила в п'ятірку пріоритетних ЦСР в розрізі міжнародної співпраці. Також найбільшу кількість випущених актів має ЦСР 16. Мир, справедливість та сильні інститути, що свідчить про потребу у вдосконаленні виконання цих цілей та активну роботу в забезпеченні нормативного підґрунтя.

Таким чином, ЄС координує політику зі своїми державами-членами та іншими країнами, щоб узгодити їхні зусилля у сфері сталого розвитку. Це включає обмін найкращими практиками, обмін інформацією та координацію

політики і стратегій для вирішення спільних проблем. ЄС сприяє узгодженості політики в різних секторах, таких як навколишнє середовище, економіка, енергетика, сільське господарство та соціальні питання, щоб забезпечити інтеграцію цілей сталого розвитку в різні сфери політики. ЄС також створює партнерства та ініціативи співпраці з іншими країнами, міжнародними організаціями та зацікавленими сторонами з метою сприяння співробітництву у сфері сталого розвитку.

ЄС бере участь у регіональних та двосторонніх діалогах з іншими країнами та регіонами для просування пріоритетів та ініціатив сталого розвитку. Ці партнерства та ініціативи передбачають співпрацю між різними зацікавленими сторонами, включаючи держави-члени, міжнародні організації, громадянське суспільство, приватний сектор і місцеві громади, для спільної роботи над досягненням цілей сталого розвитку.

На основі даних Європейської комісії було досліджено, що більшість програм витрат ЄС розробляються та впроваджуються з метою досягнення кількох ЦСР. За оцінками, 75% (45 з 60) програм ЄС сприяють досягненню ЦСР. Найбільша кількість фінансованих програм спрямована на забезпечення гідної праці та економічного зростання (ЦСР 8), за нею йдуть гендерна рівність (ЦСР 5) та боротьба зі зміною клімату (ЦСР 13), як показано на графіку нижче (Рис 2.9).

Такий розподіл підтверджує, що сфери з найбільшим бюджетом витрат у довгостроковому плануванні ЄС є «згуртованість, стійкість та цінності», за якими слідує «природні ресурси та навколишнє середовище» як було показано в таблиці. Отже, ЄС бере участь у міжнародних партнерствах та спільних ініціативах з країнами та регіонами для вирішення глобальних проблем сталого розвитку.

Ці партнерства передбачають співпрацю з таких питань, як зміна клімату, збереження біорізноманіття та соціальний розвиток, і можуть включати спільні проекти, політичні діалоги та спільне використання ресурсів (рис. 2.9).

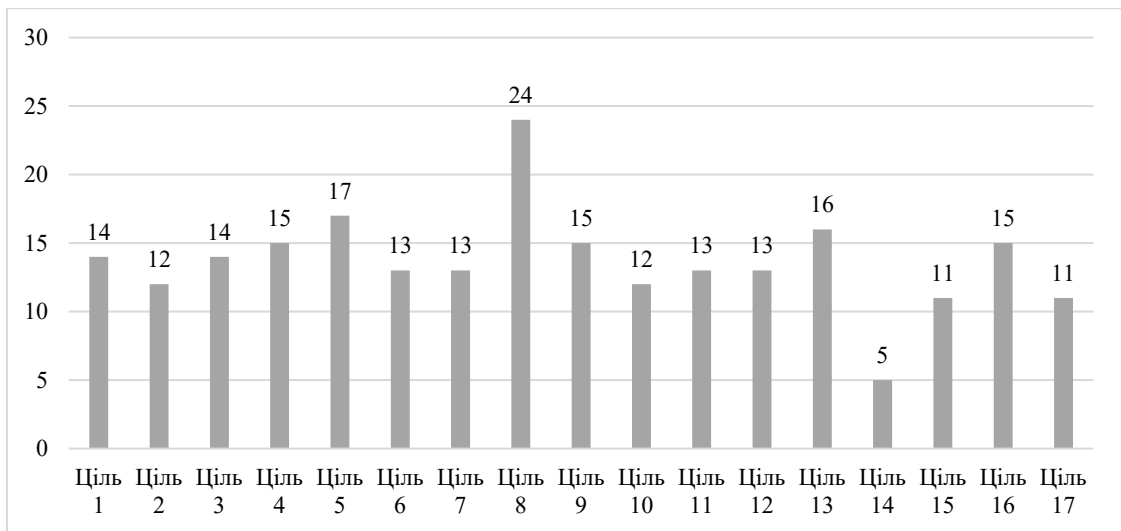

Рис. 2.9 Кількість програм ЄС відповідно до ЦСР

Джерело: складено автором на основі [11]

Міжнародні партнерства дозволяють ЄС співпрацювати з іншими країнами та регіонами для обміну знаннями, досвідом та ресурсами, а також для колективної роботи над досягненням цілей сталого розвитку в глобальному масштабі. ЄС також підтримує партнерства та спільні ініціативи на місцевому та регіональному рівнях для реалізації стратегій сталого розвитку. Ці партнерства та ініціативи передбачають співпрацю між різними зацікавленими сторонами, включаючи держави-члени, міжнародні організації, громадянське суспільство, приватний сектор і місцеві громади, для спільної роботи над досягненням ЦСР.

Міжнародне співробітництво для досягнення ЦСР в Україні включає в себе різні агенції ООН, які мають визначене коло питань та видів діяльності. Оскільки ЦСР є досить широкими і охоплюють майже всі основні проблеми людського розвитку, можна зазначити, що кожна агенція робить свій внесок у досягнення ЦСР в Україні (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Внесок агенцій ООН у досягнення ЦСР України

№	Агенція ООН	ЦСР	Сфера впливу
1	Програма розвитку ООН	1 - 17	Біосфера, економічна, соціальна
2	Всесвітня організація охорони здоров'я	1, 3, 6, 13	Біосфера, економічна, соціальна
3	Міжнародний валютний фонд	1, 8, 9	Економічна

Продовження табл. 2.10

4	Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІД	3, 5, 10, 16, 17	Соціальна
5	Офіс ООН з координації гуманітарних питань	1, 2, 3, 4, 6, 10	Соціальна
6	ООН Жінки	5, 8, 10, 16, 17	Економічна, Соціальна
7	ООН Волонтери	1 - 17	Біосфера, економічна, соціальна
8	Програма ООН з довкілля	13, 14, 15	Біосфера, економічна, соціальна
9	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН	2, 8, 9, 12, 13, 14, 15	Біосфера, економічна, соціальна
10	Світовий банк	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 16, 17	Біосфера, економічна, соціальна
11	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців	1, 2, 3, 4, 5, 6, 10	Економічна, Соціальна
12	Міжнародна організація праці	8, 16, 17	Біосфера, економічна, соціальна
13	ЮНІСЕФ	1, 2, 3, 4, 5, 6, 10	Соціальна
14	Економічна і соціальна рада ООН	1-17	Біосфера, економічна, соціальна
15	Міжнародна організація з міграції	8, 9, 10, 17	Економічна, Соціальна
16	Міжнародна фінансова корпорація	7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15	Біосфера, економічна, соціальна
17	Міжнародний валютний фонд	1, 8, 9	Біосфера, економічна, соціальна
18	ЮНЕСКО	4, 5, 10, 13, 14, 15, 17	Біосфера, соціальна
19	Офіс ООН з координації гуманітарних питань	1, 2, 3, 4, 6, 10	Соціальна
20	Управління ООН з наркотиків і злочинності	3, 10, 16	Соціальна
21	Фонд ООН у галузі народонаселення	3, 5	Соціальна

Джерело: складено автором на основі [70; 80; 68; 127; 69; 62; 14; 66; 19; 85; 51; 24; 112; 23; 72]

Загалом, міжнародне співробітництво є невід'ємною частиною реалізації стратегій сталого розвитку в ЄС. Вона включає координацію політики, партнерства, фінансування, технічну допомогу обмін знаннями для сприяння спільним зусиллям країн і зацікавлених сторін, а також для вирішення складних і взаємопов'язаних проблем сталого розвитку, що стоять перед ЄС та світом.

Після початку повномасштабного вторгнення активність міжнародного співробітництва в розрізі 16 та 17 ЦСР . Відбулось помітне зміщення акцентів щодо більшості екологічних цілей сталого розвитку. Війна росії проти України послабила міжнародну співпрацю між країнами з таких питань, як зміна клімату,

відновлення біосфери, освіти та медицини. Вплив війни на боротьбу зі зміною клімату був неоднозначним. росія політизувала кліматичні питання і намагалася використати глобальні кліматичні потреби, щоб звільнитися від економічних санкцій і уникнути ізоляції. Наприклад, на Конференції ООН з питань зміни клімату (COP27) росія стверджувала, що їй слід надати доступ до технологій і фінансування для досягнення глобальних кліматичних показників [73]. Війна також призвела до різкого зростання цін на енергоносії, що спонукало багато країн перейти на вугілля в найближчому майбутньому. Але в міру того, як війна затягується, все більше країн надають пріоритет відновлюваній енергетиці як імперативу національної безпеки, особливо в країнах, що розвиваються. Ці зусилля являють собою значний прогрес на шляху до переходу до зеленої енергетики, але здебільшого вони були результатом не співпраці, а геополітичної необхідності.

Тож глобальна міжнародна співпраця стає все складнішою в міру посилення конкуренції між великими державами, що загострюється війною росії в Україні. З іншого боку міжнародна співпраця на рівні ЄС посилилась, але були змінені пріоритети.

Висновки до розділу 2.

Досліджуючи особливості реалізації стратегій сталого розвитку країн ЄС виявлено що російське повномасштабне вторгнення має не тільки локальний та регіональний вплив на досягнення ЦСР, а також глобальний. Він проявляється в соціальній та економічній сферах, а також глобальній співпраці (ЦСР 17). Посилення інфляційного тиску, підвищення рівня безробіття, глобальна рецесія та фінансова криза відображаються у зниженні можливостей світу досягти сталий розвиток.

Була виявлена проблема відсутності системи актуалізації завдань та індикаторів ЦСР на національному рівні, що безпосередньо впливає на успіх у досягненні сталості. Проведений SWOT-аналіз впливу російської агресії на Європу щодо досягнення цілей сталого розвитку виявив головні загрози для реалізації ЦСР, вони мають у собі такі економічні процеси як поглиблення

світової рецесії, посилення інфляційних процесів, зниження рівня зайнятості і як наслідок рівня добробуту.

Запропоновані напрямки для актуалізації пріоритетів виконання ЦСР включили в себе: створення міжсекторальної стратегії досягнення ЦСР; створення платформ для кооперації та поширення досвіду на регіональному рівні; розробка механізму інтегрування ЦСР в стратегії та політики ЄС. Провівши оцінку валідності індикаторів було виявлено слабкі сторони систем моніторингу, що появляються у відсутності статистичних даних, використання різних методологій на національних рівнях, що унеможлиблює реальну глобальну оцінку досягнення цілей.

На основі звітів SDSN, ОЕСР та Євростату було виявлено, що використання різних підходів до методології розрахунків призводить до отримання кардинально різних результатів оцінки прогресу, що виокремило необхідність у створенні уніфікованої системи індикаторів на всіх рівнях.

Проаналізувавши стратегії сталого розвитку країн ЄС, на прикладі Фінляндії та Німеччини виявлено, що механізми моніторингу та впровадження ЦСР: мають складатись з дієвого набору індикаторів, які були б узгоджені з глобальними індикаторами; незалежний огляд або експертне оцінювання є основою для виявлення недоліків існуючого механізму впровадження та моніторингу ЦСР.

Було визначено необхідність у проведенні аналізу країнами ЄС існуючих стратегій сталого розвитку для усунення недоліків та покращення існуючих механізмів на основі сформованих рекомендацій.

Міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у реалізації стратегій сталості. ЄС координує політику зі своїми державами-членами та іншими країнами у сфері сталого розвитку. 75% програм ЄС сприяють досягненню ЦСР. Найбільша кількість фінансованих програм спрямована на забезпечення гідної праці та економічного зростання, гендерної рівності та боротьби зі зміною клімату.

Розділ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РОСІЄЮ

3.1. Адаптація наявних цілей сталого розвитку України до умов, пов'язаних із повномасштабним вторгненням

З метою адаптування ЦСР до поточних умов було досліджено особливості Стратегії сталого розвитку України. Оскільки Україна має Угоду про асоціацію між Україною та ЄС це стало базою для імплементації та впровадження національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна», яка була розроблена відповідно до Глобальної стратегії сталого розвитку.

Враховуючи особливості національного розвитку, було розглянуто кожен глобальну ціль. В 2016 році, як результат проведених національних та регіональних консультацій, було вирішено що ЦСР мають стати базою для формування принципів та посилення зусиль у економічній, соціальній та природоохоронній сферах. Під час проведення консультацій щодо визначення національних цілей сталого розвитку було залучено 800 фахівців за напрямками, що відповідають певним тематичним сферам ЦСР [107, с. 7].

Процес визначення завдань Цілей сталого розвитку, як і визначення базового рівня для подальшого моніторингу стало початком національного обговорення щодо вимірювання суспільного прогресу у цілому та удосконалення системи національної статистики.

Державна служба статистики України здійснює моніторинг упровадження відповідних цільових індикаторів, визначених саме за національною системою цілей сталого розвитку. Усього було визначено 86 завдань національного розвитку та 172 показники їхнього моніторингу. Доповідь було затверджено 27 вересня 2017 року Міжвідомчою робочою групою високого рівня з питань організації процесу імплементації ЦСР в Україні за головування Першого віцепрем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України Степана Кубіва [107, с. 7]. Завдання на цілі сталого розвитку було

розподілено рішенням міжвідомчої робочої групи у 2018 році. Розподіл відповідальних за виконання відповідних цілей та моніторинг індикаторів наведено в Додатку А та в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Розподіл завдань щодо реалізації ЦСР в Україні

ЦСР	ЦОВВ
Ціль 1. Подолання бідності	Мінсоцполітики/ Мінекономіки
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	МОЗ/ Мінагро/ Мінінфраструктури Міндовкілля / Мінінфраструктури / Держспожив-служба
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	МОЗ/ МВС/ Нацполіції/Мінкультури
Ціль 4. Якісна освіта	Мінекономіки / МОН
Ціль 5. Гендерна рівність	Нацполіції / МОЗНАДС / Мінсоцполітики / Мінекономіки
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Мінрегіон /МОЗ / Держводагентство / Міндовкілля
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Міненерго / Держенергоефективності
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	МОН/Мінекономіки/ Держпраці
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	МОЗ/ МОН/ Мінінфраструктури/ Міненерго Мінекономіки /МОН Мінцифра/ Держспецзв'язок
Ціль 10. Скорочення нерівності	Мінекономіки / Міндовкілля / Мінсоцполітики/ МОЗ / Мінінфраструктури
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Мінрегіон / Мінмолодьспорт / Міндовкілля/ Мінкультури / МВС/ ДСН / Міндовкілля / Мінінфраструктури / Мінекономіки / Мінрегіон / Мінкультури
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Мінекономіки / Міндовкілля/ Мінінфраструктури/ Мінагро / Міненерго/ Держенергоефективності / Мінсоцполітики
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Міндовкілля/ Мінінфраструктури / Мінрегіон
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	Міндовкілля/ Мінрегіон / Мінагро / Держрибагентство
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Міндовкілля / Мінагро / Держлісагентство
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Мін'юст / Держфінмоніторинг / МВС / Мінрегіон / Мінреінтеграції
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Мінекономіки / Мінфін

Джерело: складено автором на основі [107]

Згідно з розподілом, найбільше завдань для сталого розвитку мають Мінсоцполітики та Мінекономіки. Крім того, Мінприроди має багато ЦСР та на нього покладається важлива роль у реалізації цілей сталого розвитку, але

відслідковується тенденція щодо надання програмам охорони навколишнього середовища та клімату низького бюджетного фінансування. Міністерство розвитку громад, МОЗ та МОН відповідають за однакову кількість завдань ЦСР і важливі для надання якісних державних послуг населенню, що сприятиме покращенню якості життя. Міністерство аграрної політики та продовольства України має 9 завдань та покриває 6 ЦСР України, серед них 9, 10, 11, 12, 13 та 14. Міністерство внутрішніх справ має 6 цілей. Водночас, не було визначено завдання, за які, зокрема, відповідає Міністерство оборони, хоча фактично до його сфери діяльності належать окремі завдання ЦСР 16. Завдання 17.3 «Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку» не було підпорядковано жодному ЦОВВ.

Загалом всі 17 Цілей сталого розвитку розподілені між певними ЦОВВ. Щодо його актуальності, то варто зауважити, що з огляду на зміни, що відбулися у структурі ЦОВВ та їх повноважень для ефективної роботи над досягненням прогресу у сфері сталості необхідно переглянути відповідальності органів та оновити їх повноваження.

В рамках реалізації Спільної програми «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню сталого розвитку на національному та регіональному рівнях в Україні» було проаналізовано відображення ЦСР в стратегічних і програмних документах (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Врахування ЦСР в основних стратегічних документах

Стратегічні документи України	Відображення ЦСР
Угода про асоціацію України з ЄС [126]	Відображають всі 17 цілей сталого розвитку.
Національна економічна стратегія до 2030 року (розпорядження КМУ від 3 березня 2021 р. № 179) [108]	Визначено виконання всіх або окремих національних завдань за більшістю ЦСР. Немає чітко визначених завдань та індикаторів ЦСР.
Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки (розпорядження КМУ від 5 серпня 2020 року № 695) [88]	В основу покладено ЦСР України та відображено деякі цілі.

Національна транспортна стратегія на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 30 травня 2018 року № 430) [111]	Містить у собі відповідні ЦСР, але немає чітко визначених завдань та індикаторів ЦСР.
Національна Стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 року № 366-р) [109]	В основу не покладено ЦСР України, але має у собі певні цілі що покривають виконання ЦСР
Національна транспортна стратегія на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 30 травня 2018 року № 430) [110]	В основі немає ЦСР України, але є певні цілі виконання яких покриває ЦСР
Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 10 липня 2019 року № 526-р) [124]	Базується на Стратегії сталого розвитку «Україна 2020», має у собі певні ЦСР, але немає чітко визначених завдань та індикаторів ЦСР.
Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості на період до 2026 року (розпорядження КМУ від 10 липня 2019 року № 588-р) [123]	Містить у собі відповідні ЦСР, але немає чітко визначених завдань та індикаторів ЦСР.

Джерело: складено автором на основі [126; 108; 88; 111; 109; 110; 124; 123]

Відповідно до документу ПРООН «Аналіз інституційного середовища та правових рамок державного фінансування ЦСР» та додаткового аналізу низки стратегічних документів в Україні відслідковуються відсутність стратегічного механізму та чіткої ієрархії документів, а більшість стратегій не є спадковими. Натомість аналіз Мінекономіки та власне дослідження свідчить, що певні ЦСР інтегровані в законодавчі та нормативні документи України.

Також було виявлено, що напряму ЦСР згадано не завжди, а радше на рівні завдань без чіткої згадки про цілі сталого розвитку з встановленням відповідності до певного завдання чи індикатора. Найчастіше стратегії та плани їх упровадження ухвалюють окремими документами та покривають заходи на різний період часу: довго- та середньострокові стратегії, на противагу середньо- та короткостроковим планам. Плани деталізують передбачені в стратегіях і програмах заходи та містять терміни їх упровадження.

Цей підхід було змінено з 2020 року: було ухвалено рішення, що стратегічні дослідження повинні містити плани дій. Комплексні ж стратегії: Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 та Національну економічну стратегію до 2030 було ухвалено без детальних планів дій.

Загалом досліджений ряд Стратегій в таблиці не містить чіткого посилання на ЦСР-2030, хоча можуть містити заходи, які допоможуть досягнути окремих цілей.

Національна економічна стратегія до 2030 року (розпорядження КМУ від 3 березня 2021 р. № 179) є першою високорівневою довгостроковою стратегією, яка суттєво врахувала зобов'язання України з досягнення цілей сталого розвитку, визначених до 2030 року.

Водночас, поки що це реалізовано переважно на рівні Цілей та іноді завдань, але в Стратегії бракує чіткого визначення ряду завдань і цільових індикаторів.

Таблиця 3.3

Поточний прогрес у розрізі визначених ЦСР

Сфера розповсюдження	ЦСР	Поточний прогрес у розрізі цілей у відсотках до 2030р.
Біосфера	Ціль 6	2%
	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	1%
	Ціль 14. Збереження морських ресурсів	7%
	Ціль 15.	3%
Суспільство	Ціль 1. Подолання бідності	34%
	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	25%
	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	27%
	Ціль 4. Якісна освіта	26%
	Ціль 5. Гендерна рівність	74%
	Ціль 7. Доступна та чиста енергія	30%
	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	74%
	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	41%

Економіка	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	 28%
	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	 5%
	Ціль 10. Скорочення нерівності	 -25%
	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	 -8%
	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	 -3%

Джерело: складено автором на основі [107; 129]

Відповідно до аналізу прогресу ЦСР в Україні:

- лише ЦСР 5 та ЦСР 11 досягли запланованого прогресу на 2022 рік станом на 2023 рік;
- половина ЦСР економічного характеру регресували за показниками 2015 року;
- ЦСР 16 має недостатню кількість даних для вимірювання прогресу;
- чотири ЦСР не мають більше 5% прогресу щодо досягнення показника 2030 року;
- ЦСР 10 має 25% регресу з 2015 року;
- Ціль 12 має 12% регресу з 2015 року.

Відслідковується тенденція між плануванням та досягненням цілей сталості. Невідповідність стратегічних документів ЦСР та ігнорування їх має негативні наслідки для країни з точки зору сталості у розвитку, досягнення якої є пріоритетним напрямком розвитком демократичної держави. Створення механізму включення завдань та індикаторів ЦСР має стати першочерговим кроком для покращення інституційного та організаційного регулювання впровадження ЦСР на національному рівні.

Фінансування цілей сталого розвитку України, так само як і включення цілей сталості до стратегічних документів є основним компонентом на шляху до їхньої реалізації. З початком повномасштабного вторгнення виникла потреба у перерозподілі фінансових ресурсів, в тому числі, були переглянуті видатки та фінансування на досягнення цілей сталості.

Отже, зважаючи на падіння української та світової економіки, скорочення надходжень до бюджету, сформувався гостра необхідність у визначенні пріоритетів для фінансування. Розуміючи можливу тривалість війни, пріоритетність набуває фінансове забезпечення оборонного комплексу, що відповідно покриває 16 ЦСР. Мир, справедливість та сильні інститути. Також це пояснюється частково тим, що цей сектор не має можливості бути напряму профінансованим через міжнародні партнерства. Ця пріоритетність була відображена в затвердженому Держбюджеті на 2023 рік.

Затверджений бюджет України на 2023 рік має всі характеристики бюджету воєнної економіки. «Пріоритети державного бюджету на 2023 рік: збереження макрофінансової стабільності, фінансування Збройних сил та підтримка людей» [116].

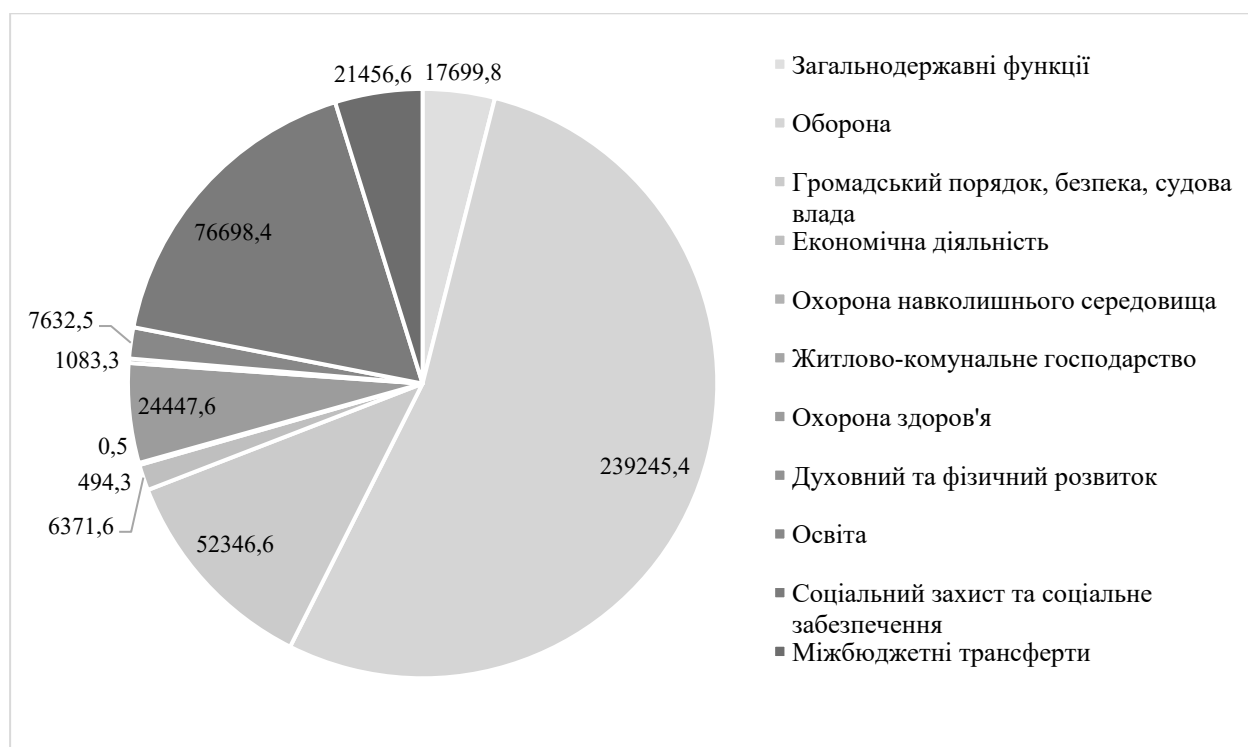

Рис. 3.1. Структура видатків Державного бюджету України на 1.03.2023

Джерело: складено автором на основі [119]

Пріоритетними напрямками бюджетування в 2023 році в Україні є: фінансування ЗСУ; медицина; макрофінансова стабільність; пенсійні та соціальні виплати. Загалом, визначені пріоритети відображають суть і зміст 3, 8, 10 та 16 ЦСР. Видатки на оборону склали 53,4% на 01,03,2023. Отже, сектор

безпеки і оборони в 2023 році має отримати 1,141 трлн грн видатків. Динаміка видатків Держбюджету на оборону України за 2014 – 2022 роки наведена на рис.3.2.

Отже за проаналізований період, як і очікувалось найбільший відсоток витрат на оборону був зафіксований у 2022 році і склав 42,24% від всіх видатків Держбюджету України та збільшились порівняно з попереднім роком в 9 разів [119]. Важливим для подальшого дослідження фінансування ЦСР стало розуміння додаткових джерел наповнення бюджету у 2022 році.

Рис. 3.2. Динаміка видатків Державного бюджету на оборону 2015 – 2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [90]

З початку повномасштабного вторгнення відбувалось додаткове залучення кредитних коштів та грантової допомоги, а також міжнародних партнерів. Загальна сума отриманих коштів склала 31,2 млрд дол. США, з яких 45 % – грантові кошти [105]. Збільшення видатків спостерігалось і у сферах громадського порядку, безпеки та судової влади, соціального захисту та соціального забезпечення, охорони здоров'я. Разом з тим, бачимо зменшення фінансування у сферах освіти, духовного та фізичного розвитку та охорони навколишнього середовища. Дослідивши зміни в державному фінансуванні стає зрозуміло, як змінилися пріоритети в досягненні та фінансуванні ЦСР України.

Захищенні статті видатків, які не підлягають зміні під час виконання бюджету, наступні: оплата праці; нарахування на оплату праці; медикаменти та перев'язувальні матеріали; продукти харчування; оплата комунальних послуг та

енергоносіїв; обслуговування боргових зобов'язань; поточні трансферти органам державного управління інших рівнів; соціальне забезпечення. Вивчення складу захищених статей видатків українського бюджету розкриває їх призначення, яке полягає у забезпеченні фінансової стабільності видаткових статей, що забезпечують соціальний захист найбільш вразливих груп населення, національну безпеку та стратегічний розвиток економіки нашої країни на визначеному рівні, що відповідає змінам обсягів та напрямів у фінансуванні певних статей у Держбюджеті 2022 року.

Проаналізувавши фінансові інструменти ЦСР відповідно до Sustainable Development Solutions Network було виокремлено типи фінансових потоків та інструментів (рис. 3.3). Відповідно до Sustainable Development Solutions Network було виокремлено внутрішні офіційні та приватні, і міжнародні фінансові потоки. До офіційних внутрішніх потоків належать податкові і неподаткові внутрішні фінансові надходження, окрім кредитів і зовнішнього фінансування, до приватних внутрішніх фінансових потоків відносять приватні кошти, що були акумульовані через офіційні потоки та комерційні приватні фінанси.

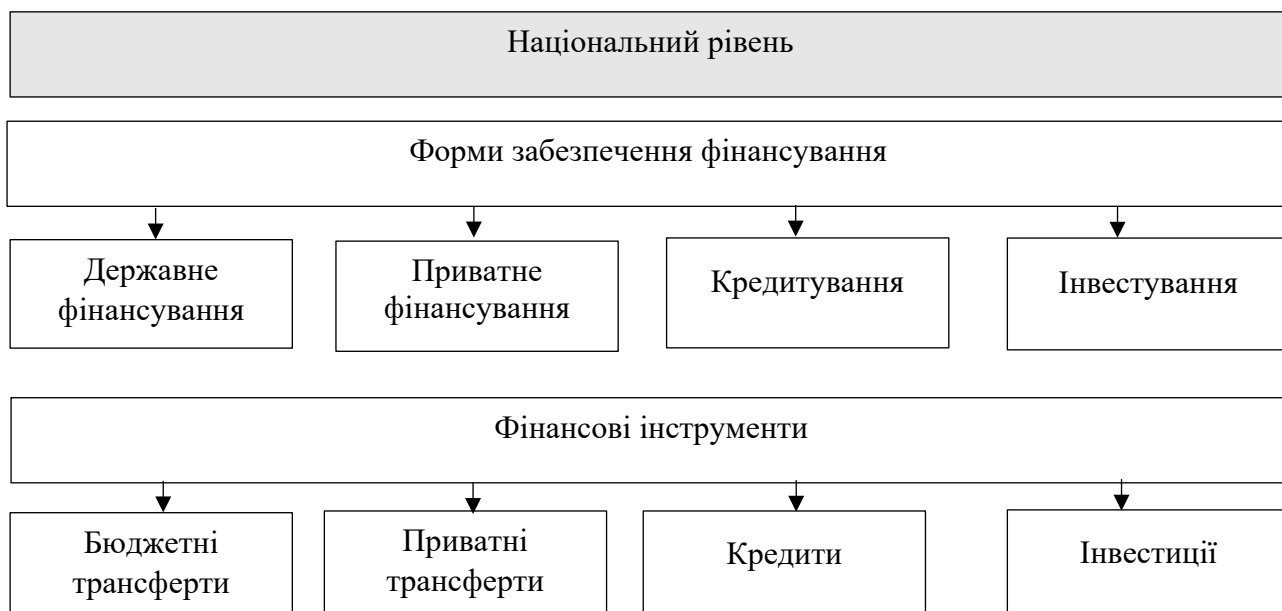

Рис. 3.3. Фінансові інструменти ЦСР на національному рівні

Джерело: складено автором на основі [89, с. 90-121]

До основних форм фінансового забезпечення сталого розвитку, слід віднести фінансування, кредитування та інвестування, які, залежно від джерел фінансування, будуть поділятися на державні й приватні, національні, міжнародні й світові.

При цьому за кожною формою фінансового забезпечення сталого розвитку використовуються конкретні фінансові інструменти:

- фінансування. Національне державне фінансування – бюджетні трансферти (дотації, субсидії, субвенції); міжнародне державне фінансування – офіційна допомога розвитку (гранти й інші трансферти); національне приватне фінансування – приватні трансферти (приватна допомога); міжнародне приватне фінансування – міжнародні приватні трансферти (приватна допомога, міжнародні перекази мігрантів); світове фінансування – гранти глобальних фондів [28];
- кредитування. Національне кредитування – національні кредити; міжнародне кредитування – міжнародні кредити;
- інвестування. Національне інвестування – національні інвестиції; міжнародне інвестування – прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції.

Для створення ефективної системи впровадження ЦСР у 2019 році було запроваджено Інтегровану національну систему фінансування (INFF), яка пов'язує фінансування розвитку з національними стратегіями розвитку [89]. Інвестиційний національний стратегічний фонд сприятиме створенню спільного розуміння пріоритетів і цілей розвитку в Україні, а також забезпечить їх фінансування, враховуючи поточні пріоритети розвитку країни, сучасні виклики, перешкоди та можливості.

ІНСФ передбачає координацію зусиль всіх зацікавлених сторін для досягнення Цілей сталого розвитку. Використання ІНСФ як основи дозволить уряду України досягти консенсусу щодо фінансових потоків та реформ, пов'язаних з реалізацією порядку денного у сфері сталого розвитку. Отож було досліджено імплементацію ЦСР в Держбюджет на 2021 рік (табл. 3.4).

Витрати на ЦСР, що відображені у державному Бюджеті на 2021 рік

Скорочене національне визначення ЦСР	Загальні витрати на досягнення Цілей, млн. грн.	Частка видатків на досягнення Цілей у загальних видатках, %.	Частка витрат на інфраструктуру для підтримки цілі та завдання	...назва
Ціль 1. Подолання бідності	98188,4	7,56%	0,00%	7
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	13815,7	1,06%	0,00%	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	156140,1	12,03%	5,27%	3
Ціль 4. Якісна освіта	125540,0	9,67%	0,09%	6
Ціль 5. Гендерна рівність	209,3	0,02%	0,00%	
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	4751,9	0,37%	0,00%	
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	45775,5	3,53%	6,17%	
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	11173,3	0,86%	0,00%	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктуру	133373,3	10,28%	0,00%	5
Ціль 10. Скорочення нерівності	216239,9	16,66%	0,36%	2
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	18185,3	1,40%	0,55%	
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництв	206,7	0,02%	0,00%	
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	2,8	0,00%	0,00%	
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	407,6	0,03%	0,00%	
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	4021,1	0,31%	37,84%	
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	321783,5	24,79%	9,40%	1
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	148127,6	11,41%	0,00%	4

Джерело: складено автором на основі [128]

ЦСР 16 має найбільшу частку державних коштів, оскільки вона забезпечує підтримку національної безпеки, судової системи, поліції та різних установ.

Значна частина державних видатків, а саме 16,66%, спрямовується на соціальний сектор, який включає пенсійне забезпечення та програми соціального забезпечення. Після соціального сектору, Україна виділяє фінансові ресурси з Держбюджету на охорону здоров'я (12%), інвестиції та партнерства (11,4%), освіту та інфраструктуру (10%). ЦСР 5 та 13 є виявлені недофінансованими. З точки зору частки витрат на інфраструктуру для виконання ЦСР значна частина видатків припала на Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші, Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути, Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя.

Отже, на даний момент уряд не вживає достатніх заходів на найвищому політичному рівні для адаптації програмних плановий та стратегічних документів до національних завдань, пов'язаних із досягненням Цілей сталого розвитку. Під час підготовки останньої програми Кабінету Міністрів України лише кілька міністерств запланували заходи, що враховують ЦСР і можуть позитивно вплинути на досягнення національних індикаторів ЦСР. Однак навіть ці заходи майже не передбачають вимірюваних показників для оцінки їхнього виконання. Певні завдання, визначені національними ЦСР, не враховані жодним міністерством, а деякі можуть бути дубльовані декількома міністерствами. Це дає підстави стверджувати, що необхідно у поліпшення системи планування та управлінні сталим розвитком.

Для надання рекомендацій щодо адаптації ЦСР, насамперед необхідно визначити головні фактори, що впливають на реалізацію ЦСР і можуть бути відображені в розрізі окремих показників. Розуміючи дані фактори впливу, можна визначити конкретні шляхи вдосконалення за кожним із них, що у підсумку сформує цілісний комплекс рекомендацій, необхідних для вдосконалення ЦСР.

Для забезпечення цілісності дослідження і його результатів, об'єктом даного дослідження було обрано загальну оцінку, що вимірює прогрес у досягненні всіх 17 ЦСР України. Причиною даного вибору стало те, що цей показник є ключовим елементом вимірювання прогресу досягнення ЦСР на глобальному рівні.

Для визначення факторів та їхнього впливу на загальну оцінку, що вимірює прогрес у досягненні всіх 17 ЦСР України, була складена економіко-математична модель. Було визначено силу впливу даних факторів на загальну оцінку досягнення ЦСР.

Для аналізу було вибрано метод багатофакторної лінійної регресії як модель, яка дозволяє адекватно оцінити вплив кожного фактору, а також їхню взаємодію. Цей метод має особливість, що він може враховувати велику кількість різноманітних факторів, як прямий, так і опосередкований вплив.

Згідно з проведеними дослідженнями, у модель було вирішено включити такі показники:

x_1 - Ціль 1 – Індикатор 1.1.1. Частка населення, чий середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, % ;

x_2 - Ціль 8 - Індикатор 8.3.1. Рівень зайнятості населення віком 20-64 роки, %;

x_3 - Ціль 9 – Індикатор 9.5.1. Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, %;

x_4 - Ціль 10 - Індикатор 10.1.1. Співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення, %;

x_5 - Ціль 11 - Індикатор 11.5.1. Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів, % до рівня 2015 року;

x_6 - Ціль 12 - Індикатор 12.4.1. Обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП, кг на 1000 дол. США за ПКС 2011 року;

x_7 - Ціль 16 - Індикатор 16.7.1. Місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за субіндексом «Інституції (державні та суспільні установи)»;

x_8 - Ціль 17 - Індикатор 17.3.1. Кількість проектів публічно-приватного партнерства;

Досліджуваний показник (y) – Загальна оцінка, що вимірює прогрес у досягненні всіх 17 ЦСР України. Було вирішено провести 7 спостережень, тобто дослідити 7 років: з 2015 до 2022 року.

Вхідні дані наведені у табл.3.5.

Вхідні дані для проведення факторного аналізу

Роки	Загальна оцінка, прогресу у досягненні всіх 17 ЦСР України	Частка населення, чії середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %	Рівень зайнятості населення віком 20-64 роки, %	Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, %	Співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення, %	Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів, % до рівня 2015 року	Обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП, кг на 1000 дол. США	Місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за субіндексом «Інституції (державні та суспільні установи)»	Кількість проектів в публічного-приватного партнерства
	у	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8
2015	72,64	58,3	58,3	64,4	0,55	0,99	636	130	177
2016	72,29	58,6	58,6	64,2	0,48	1,02	588,2	129	186
2017	73,41	47,3	47,3	64,2	0,45	0,97	714,2	118	191
2018	74,24	43,2	43,2	65,6	0,47	0,95	665	110	189
2019	75,97	41,3	41,3	66,9	0,43	0,97	809,2	104	187
2020	75,33	47,2	47,2	65,2	0,41	1,02	883,4	103	192
2022	75,1	46,8	47,1	64,8	0,38	1,03	886,2	100	198

Джерело: складено автором на основі [83]

Дослідити вплив зазначених чинників на оцінку досягнення ЦСР Україною дозволить побудова багатофакторної лінійної моделі. За результатами дослідження, найбільш значущі чинники з усіх розглянутих факторів виявились: Частка населення, чії середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %; Рівень зайнятості населення віком 20-64 роки, %; Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, %; Співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення, %; Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами

викидів, % до рівня 2015 року; Обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП, кг на 1000 дол. США; місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за субіндексом «Інституції (державні та суспільні установи)»; кількість проектів публічно-приватного партнерства.

Показник частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, % був відсіяні через його незначний вплив на досліджувану змінну. У підсумку було отримано лінійну шести факторну модель, рівняння якої набуває такого вигляду:

$$y = 0,2872 \cdot x_1 + 1,0888 \cdot x_3 - 35,4978 \cdot x_4 + 0,0093 \cdot x_5 - 0,0682 \cdot x_6 + 0,1351 \cdot x_7 \quad (1)$$

Отже, дана модель пояснює вплив факторів, які увійшли до неї, на загальну оцінку досягнення ЦСР Україною.

Також був розрахований коефіцієнт детермінації, який показує, що зміна загальної оцінки досягнення ЦСР Україною пояснюється на 97,2% досліджуваними показниками, а решта – 2,8% - іншими факторами, які не увійшли в модель. На наступний рік прогноз загальної оцінки досягнення ЦСР Україною 74,8. Таким чином, аналіз економетричної моделі виявив найвпливовіші фактори, які є провідними індикаторами для Цілей сталого розвитку 1, 8, 9, 11, 12, 16, 17. Отже, для адаптації цілей сталого в першу чергу будуть враховуватись зазначені цілі. Для визначення можливих напрямків адаптації цілей сталого розвитку України було проведено анкетування серед спеціалістів ГС «Центр економічного відновлення» відділу енергетики та клімату. Пошукові питання та анкету можна переглянути в Додатку Б. Важливими результатами опитування стали наступні дані:

- цілі сталого розвитку з огляду на зміну зовнішніх і внутрішніх умов через ведення повномасштабної війни з росією не мають бути переглянуті, має бути змінена їх пріоритетність;
- серед індикаторів, з якими працюють спеціалісти, проведення моніторингу найчастіше зустрічаються проблеми проведення моніторингу: відсутність

відповідних нормативних актів, що б визначали методики обчислення та недосконалість внутрішньої інформативної бази;

- 60% опитаних спеціалістів майже не залучені до міжнародної співпраці;
- найбільш вагомими для України є наступні джерела фінансування ЦСР: податкові надходження, гранти та позики, прямі іноземні інвестиції.

Отже, зважаючи на результати анкетування було проведено дослідження щодо моніторингу ЦСР України за обраними попередньо цілями. Було виявлено, що індикатори на національному рівні мають різні рівні стосовно чіткості показника, наявності методології обчислення та регулярності оновлення даних (табл. 3,6).

Таблиця 3.6

Індикатори ЦСР за рівнями

Рівні індикаторів	Опис індикаторів	Національний рівень
Перший	показник концептуально чіткий, існує методологія і стандарти, дані регулярно виробляються і публікуються	124
Другий	показник концептуально чіткий, існує методологія і стандарти, але дані нерегулярно виробляються чи публікуються	26
Третій	для індикатора ще не існує визначеної методології чи стандартів	22
Загальна кількість індикаторів		172

Джерело: складено автором на основі [131]

Відповідно до отриманих результатів необхідно переглянути періодичність публікації даних стосовно 26 показників (2 рівень) та замінити або створити методологію для 22 індикаторів третього рівня.

Таким чином, враховуючи проведені дослідження адаптованих механізмів реалізації ЦСР, відповідності обраним стратегічним документам ЦСР, планування та реалізацію фінансового забезпечення ЦСР та проведеному економетричному аналізу для адаптації цілей сталого розвитку до умов, пов'язаних з повномасштабним вторгненням необхідно на рівні формування завдань переглянути їх у розрізі терміну виконання, додати середньострокові та

середньострокові завдання та забезпечити їх вимірюваність через підбір відповідних індикаторів. Важливо недопущення поточних проблем з відсутністю статистичною інформації чи механізму вимірювання завдання, що унеможлиблює можливість ефективної оцінки та, як наслідку відсутність відповідного планування. Головними принципами адаптації цілей мають стати: зрозумілість; актуальність; вимірюваність; досяжність; реалістичність; формалізованість. Всі ЦСР мають бути імплементовані в стратегічні документи та плани розвитку. Для повоєнного відновлення необхідно також дотримуватись цих засад.

3.2. Роль стратегії сталого розвитку у процесах відбудови України наслідків повномасштабного вторгнення

За оцінками Київської школи економіки станом на лютий 2023 року сукупні втрати економіки України через військову російську агресію склали 143,8 млрд доларів [130].

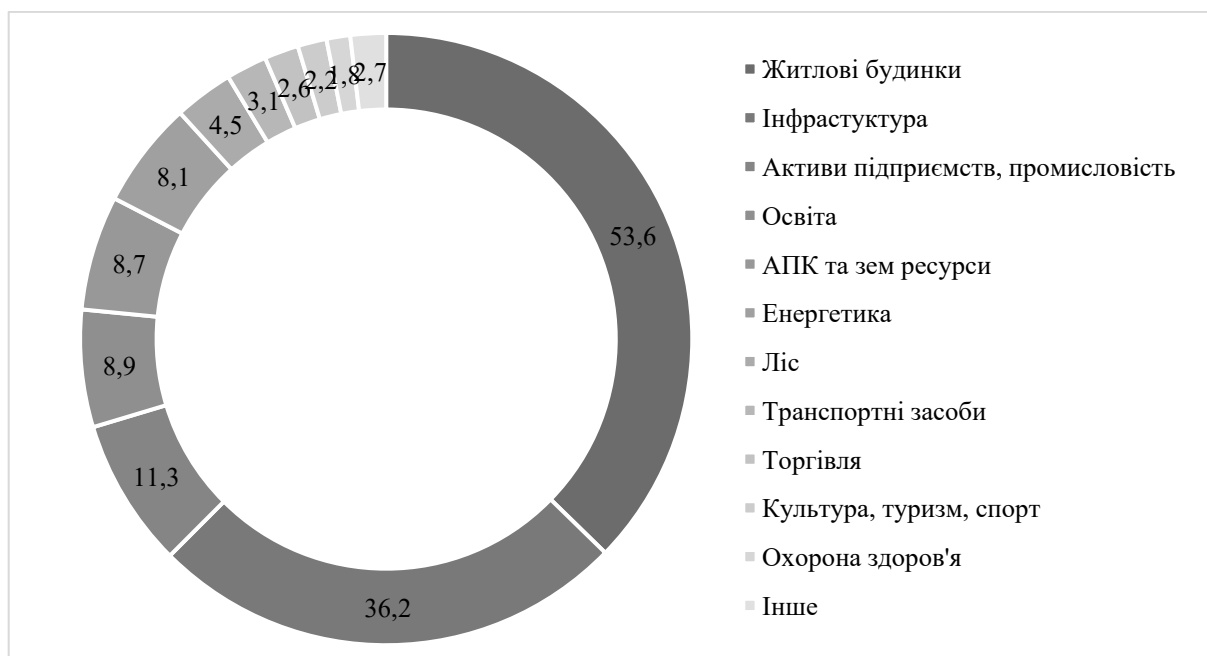

Рис. 3.4. Сукупні втрати економіки України через військову російську агресію по секторах

Джерело: складено автором на основі [130, с. 3]

Найбільші збитки спостерігаються у житловому секторі, де оцінювані втрати сягають 37,3% від загальних сукупних втрат економіки України через російську агресію (53,6 млрд дол). Значна частина втрат припадає на інфраструктуру, яка оцінюється у 25,2% від загальних втрат або \$36,2 млрд. Втрати активів бізнесу становлять мінімум \$11,3 млрд і продовжують зростати. Аграрний сектор також страждає, прямі втрати в ньому становлять \$8,7 млрд. Значний вплив на економіку мають також руйнування та пошкодження об'єктів громадського сектору. Сукупні прямі втрати від цього становлять близько \$13,69 млрд.

Серед постраждалих об'єктів громадського сектору можна виділити соціальні заклади, установи освіти, науки та охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, адміністративні будівлі тощо. Ці втрати сильно ускладнюють розвиток країни та потребуватимуть значних зусиль для відновлення та розбудови зруйнованих інфраструктурних об'єктів. Рушійною силою відновлення як для повоєнної країни так і для країни під час війни є реформи. Вони запорука зміни суспільного життя та передбачають створення нових умов та можливостей для розвитку країни.

Указом Президента України від 30.09.2019 Про Цілі Сталого розвитку України на період до 2030 року ЦСР є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [97].

14 грудня 2022 року був прийнятий «Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом». В ньому прописані умови та зобов'язання які Україна бере на себе для отамання макрофінансової допомоги на 2023 рік. Пунктом 4.в передбачено, що Україна може отримати додаткова безповоротна підтримка, яка може надходити від держав-членів, третіх країн або третіх сторін, може бути виділена для секторальних та інституційних реформ, включаючи антикорупційну та судову реформи, повагу до верховенства права,

належне врядування і модернізацію національних та місцевих інституцій [117, с. 3].

В розділі «Структурні реформи та ефективне врядування» пункт 3 зазначається необхідність у 4 кварталі 2023 року зробити реформу митного адміністрування, включаючи вдосконалення ІТ-систем, управління персоналом та антикорупційні заходи. В розділі «Верховенство права» пункт 3 зазначається необхідність у 3 кварталі 2023 року розробити та ухвалити стратегічний план реформування правоохоронного сектору як складової безпекового середовища України. Загалом, ці реформи відображають також рекомендації Європейської Комісії Україні, як країні зі статусом кандидата в члени ЄС, що є необхідними у процесі набуття членства в ЄС. «Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом» потребує реформування пов'язаних з 16 ЦСР (забезпечення сильних інститутів). У Звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2022 рік досліджено прогрес виконання угоди про асоціацію за сферами (табл. 3.7) [104].

Таблиця 3.7

Прогрес виконання угоди про асоціацію за сферами на 2022 рік.

Сфера, де досягнення сягнуло 60% і менше				Сфера, де досягнення сягнуло більше 60%			
Сфера	%	З них в 2022р	ЦСР	Сфера	%	З них в 2022р	ЦСР
Соціальна політика та трудові відносини	54%	9%	ЦСР	Інтелектуальна власність	94%	33%	ЦСР 16
Митні питання	60%	8%	ЦСР 9/19	Енергетика	75%	17%	ЦСР 7
Наука, технології та інновації, космос	60%	8%	ЦСР 4	Навколишнє природне середовище та цивільний захист	77%	16%	ЦСР 15
Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги	53%	6%	ЦСР 9	Управління державними фінансами	90%	16%	ЦСР 16

Захист прав споживачів	48%	0%	ЦСР 12	Статистика та обмін інформацією	96%	12%	ЦСР 17
Фінансове співробітництво та боротьба з шахрайством	24%	0%	ЦСР 16	Сільське господарство	63%	11%	ЦСР 2
				Санітарні та фітосанітарні заходи	72%	8%	ЦСР 12
				Фінансовий сектор	67%	5%	ЦСР 8
				Енергоефективність та ЖКГ	75%	5%	ЦСР 7
				Освіта, навчання та молодь	86%	5%	ЦСР 4
				Оподаткування	88%	4%	ЦСР 8/12
				Юстиція, свобода, безпека, права людини	91%	3%	ЦСР 16
				Підприємництво	88%	3%	ЦСР 8
Фінансове співробітництво та боротьба з шахрайством	24%	0%	ЦСР 16	Гуманітарна політика	91%	2%	ЦСР 16
				Державні закупівлі	88%	2%	ЦСР 16
				Технічні бар'єри у торгівлі	87%	1%	ЦСР 8
				Політичний діалог, національна безпека та оборона	89%	0%	ЦСР 16

Джерело: складено автором на основі [96]

Відповідно до поданих результатів найбільш відсталими сферами виявились соціальна політика та трудові відносини; митні питання; наука, технології та інновації, космос; транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги; захист прав споживачів; фінансове співробітництво та боротьба з шахрайством. Відсоток виконання в 2022 році не перевищував 9%, а в останній сфері склав 0%. Прогрес щодо виконання однак охоплює більше сфер де % виконання вище 60%. Серед них в 2022 р найбільшого успіху було досягнуто у сферах інтелектуальна власність; енергетика; навколишнє природне середовище та цивільний захист; управління державними фінансами; статистика та обмін інформацією. Виявивши відповідність від сферами виконання угоди та ЦСР було з'ясовано, що найбільшу кількість завдань покриває 16 ЦСР, а саме формування сильних інститутів. Відповідно до індексу моніторингу реформ, що

охоплює п'ять складових: урядування; державні фінанси; монетарна система; бізнес середовище; енергетика; людський капітал. В період від 1 січня 2022 року до 1 січня 2023 року було виокремлено для дослідження 164 впроваджених реформи з наведених складових. Для аналізу сфер застосування реформ та їх впливу було виокремлено реформи з загальною оцінкою ІmoRe більше 1,8 (шкала варіюється між -5 та до +5). Після цього просіювання було виділено 31 реформ, що мали найбільш значний вплив (рис. 3.5).

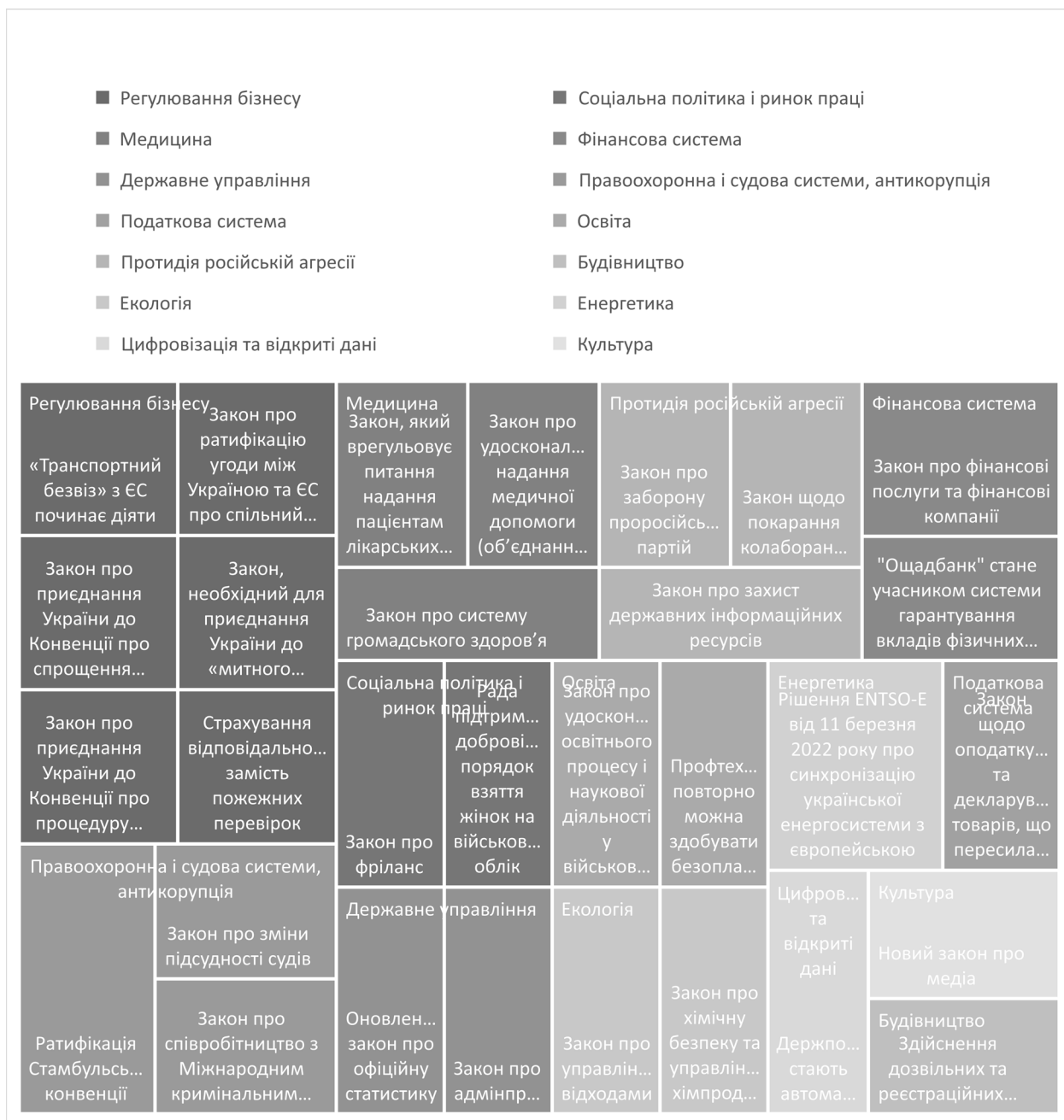

Рис 3.5 Сегментація реформ за сферами, які набрали більше 1,8 балів за оцінкою ІmoRe.

Джерело: складено автором на основі [86]

Загалом реформи, що мали найбільший вплив впродовж 2022 року, охопили 14 сфер. До них відносяться: регулювання бізнесу; соціальна політика і ринок праці: медицина; фінансова система; державне управління; правоохоронна і судова системи, антикорупція; податкова система; освіта; протидія російській агресії; будівництво; екологія; енергетика; цифровізація та відкриті дані; культура.

Важливими факторами для розвитку реформ в повоєнній Україні та Україні під час війни є аргументованість впровадження реформ, розуміння та потрібність реформи для суспільства, структурування та послідовність і досягнення компромісу. Головними «стейкхолдерами» реформ в Україні є суспільство, державний апарат та міжнародні організації.

Визначаючи головні інституції у запровадженні реформ окрім відповідного державного апарату у представництві Кабінету Міністрів та депутатів ВР, працює програма «Українська архітектура реформ», що складається з Офісу реформ Кабінету Міністрів України та команди підтримки реформ. Їх головна зона діяльності полягає у підтримці розробки, впровадження пріоритетних реформ та співпрацюють у установах Міністерство фінансів; Міністерство економіки; Міністерство розвитку громад та територій; Міністерство інфраструктури; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів; Міністерство освіти і науки; Державне агентство автомобільних доріг (Укравтодор); Державна митна служба [87]. Наразі Офісу реформ Кабінету Міністрів України визначає наступні реформи найбільш пріоритетними:

- Реформа державного управління [120];
- Поліпшення бізнес-клімату [115];
- Ефективні державні підприємства [94];
- Медична реформа [102];
- Децентралізація [91];

Одночасно з цим, на першому плані мають також стати реформи, спрямовані на забезпечення економічного розвитку. Серед них можна виокремити наступні напрями: розроблення нової економічної моделі України як

ресурсного центру Європи, реформування сектору цивільної безпеки, впровадження оновленої ветеранської політики, модернізацію енергетичної галузі з акцентом на досягнення енергонезалежності, реставрацію національної інфраструктури, масштабну соціальну реформу, реалізацію проєктів, спрямованих на підтримку бізнесу, впровадження нових стратегій в реформі освіти, трансформацію митної системи та реформування державного управління. Важливою метою є впровадження цих реформ для досягнення сталого економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності країни та забезпечення сталого покращення якості життя громадян.

Отже, з аналізу поточної імплементації реформ та визначення пріоритетів на майбутні кроки було виявлено, що наразі найбільше реформ запроваджується в сферах які подані в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Топ 10 сфер застосування реформ

Сфера застосування реформ	Кількість реформ
Регулювання бізнесу	25
Соціальна політика і ринок праці	17
Медицина	12
Фінансова система	14
Державне управління	14
Правоохоронна і судова система, антикорупційна	9
Податкова система	12
Освіта	8
Протидія російській агресії	9
Будівництво	8

Джерело: складено автором на основі [117; 86].

В попередніх розділах було виявлено, що невідповідність стратегічних документів ЦСР та ігнорування їх мало негативні наслідки для країни з точки зору досягнення сталості у розвитку, досягнення якої є пріоритетним напрямком розвитком демократичної держави. З огляду на це та проаналізований успішний реалізований досвід країн членів ЄС у врахуванні цілей сталості, залучення стратегії сталого розвитку України у процесі відбудови є необхідним, під час розроблення програм розвитку, нормативних та стратегічних документів.

Для дієвого повоєнного відновлення потрібно, аби процеси відновлення України відбувались за принципами трансформації, покращення, удосконалення та модернізації, а не відбудови. Попри нищівні руйнації, які зазнає Україна, вона має можливість реформувати економічну та фінансову системи, інфраструктуру, освіту, так само як і судову та політичну системи. Стратегія сталого розвитку має стати фундаментом для розвитку країни як в післявоєнний період, так і під час війни, таким чином закласти підґрунтя для формування конкурентоспроможної країни та повноцінно інтегруватись в європейський простір, що є високим пріоритетом не тільки для сучасної і майбутньої України, а й для міжнародної спільноти також, адже успіх України у цьому процесі гарантуватиме посилення міжнародної глобальної безпеки та формуватиме стабільне економічне, політичне та соціальне майбутнє ЄС. Було розглянуто «Національні програми» плану відбудови України, що були представлені у Лугано на відповідність залучення цілей сталого розвитку. В поданій нижче таблиці наведено результати аналізу відповідності плану відбудови, який був представлений в 2022 році, глобальним цілям сталого розвитку.

Таблиця 3.9

Аналіз відповідності плану відбудови України цілям сталого розвитку та можливостям розвитку ЄС

ЦСР	«Національні програми» плану відбудови України		ЦСР
1. Подолання бідності	5. Поліпшення бізнес-середовища.	Сприятливі фактори	2
	15. Забезпечення таргетованої і ефективної соціальної політики	Рушії відновлення	
2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	8. Розвиток секторів економіки з доданою вартістю	Рушії відновлення	1
3. Міцне здоров'я і благополуччя	13. Модернізація системи охорони здоров'я	Рушії відновлення	3
	14. Розвиток систем культури та спорту	Рушії відновлення	
	11. Модернізація соціальної інфраструктури	Рушії відновлення	
4. Якісна освіта	12. Розвиток системи освіти	Рушії відновлення	1

7. Доступна та чиста енергія	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	2
	4а. Підвищення стійкості інтегрованої енергетичної системи 4в. Підтримка переходу ЄС до енергетики з нульовим викидом вуглецю	«Стратегічний імператив»	
8. Гідна праця та економічне зростання	5. Поліпшення бізнес-середовища.	Сприятливі фактори	3
	6а. Забезпечення доступу до «екстреного фінансування» 6в. Забезпечення доступу до фінансування з конкурентоспроможною вартістю капіталу	Сприятливі фактори	
	7. Забезпечення макрофінансової стабільності	Сприятливі фактори	
	8. Розвиток секторів економіки з доданою вартістю	Рушії відновлення	
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	2
	9а. Усунення вузьких місць у логістиці з ЄС 9в. Поліпшення сполучення в Україні шляхом модернізації логістики	Рушії відновлення	
11. Сталий розвиток міст і громад	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	3
	10в. Велике будівництво житла та модернізація інфраструктури	Рушії відновлення	
	11. Модернізація соціальної інфраструктури	Рушії відновлення	
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	1
14. Збереження морських ресурсів	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	1
15. Захист та відновлення екосистем суші	3. Відбудова чистого та захищеного середовища	«Стратегічний імператив»	1
16. Мир, справедливість та сильні інститути	1. Зміцнення оборони і безпеки	«Стратегічний імператив»	1
17. Партнерство заради сталого розвитку	2. Прагнення до інтеграції в ЄС	«Стратегічний імператив»	1

Джерело: складено автором на основі [114]

Отже, поточний план, представлений офісом Президента, найбільше покриває 3, 8 та 10 ЦСР, а стратегічними в короткостроковий період виявились 7, 9, 11 – 17. Також бачимо, що не закладено жодного планування для виконання 5, 6, 10 та 12 цілей і план потребує доопрацювання з розрізі відповідності його

стратегічного бачення розбудови сталої держави. Загалом, план відновлення має мати у підґрунті цілі сталого розвитку, а в довгостроковій перспективі має базуватися на прискоренні стійкого економічного зростання, що стануть орієнтирами у відбудові нової, соціально-відповідальної, демократичної, комфортної для життя України.

Іншим документом який визначає напрямки та принципи відбудови України є «Нарис про відбудову України», який був складений в 2022 році. Його принципова відмінність від «Національні програми» плану відбудови України полягає у розподіленні процесу на стадії, але натомість в ній відсутні будь-які індикатори та показники, що обумовлюється лише формування загальної візії відбудови та принципів надання міжнародної допомоги. Проте вивчення цього документу важливо для подальшого аналізу ролі стратегії сталого розвитку у процесах відбудови враховуючи поетапність та територіальні відмінності щодо масштабів руйнувань та, відповідно, потреб у відновленні та відбудові.

Отже, відповідно до «Нарису про відбудову України» відбудова має бути розподілена на 4 етапи (рис 3.9). Перший етап передбачає мінімізацію можливих збитків та має бути запроваджений ще під час ведення бойових дій, тобто до фактично завершення війни з росією. Характерною особливістю цього етапу є розподілення на території відповідно до відстані від фактичних бойових дій, що допоможе акумулювати ресурси та запобігти утворенню певних збитків. Наступні етапи пропонуються на терміни 0-6 місяців, 3 – 24 місяці, для 1 та 2 етапу відповідно. Вони не мають територіального розподілу, адже передбачають їх активізацію після перемоги України, після завершення бойових дій. Хоча доцільно було б запровадити розподілення планів для різних територій в залежності від того, чи велись там бойові дії, адже питання розмінувань та відновлення базової безпеки з точки зору подолання наслідків війни буде значно відрізнятись. 3 етап передбачає побудову фундаменту для довгострокового зростання та акцентує увагу на реформах технологій, капіталу та інституцій, відбудови інфраструктури та заохочення інвестицій. Нарис не має жодної

кореляції з ЦСР України, та був переважно сформований на основі попереднього досвіду Німеччини та Плану Маршала.

Рис. 3.9. Стадії відновлення України та відповідні програми
Джерело: складено автором на основі [106]

На основі двох досліджених документів було розроблено систему пріоритизації та залучення цілей сталого розвитку до майбутніх розробок стратегій та планів повоєнного відновлення України а також вдосконалення вже існуючих враховуючи тривалість та етапність. Головними принципами функціонування цієї системи є взаємоузгодженість, безперервність, відповідність та системність. Система пріоритизації ЦСР для повоєнного відновлення країни була розроблена на основі принципу Піраміди потреб Абрагама Маслоу, що визначає ієрархічну систему потреб людини. Відповідно до цього підходу було розділено всі 17 цілей сталого розвитку на 3 рівні.

Візуалізація системи пріоритизації ЦСР для повоєнного відновлення представлена на рисунку 3.10. Ці цілі були розподілені базуючись на прикладах повоєнного відновлення вже існуючих планів відбудови та досвіду таких країн як Ізраїль та Німеччина. Перший рівень – базовий рівень, визначає мінімальні потреби країни для забезпечення функціонування всіх основних її складових. Ці потреби, що описані в зазначених цілях визначаються відповідними завданнями, мають бути покритими також і під час ведення військових дій (сформовано щодо дослідження захищених статей видатків Держбюджету 2030 року).

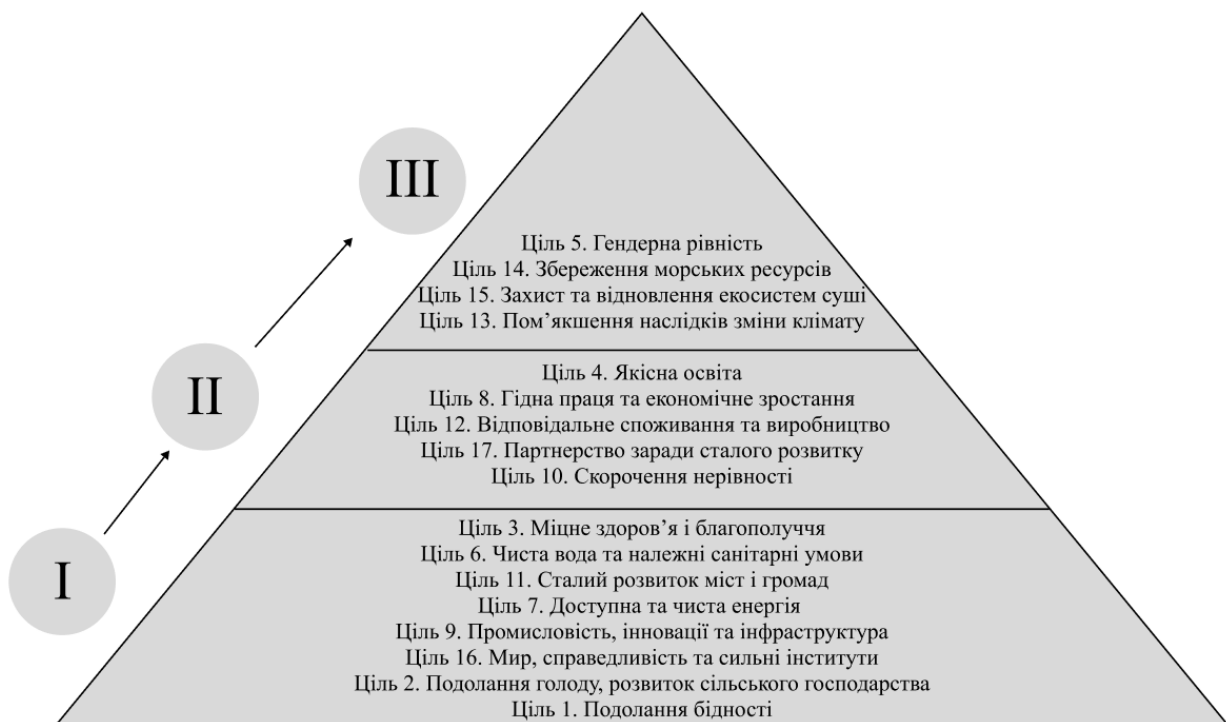

Рис. 3.10. Система пріоритизації ЦСР для повоєнного відновлення країни
Джерело: складено автором самостійно

В перший рівень входять 8 ЦСР. Другий рівень сформованої системи пріоритизації формується з п'яти цілей формуються з соціальних та економічних сфер розповсюдження цілей. Третій рівень відповідно покриває цілі, досягання яких країна опікується досягши певного рівня стабільності та відновлення. Третій рівень переважно складається з цілей біосферної та частково соціальної сфери розповсюдження. Подана система, на відміну від Піраміди Маслоу, передбачає можливість переходу на наступний рівень без покриття всіх цілей в межах одного рівня. В межах однієї цілі також складатиметься ієрархія завдань та може бути наповнюватись або змінюватись відповідно до потреб тієї чи іншої сфери, фінансового забезпечення та зовнішніх економічних, безпекових та соціальних факторів.

3.3. Пропозиції щодо оновлення пріоритетів реалізації реформ та програм розвитку України.

Стійке економічне зростання і сталий розвиток можуть мати місце лише на міцному безпековому фундаменті.

Зважаючи на тривалість та активність бойових дій, для відновлення всієї території України дієва інтеграція міжнародної спільноти та України у повоєнному відновленні стане рушійною силою у відновленні кооперації щодо досягнення сталості. Процеси відновлення України мають відбуватися за принципами трансформації, покращення, удосконалення та модернізації, а не відбудови.

Україна має можливість реформувати економічну та фінансову системи, інфраструктуру, освіту, так само як і судову та політичну системи. Стратегія сталого розвитку має стати фундаментом для цього як в післявоєнний період, так і під час війни, і таким чином закласти я підґрунтя для формування конкурентоспроможної країни та повноцінно інтегруватись в європейський простір, що є високим пріоритетом не тільки для сучасної і майбутньої України, а для міжнародної спільноти також, адже успіх України у цьому процесі

гарантуватиме посилення міжнародної глобальної безпеки та формуватиме стабільне економічне, політичне та соціальне майбутнє ЄС.

Для цього важливо забезпечити реформування державного управління для гарантування ефективності та прозорості його роботи. Також необхідно забезпечити імплементацію ЦСР в стратегічні документи через затвердження методології врахування завдань ЦСР.

Наразі Національна економічна стратегія до 2030 року (розпорядження КМУ від 3 березня 2021 р. № 179) є першою високорівневою довгостроковою стратегією, яка суттєво врахувала зобов'язання України з досягнення цілей сталого розвитку, визначених до 2030 року.

Серед основних дій на шляху до створення методології врахування ЦСР в стратегічних документах та планах було виділено наступні завдання для Кабінету міністрів України:

- розробити ефективну систему включення ЦСР в усі стратегічні, бюджетні документи та плани розвитку країни на національному та місцевому рівнях;
- імплементація ЦСР має відбуватись в довгостроковій, середньостроковій та короткостроковій завданнях;
- чітко визначення індикаторів за завдань за ЦСР в стратегічних та планових документах;
- оновити розподіл відповідальності між Міністерствами щодо впровадження ЦСР;
- створення діючого механізму пріоритизації та перепріоритизації ЦСР на національному і регіональному рівнях;
- забезпечити чіткий план взаємодії між бюджетним та стратегічним плануванням досягнення ЦСР;
- посилити інституційну спроможність ЦОВВ та МОВВ.

Щоб запровадити методологію врахування завдань ЦСР в стратегічних та планових документах мають бути покращені організаційне та інституційне підґрунтя для можливості реалізації Цілей сталого розвитку. Неузгодженість

нормативно-правових актів створює перешкоду для стратегічного планування сталого розвитку в Україні. Потрібно аби всі центральні органи виконавчої влади у вигляді двадцяти міністерств, що формують державну політику в межах країни та поза нею, взяли на себе зобов'язання в адаптації наявних програмних документів. Поза тим формування всіх подальших стратегій та планів має відбуватись з урахуванням ЦСР. Необхідним для досягнення ЦСР є також врахування їх не тільки в довгострокових планування, так само необхідно послідовно впроваджувати принципи сталості для короткострокових та середньострокових завданнях. Також на місцевому рівні для досягнення ЦСР необхідно сформувати дієвий механізм стратегічного планування, який базується на національних Цілях сталого розвитку та враховує власні особливості розвитку та пріоритети.

Міжвідомчій групі з ЦСР, яка визначала відповідальності між міністерствами щодо виконання ЦСР необхідно оновити розподіл. Оскільки з 2018 року, коли останній розподіл був сформований, структура Кабінету Міністрів змінилась. Важливо визначити співпрацю між міністерствами, де перетинається сфера їх діяльності для налагодження співпраці між ними.

Також в умовах ведення війни сфери діяльності Міністерств можуть розширюватись, тож важливо розуміти поточні реалії та відповідальності. На місцевому рівні в умовах децентралізації влади органи місцевого самоврядування мають так само імплементувати ЦСР в стратегічні документи та плани розвитку регіонів та громад. Необхідно на нормативному рівні формувати та впроваджувати стратегії сталого розвитку територіальних громад, які б функціонували у рамках національного планування та відповідали визначеним глобальним цілям сталості та національним пріоритетам.

Наразі в українській та в світовій практиці відсутній реальний досвід визначення пріоритетів Цілей сталого розвитку, який є необхідний в умовах зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування країни. Створення діючого механізму пріоритизації та перепріоритизації є дієвим кроком для підвищення ефективності державного та регіонального керівництва у сфері впровадження

принципів сталості та залучення джерел фінансування. Необхідність залучення міжнародної допомоги та прийняття реформ стає необхідністю в умовах ведення війни та розвитку суспільства після прийняття «Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом». Україна може отримати додаткову безповоротна підтримка, яка може бути виділена для секторальних та інституційних реформ, включаючи антикорупційну та судову реформи, повагу до верховенства права, належне врядування і модернізацію національних та місцевих інституцій. Тож для забезпечення стабільного іноземного фінансування та сильних державних інституцій впровадження реформ має безпосередній вплив на шляху до сталості.

Фінансування цілей сталого розвитку України є основним компонентом на шляху до реалізації ЦСР. Для вдосконалення механізму фінансування ЦСР необхідно поглибити роботу над Спільною програмою «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню сталого розвитку на національному та регіональному рівнях в Україні», а також для створення оптимального механізму використання державних ресурсів та залучення зовнішнього фінансування через уряди, міжнародні організації та приватний сектор.

Для покращення процесу фінансування ЦСР Міністерство Фінансів України та Міністерство економіки України має:

- виокремити поточні дієві системи фінансування;
- розробити національний механізм фінансування ЦСР;
- підвищити рівень залучення ЦСР до формування національних та місцевих бюджетів;
- провести узгодження фінансової політики з довгостроковими стратегіями та планами розвитку на основі Аддис-Абебської програми;
- розробити програму залучення приватних іноземних джерел;
- залучити механізм державно-приватного партнерства в ЦСР;
- розробити механізм залучення конфіскованих російських активів;
- розвивати ринок зелених облігацій;

- розробити індикатори для бюджетних програм для моніторингу фінансування.

В розрізі ефективного планування, оцінки фінансування та прийняття стратегічних управлінських рішень стосовно сталого розвитку необхідно забезпечити актуальність індикаторів завдань ЦСР та якісний моніторинг прогресу виконання завдань ЦСР. Для цього необхідно:

- створити механізм перегляду та оновлення індикаторів з кореляцією до оновлення завдань;
- для 2 рівня індикаторів (де дані нерегулярно виробляються чи публікуються) забезпечити систему на графіки подання статистичних даних;
- для 3 рівня індикаторів (де повністю відсутня методологія розрахунку) розробити методологію або запропонувати альтернативний індикатор;
- вдосконалити систему моніторингу індикаторів на регіональному рівні.

Для України ціллю післявоєнного відновлення має стати отримання здатності забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок власних ресурсів. Тож під час війни як кроки швидкого реагування в економічній необхідності:

- забезпечити евакуацію виробництв;
- розробити програми зайнятості для переміщених осіб;
- відновлювати критичну інфраструктуру та житлові приміщення;
- розробити програму допомоги агробізнесу;
- започаткувати програму страхування для покриття воєнних років.

Для стійкої повоєнної відбудови Україна вимагає створення ефективного механізму залучення приватного капіталу у вигляді прямих та портфельних інвестицій. У довготривалій перспективі, отримання міжнародної допомоги має зосереджуватись на отриманні грантів, а не кредитів. Для цього мають бути створені фінансові інструменти, які б прискорили процес залучення коштів та як наслідок – запуск відбудови та відновлення спроможності України акумулювати

внутрішні ресурси на розвиток та створення сильної внутрішньої економіки як кінцеву мету.

Реформа державних підприємств та покращення бізнес клімату та інвестиційного середовища мають потенціал стати рушійними силами до швидкого відновлення економічної діяльності. В повоєнний період необхідно досягти таких цілей в економічній сфері:

- відновлення з урахуванням сучасних трендів міжнародного економічного розвитку зруйнованих секторів і розвитку нових продуктивних високотехнологічних секторів;
- модернізації та відновлення потужностей сільського господарства з акцентом на створення доданої вартості;
- сприянню створення замкнених циклів інновацій;
- інтеграції у глобальні ланцюжки створення доданої вартості;
- глобальним ланцюжкам постачання та збуту;
- заохоченню ініціатив розвитку економіки.

Нова структура економіки, що буде формуватися має забезпечувати бюджетні доходи, що необхідні для сталого розвитку. В Україні для успішної економічної реконструкції рекомендовані наступні заходи: розробка і реалізація концепції реконструкції економіки, що буде заснована на сучасній інноваційному розвитку; розроблення та реалізація стратегії відновлення територій що постраждали від ведення бойових дій; визначення ключових галузей розвитку, які забезпечать високу конкурентоспроможність товарів і послуг на світових ринках; забезпечення державної підтримки підтримки стратегічних та галузей та приватного бізнесу; прийняття законів щодо програм забезпечення повної зайнятості, гідної оплати праці, підвищення продуктивності праці, цінової стабільності; унеможливлення на законодавчому на практичному рівні формування монополій; недопущення корупції та запровадження економічних механізмів боротьби з нею; розробка ефективної політики зростання доходів населення; створення спеціальних економічних зон.

Запропоновані рекомендації узагальнені та проілюстровані на рис. 3.10.

Рис. 3.10. Рекомендації щодо удосконалення імплементації ЦСР в програми розвитку України

Джерело: складено автором самостійно

Отже, ці рекомендації щодо підвищення ефективності імплементації ЦСР через інституціональні та організаційні зміни, фінансування та моніторинг, через економічну сферу, направлені на покращення роботи щодо досягнення сталості в умовах ведення повномасштабної війни з росією та подальшого повоєнного відновлення. Очікується що надані шляхи покращення досягнення прогресу у ЦСР та імплементації стратегії сталого розвитку допоможуть у відбудові економічно сильної, незалежної, та сталої України.

Висновки до розділу 3.

Отже, було досліджено особливості стратегії сталого розвитку в Україні у розрізі адаптації глобальних цілей сталого розвитку до національних; імплементації ЦСР в стратегічна та планові документи; фінансового забезпечення. Було виявлено низький рівень прогресу, а по деяким цілям наявність регресу у досягненні цілей. Дослідивши тенденцію між плануванням та досягненням цілей сталості було визначено, що невідповідність стратегічних документів ЦСР. Ігнорування необхідності імплементації ЦСР в стратегічні документи має негативні наслідки для країни з точки зору економічного розвитку. Створення механізму включення завдань та індикаторів ЦСР має стати першочерговим кроком для покращення інституційного та організаційного регулювання впровадження ЦСР на національному рівні.

Поточний розподіл завдання щодо досягнення стратегії сталого розвитку між ЦОВВ є неактуальним і має бути проведений перерозподіл між міністерствами Міжвідомчою робочою групою. Пріоритетними напрямками бюджетування в 2023 році в Україні було виявлено: фінансування ЗСУ; медицина; макрофінансова стабільність; пенсійні та соціальні виплати. Загалом визначені пріоритети відображають суть і зміст 3, 8, 10 та 16 ЦСР.

Проаналізувавши фінансові інструменти ЦСР відповідно до Sustainable Development Solutions Network було виокремлено типи фінансових потоків: внутрішні офіційні та приватні, міжнародні. Визначено, що можливе використання ІНСФ дозволить уряду України досягти консенсусу щодо фінансових потоків та реформ, пов'язаних з реалізацією порядку денного у сфері сталого розвитку.

Визначено, що процеси повоєнного відновлення України мають базуватися на стратегії сталого розвитку, а ЦСР мають лягти в основу плану відновлення. Забезпечення економічної сталості є базовою метою відбудови, для реалізації чого важливо залучити диверсифіковані фінансові потоки з ціллю в подальшому перейти на переважне внутрішнє фінансування, як ознаку здорової економіки. Досягнення цього потребує активне впровадження реформ. Побудувавши

економетричну модель з'ясовано, що найбільш значущі індикатори для оцінки досягнення ЦСР Україною серед досліджених цілей виявились індикатори цілей 1, 8, 9, 11, 12, 16, 17. Було спрогнозовано, що в 2023 році оцінка досягнення ЦСР Україною складе 74,8 балів, що стане регресом у досягненні сталості країною.

Проаналізувавши економічні інструменти та два плани відбудови України було запропоновано систему пріоритизації ЦСР в рамках планування повоєнного відновлення, яка передбачає поділення ЦСР на три рівня та рекомендована до застосування при стратегічному плануванні на національному та місцевому рівнях.

Було надано пропозиції щодо покращення імплементації стратегії сталого розвитку України які стосуються інституціональних змін, фінансів, моніторингу та економічного розвитку.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведену роботу було присвячено дослідженню трансформації сталого розвитку і Європі в умовах повномасштабної російської агресії в Україні.

В першому розділі було розглянуто теоретичні засади аналізу стратегії сталого розвитку та сформоване авторське визначення категорії «сталий розвиток». Особливості механізму впровадження стратегій сталого розвитку були досліджені на глобальному, регіональному та місцевому рівнях та виявлено високу розгалуженість на інституціональному та організаційному рівнях, що призводить до

Виявлено, що різний рівень досягнення ЦСР пояснюється низкою факторів, які включають в себе: добровільність інтеграції ЦСР, різний рівень економічного розвитку, наявність попереднього досвіду формування стратегій сталого розвитку. Визначено, що спосіб впровадження стратегій на національному рівні залежить від: інтеграційної політики; ступеню залученості зацікавлених сторін; моніторингу та звітності; узгодженості політики; рівню інновацій та технологій; економічного розвитку; рівня міжнародної співпраці. Визначено, що економічне регулювання ЦСР на глобальному рівні базується на діяльності Аддіс-Абебаської програми дій та через ОДР. На національному рівні ключовими елементами економічного механізму реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку стали національні плани розвитку, узгодженість політик, національне бюджетування та планування, стратегії економічного розвитку та ДПП.

Було зроблено висновок, що незважаючи пункт 61 резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015, наявність пріоритизації ЦСР є ефективним механізмом досягнення сталості в умовах в умовах обмежених ресурсів та економічної стагнації.

Другий розділ було присвячено дослідженню особливостей в реалізації стратегій сталого розвитку. Визначено, що війна росії проти України ще сильніше поглибила це сповільнення та відкинула світ назад у досягненні цілей

сталого розвитку. Оцінивши вплив російської агресії на досягнення цілей країн ЄС та було виявлено, що 9 цілей сталого розвитку з 17 мають глобальний характер. Він проявляється в соціальній та економічній сферах, а також глобальній співпраці (ЦСР 17). Посилення інфляційного тиску, підвищення рівня безробіття, глобальна рецесія та фінансова криза відображаються у зниженні можливостей світу досягти сталий розвиток.

З'ясовано, що національні індикатори суттєво відрізняються, тож вирізняється і пріоритетність ЦСР для країн. Виявлено, що цільові показники, що містяться у завданнях країн щодо досягнення ЦСР використовуються для зазначення пріоритетності виконання та що жодна з досліджуваних країн у досягненні ЦСР не прийняла заходи щодо актуалізації пріоритетності цілей за рік після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, що свідчить про низьку інституціональну спроможність

Проведений SWOT-аналіз впливу російської агресії на Європу щодо досягнення цілей сталого розвитку виявив головні загрози для реалізації ЦСР, вони мають у собі такі економічні процеси як поглиблення світової рецесії, посилення інфляційних процесів, зниження рівня зайнятості і як наслідок рівня добробуту.

Запропоновані напрямки для актуалізації пріоритетів виконання ЦСР включили в себе: створення міжсекторальної стратегії досягнення ЦСР; створення платформ для кооперації та поширення досвіду на регіональному рівні; розробка механізму інтегрування ЦСР в стратегії та політики ЄС.

Провівши оцінку валідності індикаторів було виявлено слабкі сторони систем моніторингу, що проявляються у відсутності статистичних даних, використання різних методологій на національних рівнях, що унеможлиблює реальну глобальну оцінку досягнення цілей. На основі звітів SDSN, ОЕСР та Євростату було виявлено як використання різних методологій розрахунків призводить до отримання кардинально різних результатів оцінки прогресу, що виокремило необхідність у створенні уніфікованої системи

індикаторів на всіх рівнях для можливості реально оцінити прогрес щодо досягнення сталості на всіх рівнях.

Проаналізувавши стратегії сталого розвитку країн ЄС, на прикладі Фінляндії та Німеччини виявлено, що механізми моніторингу та впровадження ЦСР: мають складатись з дієвого набору індикаторів, які були б узгоджені з глобальними індикаторами; незалежний огляд або експертне оцінювання є основою для виявлення недоліків існуючого механізму впровадження та моніторингу ЦСР. Визначено, що міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у реалізації стратегій сталості та сприяє підвищенням фінансових можливостей країн, уніфікації механізмів та обміну досвідом.

Третій розділ присвячено трансформації стратегії сталого розвитку України в умовах ведення повномасштабної війни.

Визначено, що стійке економічне зростання і сталий розвиток можуть мати місце лише на міцному безпековому фундаменті, а процеси відновлення України мають відбуватися за принципами трансформації, покращення, удосконалення та модернізації, а не відбудови. Визначено, що низький рівень прогресу, а по деяким цілям наявність регресу, у досягненні цілей пояснюється високим рівнем невідповідності стратегічних документів ЦСР та відсутністю ефективного механізму фінансування, що в останній рік поглибилось через ведення війни з росією. Поточний розподіл завдання щодо досягнення стратегії сталого розвитку є неактуальним і має бути проведений перерозподіл між міністерствами Міжвідомчою робочою групою. Визначено, що поточна пріоритетність виконання ЦСР відображена в Держбюджеті і головними напрямками виявились: ЦСР 16, ЦСР 3 та ЦСР 1.

Побудувавши економетричну модель з'ясовано, що найбільш значущі індикатори для оцінки досягнення ЦСР Україною серед досліджених цілей виявились індикатори цілей 1, 8, 9, 11, 12, 16, 17. Було спрогнозовано, що в 2023 році оцінка досягнення ЦСР Україною складе 74,8 балів, що стане регресом у досягненні сталості країною. Проаналізувавши економічні інструменти та два плани відбудови України було запропоновано систему пріоритизації ЦСР в

рамках планування повоєнного відновлення, яка передбачає поділення ЦСР на три рівня та рекомендована до застосування при стратегічному плануванні на національному та місцевому рівнях.

Отже, російська повномасштабна агресія змінила умови реалізації стратегій сталого розвитку для країн ЄС та України, ускладнивши процеси досягнення ЦСР. Попри це ЦСР мають лягти в основу плану повоєнного відновлення України, а забезпечення економічної сталості є базовою метою відбудови, для реалізації чого важливо залучити диверсифіковані фінансові потоки з ціллю в подальшому перейти на переважне внутрішнє фінансування, як ознаку здорової економіки. Досягнення цього потребує активне впровадження реформ. Запропонована система пріоритизації ЦСР в рамках планування повоєнного відновлення має допомогти в імплементації ЦСР до стратегічних документів. А рекомендації щодо покращення імплементації стратегії сталого розвитку України які стосуються інституціональних змін, фінансів, моніторингу та економічного розвитку повинні збільшити ефективність реалізації стратегії сталого розвитку в Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2021-2027 long-term EU budget & NextGenerationEU. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027_en (дата звернення: 20.02.2023)
2. 3Ps Of Sustainability (3 Principles Of Sustainability & Sustainable Development). URL: <https://sustainability-success.com/3-ps-of-sustainability-three-principles/> (дата звернення 20.01.2023)
3. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda). URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_313.pdf (дата звернення: 15.03.2023)
4. Annex of Commission Implementing Decision on the financing of the support measures in 2023 for crisis response actions undertaken under the Rapid Response Pillar of the Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument. URL: <https://fpi.ec.europa.eu/system/files/2023-04/Annex%20of%20Commission%20implementing%20decision%20on%20the%20financing%20of%20support%20measures%20for%20crisis%20response.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)
5. Austria and the 2030 Agenda. Voluntary National Review. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26512VNR_2020_Austria_Report_English.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
6. Beyond Growth The Economics of Sustainable Development. URL: <http://pinguet.free.fr/daly1996.pdf> (дата звернення: 18.03.2023)
7. Caring for the Earth: A Strategy for Sustainable Living. URL: <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/30889> (дата звернення: 07.04.2023)
8. DAC List of ODA Recipients Effective for reporting on 2021 flows. URL: <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DAC-List-ODA-Recipients-for-reporting-2021-flows.pdf>. (дата звернення: 09.04.2023)

9. Economic Growth - The Journal of Population and Sustainability. URL: <https://www.whp-journals.co.uk/JPS/article/download/629/384/3240> (дата звернення: 18.04.2023)
10. European Commission strategy and the SDGs. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-holistic-approach-sustainable-development_en (дата звернення: 19.04.2023)
11. European Commission, budget spending categories. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_en (дата звернення: 21.04.2023)
12. European Peace Facility. URL: https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/european-peace-facility_en (дата звернення: 18.04.2023)
13. Europe's approach to implementing the Sustainable Development Goals: good practices and the way forward. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/160360/DEVE%20study%20on%20EU%20SDG%20implementation%20formatted.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)
14. For people and planet: the United Nations Environment Programme strategy for 2022–2025 to tackle climate change, loss of nature and pollution. URL: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/35087/Doc%205-3Add1K2002827.pdf?sequence=3> (дата звернення 20.01. 2023)
15. Funding the EU's security, defence, and border policies. URL: 2021–2027 <https://www.statewatch.org/publications/reports-and-books/at-what-cost-funding-the-eu-s-security-defence-and-border-policies-2021-2027/> (дата звернення: 18.04. 2023)
16. German Sustainable Development Strategy. URL: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/974430/1940716/4bdf89ccea3b1e4367918384b8839a37/2021-07-26-gsds-en-data.pdf?download=1> (дата звернення 20.01.2023)

17. Global Economic Prospects. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/37224/9781464818431.pdf> (дата звернення: 01.04.2023)
18. Global Impact Of War In Ukraine On Food, Energy And Finance Systems - BRIEF NO.2. URL: https://unsdg.un.org/sites/default/files/2022-06/GCRG_2nd-Brief_Jun8_2022_FINAL.pdf (дата звернення: 18.04. 2023)
19. Government programs in Ukraine supported through the PEACE mobilized financing. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/brief/peace> (дата звернення 20.01.2023)
20. HICP – contributions to EA annual inflation (in percentage points), Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_ctrb/default/table?lang=en (дата звернення: 18.04. 2023)
21. High-Level Political Forum 2023. URL: <https://hlpf.un.org/2023> (дата звернення: 18.04.2023)
22. High-Level Political Forum. 2023. URL: <https://hlpf.un.org/2023> (дата звернення: 18.04.2023)
23. IFC's Economic Resilience Action Program for Ukraine. URL: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region__ext_content/ifc_external_corporate_site/europe+and+central+asia/priorities/strategic-framework-ukraine (дата звернення 20.01.2023)
24. ILO Ukraine response November 2022. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_861946.pdf (дата звернення 20.01.2023)
25. Ireland, Country Profile, Implementation Of Agenda 21: Review Of Progress Made Since The United Nations Conference On Environment And Development, 1992. URL: <https://www.un.org/esa/earthsummit/irlan-cp.htm> (дата звернення: 15.03.2023)

26. Martin Gutmann, Daniel Gorman Before the UN Sustainable Development Goals : a historical companion. Oxford University Press: 2022. 576 с.
27. Measuring distance to the SDG targets – Norway. URL: <https://www.oecd.org/wise/measuring-distance-to-the-SDG-targets-country-profile-Norway.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)
28. Multiannual Financial Framework 2021-2027. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2021-01/mff_2021-2027_breakdown_current_prices.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
29. National Implementation of Agenda 21. URL: <https://www.un.org/esa/earthsummit/irlan-cr.htm> (дата звернення: 18.04.2023)
30. National Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Czech Republic. URL: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/dokumenty/CZE-VNR-to-HLPF_2017_National-Report.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
31. National Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Czech Republic. URL: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/dokumenty/CZE-VNR-to-HLPF_2017_National-Report.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
32. National Voluntary Report 2017: Portugal - SDG. URL: <https://sdgtoolkit.org/tool/national-voluntary-report-portugal/> (дата звернення 20.01.2023)
33. NextGenerationEU. URL: https://next-generation-eu.europa.eu/index_en (дата звернення: 18.04.2023)
34. Official development assistance (ODA). URL: <https://www.oecd.org/about/> (дата звернення: 17.04.2023)
35. Partnership Exchange Report. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2569Partnership_Exchange_2018_Report.pdf (дата звернення 20.01.2023)

36. Partnerships for SDGs - special report. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2329Partnership%20Report%202016%20web.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)

37. Policy Coherence for Sustainable Development in the SDG Framework. URL: <https://www.oecd.org/governance/pcsd/Note%20on%20Shaping%20Targets.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)

38. Real GDP growth rate – volume. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en> (дата звернення: 18.04.2023))

39. Report of the World Commission on Environment and Development : note by the Secretary-General. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811> (дата звернення: 18.04.2023)

40. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)

41. Report of the World Summit on Sustainable Development. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811> (дата звернення: 18.04.2023)

42. Report Om The Implementation By France Of The Sustainable Development Goals URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10726Report%20SDGs%20France.pdf> (дата звернення 20.01.2023)

43. Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279582021_VNR_Report_Sweden.pdf (дата звернення: 18.04.2023)

44. Report on the implementation of the 2030 Agenda for sustainable development. URL:

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279522021_VNR_Report_Germany.pdf (дата звернення 20.01.2023)

45. Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017. URL: https://ggim.un.org/documents/a_res_71_313.pdf (дата звернення: 18.04.2023)

46. Romania's Sustainable Development Strategy, 2030. URL: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/rom195029.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)

47. Single Country Profile: Luxembourg. URL: https://www.esdn.eu/country-profiles/detail?tx_countryprofile_countryprofile%5Baction%5D=show&tx_countryprofile_countryprofile%5Bcontroller%5D=Country&tx_countryprofile_countryprofile%5Bcountry%5D=18&cHash=e9c27d8f5f8a5f3bfa5998eea62a748f#cnttop (дата звернення: 18.04.2023)

48. Slovenia country profile - SDGs and the environment. URL: <https://www.eea.europa.eu/themes/sustainability-transitions/sustainable-development-goals-and-the/country-profiles/slovenia-country-profile-sdgs-and> (дата звернення: 18.04.2023)

49. Stakeholder Engagement & The 2030 Agenda. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2703For_distribution_Stakeholder_Engagement_Practical_Guide_spreads_2.pdf (дата звернення: 18.04.2023)

50. Strategy of the National Commission on Sustainable Development 2022–2030: A prosperous and globally responsible Finland that protects the carrying capacity of nature. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164157/VNK_2022_12.pdf?sequence=4&isAllowed=y (дата звернення: 18.04.2023)

51. Support for Ukraine Recovery Introducing the ILO service offer. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_861948.pdf (дата звернення 20.01.2023)

52. Sustainable development in the European Union — 2022 monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/15242025/KS-09-22-019-EN->

N.pdf/a2be16e4-b925-f109-563c-f94ae09f5436?t=1667397761499 (дата звернення: 18.04.2023)

53. Sustainable Development Knowledge Platform. URL: <https://hlpf.un.org/vnrs>

54. Sustainable Development Report 2022. URL: <https://irp.cdn-website.com/be6d1d56/files/uploaded/UNSDSN%20SDR22%20WEB%20V6%20290522.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)

55. Sustainable Development Report 2022. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2022/2022-sustainable-development-report.pdf> (дата звернення 20.01.2023)

56. Sustainable development—definition and application at UK level — practice note. URL: <https://sdgresources.relx.com/legal-practical-guidance/sustainable-development%E2%80%94definition-and-application-uk-level-%E2%80%94practice-note> (дата звернення: 18.04.2023)

57. The Palgrave Handbook of Development Cooperation for Achieving the 2030 Agenda / Sachin Chaturvedi, Heiner Janus, Stephan Klingebiel, Li Xiaoyun, André de Mello e Souza, Elizabeth Sidiropoulos, Dorothea Wehrmann,— 733 с.

58. The SDGs wedding cake. URL: <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-the-sdgs-wedding-cake.html> (дата звернення: 18.04.2023)

59. The Short and Winding Road to 2030 : Measuring Distance to the SDG Targets. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/af4b630d-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/af4b630d-en&_csp_=5eae7ef40ea2d30f2851336b7c7b3ee2&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e376 (дата звернення: 18.04.2023)

60. The Sustainable Development Goals in the EU budget. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696211/IPOL_BRI\(2021\)696211_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696211/IPOL_BRI(2021)696211_EN.pdf) (дата звернення: 18.04.2023)

61. The Sustainable Development Goals Report 2022. URL: <https://www.oecd.org/wise/measuring-distance-to-the-SDG-targets-country-profile-Norway.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)
62. The United Nations Volunteers (UNV) programs represented in Ukraine. URL: <https://www.unv.org/unv-emergency-response-war-ukraine> (дата звернення 20.01.2023)
63. Top Countries in Sunflower Seed Oil Export. URL: <https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/sunflower-seed-oil-export> (дата звернення: 18.04.2023)
64. Towards Achieving the Sustainable Development Goals in the UNECE Region. URL: https://unece.org/sites/default/files/2021-07/SDG_report_for_web.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
65. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 18.04.2023)
66. Ukraine and FAO. URL: <https://www.fao.org/3/cb0813en/CB0813EN.pdf> (дата звернення: 18.04.2023)
67. Ukraine, Country Report by Joint UN Team on AIDS. URL: https://open.unaids.org/sites/default/files/documents/Ukraine_Country%20Report_2020_formatted_EN.pdf (дата звернення 20.01.2023)
68. Ukraine: Financial Position in the Fund as of April 30, 2023. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2023-04-30> (дата звернення 20.01.2023)
69. Un Woman, What we do. URL: <https://ukraine.unwomen.org/en/shcho-mu-robyuto> (дата звернення 20.01.2023)
70. UNDP Transparency Portal. URL: https://open.undp.org/#2016/filter/operating_unit-UKR (дата звернення 20.01.2023)
71. Unemployment by sex and age – monthly data, Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_RT_M__custom_6030761/default/table?lang=en (дата звернення: 18.04.2023)

72. UNFPA Ukraine Humanitarian Snapshot. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/ukr_snapshot_17_final.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
73. United Nations Climate Change Conference. 2022. URL: <https://cop27.eg/#/presidency#about> (дата звернення 20.01.2023)
74. United Nations Regional Commissions. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/statements/regional-commission.pdf>(дата звернення: 18.04.2023)
75. Voluntary National Review 2017, Denmark. URL: <http://hlpf.un.org/countries/denmark/voluntary-national-review-2017> (дата звернення: 18.04.2023)
76. Voluntary National Review 2021 – Denmark. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279532021_VNR_Report_Denmark.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
77. Voluntary National Review 2021 – Denmark. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279532021_VNR_Report_Denmark.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
78. Voluntary National Review On The Implementation Of The 2030 Agenda For Sustainable Development Greece 2018. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/19378Greece_VNR_Greece_2018_pdf_FINAL_140618.pdf (дата звернення 20.01.2023)
79. Voluntary National Review On The Implementation Of The Un 2030 Agenda For Sustainable Development In Lithuania. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/19673VNR_Lithuania_EN_updated.pdf (дата звернення 20.01.2023)
80. WHO's response to the Ukraine crisis: annual report, 2022. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2023-5897-45662-68308> (дата звернення 20.01.2023)

81. World Economic Outlook 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/04/11/world-economic-outlook-april-2023> (дата звернення: 18.04.2023)

82. Аналіз джерел та інструментів залучення фінансових ресурсів для фінансування Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%96%D0%B2%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A6%D0%A1%D0%A0.pdf> (дата звернення: 18.04.203)

83. Відображення в Бюджеті української бюджетної системи Цілей сталого розвитку. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-BSDGsReport-UA_v04.pdf (дата звернення 20.01.2023)

84. Глобальна система індикаторів для ЦСР. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/> (дата звернення: 18.04.2023)

85. Гуманітарна ситуація в Україні: заходи реагування УВКБ ООН, огляд наданої допомоги – 19 квітня 2023. URL: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2023/05/UNHCR-Ukraine-Weekly-Update_19-April-2023.pdf (дата звернення 20.01.2023)

86. Дані Індексу реформ, період з 1.01.2022 до 1.01.2023. . URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1rE1JlkprIEwrWiEvq6ORyNbEY7_2clN7g4Uudls6lGs/edit#gid=0 (дата звернення 20.01.2023)

87. Державна митна служба. URL: <https://rdo.in.ua/> (дата звернення 20.01.2023)

88. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки від 5 серпня 2020 року № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi> (дата звернення 20.01.2023)

89. Державне фінансове забезпечення сталого розвитку України. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b226a23a-9701-4036-8fb6-464c13743d71/content> (дата звернення 20.01.2023)

90. Державний бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення 20.01.2023)

91. Децентралізація. URL: <https://rdo.in.ua/direction/decentralizaciya> (дата звернення 20.01.2023)

92. Доповідь Генерального Секретаря ООН від 8 травня 2019. URL: <https://unesc.org/ghs-rev8-2019> (дата звернення: 18.04.2023)

93. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя : монографія, за ред. В.Д. Базилевича, В.Л. Осецького. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка. ТОВ «СІК ГРУПІ УКРАЇНА». 2018. 536 с.

94. Ефективні державні підприємства. URL: <https://rdo.in.ua/direction/efektyvni-derzhavni-pidpryyemstva> (дата звернення 20.01.2023)

95. Жарова Л.В., Какутич Є.Ю., Хлобистов Є.В., Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління: монографія, за ред. акад. Б.М. Данилишина. – Суми: ТОВ “ВТД “Університетська книга”, 2019. – 240 с.

96. Звіт Про Виконання Угоди Про Асоціацію Між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. URL: <https://eu->

ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asocia
ciyu_za_2022_rik.pdf (дата звернення 20.01.2023)

97. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок
військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного
вторгнення. URL: [https://kse.ua/wp-
content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf) (дата
звернення 20.01.2023)

98. Концепція національної екологічної політики України на період до
2020 року УКРАЇНИ URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/95215363> (дата
звернення: 18.04.2023)

99. Красовська Г. О. Теоретико-методологічні засади формування
структурної збалансованості сталого розвитку національної економіки /
автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних
наук, Хмельницький національний університет, Житомир, 2021р. 43с. URL:
[https://polissiauniver.edu.ua/wp-
content/uploads/2021/11/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5
%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf](https://polissiauniver.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf) (дата звернення 05.02.2023).

100. Ливич Д. О. Методологія комплексної системи бюджетування цср в
Україні: доповідь, 2022 р., 24 с.

101. Мар'янович М. Е. Державне фінансове забезпечення сталого
розвитку України URL: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18252/Marianovych_dysertat
siii.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18252/Marianovych_dysertat
siii.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (дата звернення 05.02.2023).

102. Медична реформа. URL: <https://rdo.in.ua/direction/medychna-reforma>
(дата звернення 20.01.2023)

103. Мельник С.В. Економіка природокористування: навч. посіб. /С.В.
Мельник. О.: Наука і техніка, 2012. 224 с.

104. Меморандум Про Взаєморозуміння. URL:
[https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%95%D0%9C%D0%9E_%D0%BF%
D0%BE_%D0%9C%D0%A4%D0%94-](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%95%D0%9C%D0%9E_%D0%BF%
D0%BE_%D0%9C%D0%A4%D0%94-)

9_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_UA_2%20%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8.pdf (дата звернення 20.01.2023)

105. Мінфін: підсумки 2022 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/key_results_of_2022_of_the_ministry_of_finance-3788 (дата звернення 20.01.2023)

106. Нарис про відбудову України. URL: https://voxukraine.org/wp-content/uploads/2022/04/Reconstruction-of-Ukraine-2022-04-05-copy-edited_Ukr.pdf (дата звернення 20.01.2023)

107. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення 20.01.2023)

108. Національна економічна стратегія до 2030 року від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення 20.01.2023)

109. Національна Стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року від 14 квітня 2021 року № 366-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-na-20232024-roky-z-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku-i250423-372> (дата звернення 20.01.2023)

110. Національна транспортна стратегія на період до 2030 року від 30 травня 2018 року № 430. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-realizaciyi-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku-321-070421> (дата звернення 20.01.2023)

111. Національна транспортна стратегія на період до 2030 року від 30 травня 2018 року № 430. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-realizaciyi-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku-321-070421> (дата звернення 20.01.2023)

112. Огляд гуманітарної ситуації, лютий-грудень 2022 ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/29831/file/Ukraine-Humanitarian-SitRep-December-2022+.pdf> (дата звернення 20.01.2023)
113. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
114. План відновлення України. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (дата звернення 20.01.2023)
115. Поліпшення бізнес-клімату. URL: <https://rdo.in.ua/direction/polipshennya-biznes-klimatu> (дата звернення 20.01.2023)
116. Пріоритети Держбюджету-2023: збереження макрофінансової стабільності, фінансування ЗСУ, підтримка людей. URL: <https://mstu.gov.ua/news/priorytety-derzhbiudzhetu-2023-zberezhenia-makrofinansovoi-stabilnosti-finansuvannia-zsu-pidtrymka-liudei> (дата звернення 20.01.2023)
117. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 20.01.2023)
118. Прогрес на шляху до Цілей сталого розвитку. URL: https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-04/SDG_Progress_Report_Special_Edition_2023_ADVANCE_UNEDITED_VERSION.pdf (дата звернення: 18.04.2023)
119. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41542> (дата звернення 20.01.2023)
120. Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/> (дата звернення 20.01.2023)

121. Садовенко А. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. 2 вид. К., 2011. 392 с. Екологічне підприємництво: Навч. посіб. / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Ю.М. Навроцький та ін. К.: Мета, 2018. 191 с.

122. Соколюк Г. О. Експлікація сутності дефініції «розвиток» стосовно соціально-економічних систем. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2020. № 18. С. 17–24.

123. Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості на період до 2026 року 10 липня 2019 року № 588-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-eksportu-produkciyi-silskogo-gospodarstva-harchovoyi-ta-t100719> (дата звернення 20.01.2023)

124. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року від 10 липня 2019 року № 526-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-sferi-innovacijnoyi-diyalnosti-na-period-do-2030-roku> (дата звернення 20.01.2023)

125. Стратегія сталого розвитку: Підручник, В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Л.Г. Мельник. 2018. – 446 с.

126. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> (дата звернення 20.01.2023)

127. Україна: гуманітарне реагування у 2022 році. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-situation-report-10-feb-2023-enruuk?_gl=1*_ayk4j2*_ga*NjQzNDY0MDIxLjE2ODMzNjkwMTg.*_ga_E60ZNX2F68*MTY4MzM2OTAxNy4xLjAuMTY4MzM2OTAxNy42MC4wLjA (дата звернення 20.01.2023)

128. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spryamovanykh-na>

dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspikhu
(дата звернення 20.01.2023)

129. Цілі сталого розвитку Україна - Поточний прогрес у розрізі цілей та завдань. URL:
https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2021/ukr/ukr4_BOM_final/index.html (дата звернення 20.01.2023)

130. Цілі сталого розвитку Україна, 2021 моніторинговий звіт. URL:
https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf (дата звернення 20.01.2023)

131. Цілі Сталого Розвитку: Україна, завдання та індикатори. URL:
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf (дата звернення 20.01.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Адаптовані механізми реалізації ЦСР в Україні

Скорочене національне визначення ЦСР	Механізми реалізації	
Ціль 1. Подолання бідності	1.1 Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм	Мінсоцполітики / Мінекономіки
	1.2 Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки	Мінсоцполітики
	1.3 Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення	Мінсоцполітики
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарств	2.1 Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення	МОЗ/ Мінагро/ Мінінфраструктури
	2.2 Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій	Мінагро/ Мінінфраструктури
	2.3 Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій	Міндовкілля/ Мінагро/ Мінінфраструктури
	2.4 Знизити волатильність цін на продукти харчування	Мінекономіки/ Мінагро/ Мінінфраструктури/ Держспоживслужба
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	3.1 Знизити материнську смертність	МОЗ
	3.2 Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років	МОЗ
	3.3 Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування	МОЗ
	3.4 Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань	МОЗ
	3.5 Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань	МОЗ

	3.6 Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП	МОЗ/ МВС/ Нацполіції
	3.7 Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів	МОЗ
	3.8 Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння	МОЗ/ Мінкультури
	3.9 Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я	МОЗ
Ціль 4. Якісна освіта	4.1 Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків	МОН
	4.2 Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей	МОН
	4.3 Забезпечити доступність професійної освіти	МОН
	4.4 Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки	МОН
	4.5 Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності	МОН Мінекономіки
	4.6 Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів	МОН
	4.7 Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів	МОН
Ціль 5. Гендерна рівність	5.1 Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат	Мінсоцполітики
	5.2 Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим	Нацполіції
	5.3 Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини	МОЗ
	5.4 Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті	Мінсоцполітики / НАДС
	5.5 Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності	МОЗ
	5.6 Розширити економічні можливості жінок	Мінсоцполітики / Мінекономіки

Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	6.1 Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання	Мінрегіон/МОЗ
	6.2 Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання	Мінрегіон
	6.3 Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях	Міндовкілля/ Мінрегіон/ Держводагентство
	6.4 Підвищити ефективність водокористування	Міндовкілля/ Мінрегіон
	6.5 Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами	Міндовкілля/ Мінрегіон
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	7.1 Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій	Міненерго
	7.2 Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів	Міненерго
	7.3 Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел	Держенергоефективності
	7.4 Підвищити енергоефективність економіки	Держенергоефективності
Ціль 8. Гідна праця та економічне зроста	8.1 Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості	Мінекономіки
	8.2 Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	Мінекономіки
	8.3 Підвищити рівень зайнятості населення	Мінекономіки
	8.4 Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок	Мінекономіки/ МОН
	8.5 Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки	Мінекономіки/ Держпраці
	8.6 Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки	Мінекономіки/ МОН

Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструкту	9.1 Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту	Мінінфраструктури
	9.2 Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури	Мінінфраструктури
	9.3 Забезпечити доступність дорожньотранспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах	Мінекономіки
	9.4 Сприяти прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційнотелекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей	Мінекономіки/ МОЗ/ МОН/ Мінінфраструктури/ Міненерго
	9.5 Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науковотехнічних (експериментальних) розробок	Мінекономіки /МОН
	9.6 Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості	Мінцифра/ Держспецзв'язок
	9.7 Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях	МОН
Ціль 10. Скорочення нерівності	10.1 Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення	Мінсоцполітики / Мінекономіки
	10.2 Запобігати проявам дискримінації в суспільстві	Мінсоцполітики / Міндовкілля
	10.3 Забезпечити доступність послуг соціальної сфери	Мінсоцполітики/ МОЗ/ Мінінфраструктури
	10.4 Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості	Мінсоцполітики
	10.5 Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості	Мінсоцполітики

Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	11.1 Забезпечити доступність житла	Мінрегіон/ Мінмолодьспорт
	11.2 Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості	Мінрегіон
	11.3 Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору	Міндовкілля/ Мінкультури
	11.4 Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій	МВС/ ДСНС
	11.5 Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій	Міндовкілля/ Мінінфраструктури
	11.6 Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції	Мінекономіки/ Мінрегіон/ Мінкультури
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництв	12.1 Знизити ресурсоемність економіки	Мінекономіки/ Міндовкілля/ Мінінфраструктури/ Мінагро/ Міненерго/ Держенергоефективності
	12.2 Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках	Мінсоцполітики
	12.3 Забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв	Мінекономіки/ Міндовкілля
	12.4 Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв	Міндовкілля/ Мінагро
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	13.1 Обмежити викиди парникових газів в економіці	Міндовкілля/ Мінінфраструктури
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	14.1 Скоротити забруднення морського середовища	Міндовкілля/ Мінрегіон/ Мінінфраструктури
	14.2 Забезпечити стале використання і захист морських та	Міндовкілля/ Мінрегіон

	14.3прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій	Мінагро
	14.4Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів	Держрибагентство
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	15.1Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем	Міндовкілля
	15.2Сприяти сталому управлінню лісами	Міндовкілля/ Мінагро/ Держлісагентство
	15.3Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій	Міндовкілля/ Мінагро
	15.4Забезпечити збереження гірських екосистем	Міндовкілля
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.1Скоротити поширеність насильства	МВС
	16.2Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації	МВС
	16.3Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя	Мін'юст
	16.4Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення	Держфінмоніторинг
	16.5Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів	МВС
	16.6Скоротити масштаби корупції	МВС
	16.7Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	Мінрегіон
	16.8Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)	Мінреінтеграції
	16.9Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)	Мінреінтеграції
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	17.1Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів	Мінекономіки
	17.2Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку	Мінекономіки/ Мінфін
	17.3Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку	

Джерело: складено автором на основі [107]

Додаток Б

Таблиця Б.1

Пошукові питання, гіпотези та джерела інформації

№	Пошукові питання	Гіпотези	Джерела інформації
1	Чи актуальні цілі сталого розвитку України в умовах ведення повномасштабної війни?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Так, цілі залишаються актуальними. 2. Цілі залишаються актуальними, але їх пріоритетність змінюється. 3. Встановлені цілі більше не є актуальними. 	Опитування експертів
2	Який відсоток виконання сьомої цілі сталого розвитку «Доступна та чиста енергія» впроваджені на поточний момент?	<ol style="list-style-type: none"> 1. До 50 відсотків 2. 50-80 відсотків 3. Більше 80 відсотків 	Опитування експертів, вторинна інформація
3	Як виконання завдання 7.2 «Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів» повпливало на поточний стан дефіциту електроенергії?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання було в процесі виконання, що допомогло пом'якшити наслідки російських обстрілів та дало можливість швидше стабілізувати енергосистему. 2. Диверсифікація постачання первинних енергетичних ресурсів не була здійснена запланованим чином, що ускладнило можливість стабілізації енергосистем під час російського терору. 3. Виконання цього завдання ніяк не вплинуло на поточний стан електромереж. 	Опитування експертів, вторинна інформація
4	Чи буде наразі дієвим методом збільшення виробництва та використання енергії з відновлюваних джерел для подолання кризи дефіциту електроенергії?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Так 2. Ні 3. Можливо 	Опитування експертів
5	Наразі 13 ціль сталого розвитку щодо пом'якшення наслідків зміни клімату має 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Так, адже вона не охоплює всі можливі варіанти досягнення цілі. 	Опитування експертів

	завдання: «Обмежити викиди парникових газів в економіці». Чи потрібно деталізувати задачі по цій цілі?	2. Ні, виконання цього завдання означатиме досягнення 13 цілі сталого розвитку.	
6	Чи потрібно оновлення Кіотського протоколу, який передбачає не перевищення у 2030 році 60% викидів парникових газів від рівня 1990 року Україною (з огляду на поточну російську агресію та її вплив на забруднення довкілля)?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Так 2. Ні 	Опитування експертів
7	Які виявлені найбільші проблеми, що ускладнюють проведення якісного моніторингу?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність відповідних нормативних актів, що б визначали методики обчислення. 2. Недосконалість внутрішньої інформативної бази. 3. Відсутність методології обчислення певних індикаторів 4. Нема чіткого визначення методології через невизначеність серед міжнародних організацій 	Опитування експертів, вторинна інформація
8	Наскільки впровадження міжнародних статистичних класифікацій та методів мають місце при реалізації цілей сталого розвитку України?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Широко використовуються 2. Частино впроваджені 3. Майже не використовуються 	Опитування експертів, вторинна інформація
9	Які джерела фінансування ЦСР є найбільш вагомими для України?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Податкові надходження 2. Неподаткові надходження 3. Гранти та позики 4. Прямі іноземні інвестиції 5. Міжнародні недержавні організації 6. Фінанси бізнесу та неурядові організації 	Опитування експертів, вторинна інформація
9	Наскільки розвинену мережу глобального партнерства має Україна для досягнення своїх цілей сталого розвитку?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна має розвинену мережу партнерства, що пришвидшує виконання ЦСР. 	Опитування експертів, вторинна інформація

		2. Україна має достатню кількість партнерів для забезпечення вчасного виконання ЦСР. 3. Україна знаходиться в стані підписання партнерських договорів. 4. Україна не має достатню кількість партнерів та потребує більшої залученості держави.	
10.	Чи актуальні методи досягнення цілей сталого розвитку для України в умовах ведення повномасштабної війни з росією?	1. Так, методи не втратили свою дієвість. 2. Деякі методи вже не є актуальними. 3. Використання більшості методів вже не можуть призвести до виконання поставлених ЦСР.	Опитування експертів

Джерело: складено автором самостійно

Анкета

Шановний респондент, я – студентка Київського національного університету імені Т. Шевченка та проводжу дослідження щодо визначення можливих напрямків оновлення завдань стратегії сталого розвитку України. Прошу Вас висловити свою думку щодо питань та допомогти мені в дослідженні. Підкресліть, будь ласка, відповідь, яку вважаєте правильною.

Дякую за Ваш час!

1. Чи актуальні цілі сталого розвитку України в умовах ведення повномасштабної війни?
 - Так, цілі залишаються актуальними.
 - Цілі залишаються актуальними, але їх пріоритетність змінюється.
 - Встановлені цілі більше не є актуальними.

2. Який відсоток виконання сьомої цілі сталого розвитку «Доступна та чиста енергія» впроваджені на поточний момент?
 - До 50 відсотків
 - 50-80 відсотків
 - Більше 80 відсотків

3. На Вашу думку, чи мають бути переглянуті цілі сталого розвитку з огляду на зміну зовнішніх і внутрішніх умов через ведення повномасштабної війни з росією?
 - Так, всі цілі мають бути переглянуті
 - Деякі цілі мають бути переглянуті
 - Ні, цілі не мають бути змінені

4. Як виконання завдання 7.2 «Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів» повпливало на поточний стан дефіциту електроенергії?
 - Завдання було в процесі виконання, що допомогло пом'якшити наслідки російських обстрілів та дало можливість швидше стабілізувати енергосистему.
 - Диверсифікація постачання первинних енергетичних ресурсів не була здійснена запланованим чином, що ускладнило можливість стабілізації енергосистем під час російського терору.
 - Виконання цього завдання ніяк не вплинуло на поточний стан електромереж.
5. Чи буде наразі дієвим методом збільшення виробництва та використання енергії з відновлюваних джерел для подолання кризи дефіциту електроенергії?
 - Так
 - Ні
 - Можливо
6. Наразі 13 ціль сталого розвитку щодо пом'якшення наслідків зміни клімату має 1 завдання: «Обмежити викиди парникових газів в економіці». Чи потрібно деталізувати задачі по цій цілі?
 - Так, адже вона не охоплює всі можливі варіанти досягнення цілі.
 - Ні, виконання цього завдання означатиме досягнення 13 цілі сталого розвитку.
7. Серед індикаторів, з якими ви працюєте, які проблеми проведення моніторингу найчастіше зустрічаються?
 - Відсутність відповідних нормативних актів, що б визначали методики обчислення.
 - Недосконалість внутрішньої інформативної бази.
 - Відсутність методології обчислення певних індикаторів
 - Нема чіткого визначення методології через невизначеність серед міжнародних організацій
8. Як часто в своїй роботі ви залучені до співпраці з глобального партнерства?
 - Часто залучений
 - Іноді з'являються проекти
 - Майже не залучений
9. Які джерела фінансування ЦСР є найбільш вагомими для України?
 - Податкові надходження
 - Неподаткові надходження
 - Гранти та позики
 - Прямі іноземні інвестиції
 - Міжнародні недержавні організації
 - Фінанси бізнесу та неурядові організації